CIMELIA
O 315
MS 40 +
Podr. 2643

315

CIMELIA

Gram. 467

XX. L. 14.

X.a.25½

POLONICÆ GRAMMATICES INSTITVTIO.

¶ In eorum gratiam, qui eius linguæ elegantiam cito & facile addiscere cupiunt.

BIBLIOTH. UNIV. JAGELLONICAE

¶ CRACOVIÆ.
Apud Mathiam Wirzbiętam, Typographum Regium.
1568.

Inscriptus Catalogo librorum Domus Probatis Crac. Soctis Jesu

Cim. 6. 315

BIBLIOTECA
UNIVERSITARIA
CRACOVIEN

BIBLIOTH. UNIV.

JAGELLONICAE

GENEROSO ET CLARISSIMO VIRO D. ANDREÆ DVDITIO. P. STOIENSKI S. P. D.

MVLTOS QVIDEM NON infimæ sortis homines quòminus perspecta cultioris Sarmatiæ humanitate, suas hîc sedes figerent, omniumq; fortunarum domicilium collocarent, Vir Magnanime, linguæ ipsius difficultas absterruit. Etenim cùm duæ res sint, quibus homines non modo brutis præstant, verum etiam communem inter se societatem maximè colunt, Ratio & Sermo: illi quantumuis ratione atq; ingenio pollerent, tamen non satis firmum præsidium atq; vinculum se ad colendam exercendamq; ac retinendam cum Sauromatum gente amicitiam societatemq; allaturos iudicarunt, si sermonis atq; linguæ vsu opèq; destituti, ac tanquam muti quidam pisces, omnia vel nutibus, vel interpretũ opera atq; adminiculo transigerent. Cũ autem Polonorum prope incredibilis humanitas & summæ libertatis amor, multos è diuersis ac longè dissitis orbis partibus ad se pellexisset, eosq; Sarmatici sermonis asperitate absterritos ad sua resilire, Sarmatiamq; non

spernendis ciuibus & singularibus ornamentis spoliari indignum iudicarem, ego Polonorum beneficijs affectus quamplurimis, pro virili dedi operã, vt quam linguæ huius cognitionem & facultatem toto decennio, summo labore & diligentia sum consequutus, Grammatica methodo breuiter comprehensam, amicorum, ac præcipué Prosperi Prouanæ clariss. viri, ac de me optimè meriti, hortatu, ad publicam eorum vtilitatem in lucem emitterem, quos linguæ huius desyderio teneri minimè ignorabam. Cuius studium non tam (vt existimo) ob difficultatẽ multi abiecerunt (quid enim quæ sotã arduum est, quod labor non vincat improbus?) quàm propter ineptã quorundam iuditia, qui hanc linguam ideo negligendam putabant, quod vaga, inconstans, nullisq; legibus comprehensa, nullus conclusa limitibus, ipsis quidem iudicibus videretur. In quo quàm turpiter hallucinati sint, vel metacente iudicabunt ipsi, si has nostras lucubrationes vel leni brachio attingere voluerint. Esse quidem huic linguæ suos idiotismos non inuerim inficias, sed qui minimé obstent, quominus certa, & sibi constans canonum Grammaticorum sit ratio, & expedita methodus, quæ linguam hanc alioqui primo aspectu infinitam, barbaram, insuauem, arduam, & inexplicabilem, non modo comprehensione facilem, verũ etiã ipso vsu iucũdã suauémq; efficiat. Cũ aũt peregrinorũ omniũ quos nostra memoria vidit Sarmatia, tu

matia, tu vnus occurras, qui linguæ huius desyderio maximè afficiâre, non tam, opinor, vt hunc cumulum multarum linguarum, quarum calentissimus es, cognitioni addas, quàm ob mirificum in hãc gentem studium, in qua relicto solo patrio, posthabitisq; summis apud Cæsarem honoribus fortunarum domicilium delegisti, id vitæ genus tanta cum laude apud Deum, & rectè de virtute iudicantes homines amplexus, quanto cum pudore à tuis olim æqualibus spernitur, ac tanquam nefarium repudiatur, meas lucubratiunculas, quas à te vehementer expeti non ignorabam, summa celeritate elaboratas, nec dum satis ad amussim perpolitas ad te mitto, vt si quis illis fructus inerit, tu primus id delibatum percipias, deinde ad alios, si qui harum rerum erunt studiosi, tuis auspicijs emolumentũ quale quidem ex puluere Grammatico sperari potest, quàm latissimè propagetur. Quod si è morbis quibus iam ferè toto biennio tanquã procellis agitatus aliquando eluctatus viua voce aliquot dies horum vsum tradere potuero neq; tu hominem in tenui re, ac rudi Minerua præditum atq; obscurum aspernabere, in spem venio maximam fore, vt hisce rudimentis perfunctus, multorum & tua fortassis opinione citius, summam linguæ huius arcem tuo marte conscendas, aut saltem eousq; progrediare, vt neq; te diligentiæ ac laboris, neq; me lucubratiunculæ huius vnquã pœniteat. Quòd si nostra erunt huiusmodi,

vt publico indigna videantur, mihi tamen meum studium ideo verti vitio non poterit, quod difficilem scribendæ Grammaticæ viam nullo præeunte ingreßus, alios qui ißta optimè exequi poterunt, inepta ac rudi scriptione tanquã claßico ab otio & ignauia in hanc præceptorum scribendorum arenam excitos pertraxerim. Vale. Calendis Iulij Cracouiæ. 1567.

GRAMMATICAE POLONICAE RVDIS ac prima delineatio.

DE LITERARVM POTESTATE & genuina earum Pronunciatione.

A

TRIPLEX est elementi huius vis & pronunciatio, quod in alijs linguis non temerè occurrit. Primum enim clarè & perspicuè, ac molliter diducto ore profertur, quod vt à rudioribus facilius deprehendatur, accentu acuto notari consueuit. Vt Jámá/ Specus. Sámá/ Ipsa. Spáć/ Dormire, & sexcenta huius generis, quæ negligentius prolata in suauem quandam cacophoniam, eruditis auribus reddunt. Si quis enim pro Látá/ Anni, pronunciet, Lata/ Volat, & orationem obscuram reddiderit, & quæ natura distincta sunt confuderit. Idem de similibus esto iudicium.

Altera huius elementi prolatio est obtusior, ac veluti occlusa in faucium ac palati imanitate formata, medium quendam sonum, inter a & o retinens, qualis est Hebræorũ Chometh, cùm superior pronuntiacio illorum pathach omnino respondeat, vt, Pan/ Dominus, Herus. Stan/ Status. Sad/ Pomarium. Nacz? ad quid? quorsum, manifesto discrimine, inter Náć/ quod est nomen, & folia

& folia à quauis radice ꝓmanãtia significet. Obtusè & supinè proferuntur verba omnia, in a desinẽtia, vt, Ma/ Habet. Da/ Dabit, siue sint monosyllaba, seu plurimum syllabarum, vt, Bywa/ Esse solet. Czyha/ Insidiatur. Nábywa/ Quærit, vel acquirit. Excipitur. Trzebá/ Oportet, quod acutum est. Nominis enim formam habet, quod ex eius compositio. potrzebá/ Manifestum est, tametsi respondet Latinæ voci, opus s. est. Excipe præterita quæ acuta sunt, vt, Bábá rabek przepiká.

Præterea, omnia Adiectiua in a finita, obtusa sunt vt, Zła/ Mala. Biała/ Alba. Chytra/ Astuta. Excipe pronomina. Moiá/ Twoiá/ Wáßá/ Náßá/ quæ acuta sunt. Obseruatu dignum videtur, sa acutum, siue clarum nunquam sequi l Hungaricum siue crassum. Contra a obtusum sem per sequitur l durum, quod in istis duabus vocibus est euidentissimum. Máły/ Exiguus, paruus, Máli/ Pluralis numeri, i. Parui Exigui. Ma—li? Habetne? Est enim li interogandi particula.

post
1

Tertius huius literæ sonus à superioribus planè diuersus, nota addita, dignoscitur, traductio per exteriorem elementi partem obeliſco, hoc modo, a. Formatur enim sonus ex superiore a obscuro in narium cannis obtusè tinniente voce. Respondit autem Italorum & Gallorum syllabæ an, ita vt n non

audiatur

audiatur, vt in vocibus istis Angelo, Antonio. Can Pan, pro Cane & Pane, in quibus n minimè percipitur, sed medius quidam sonus est inter m & n. sicc nostrum a profertur, tam in primis, quam in medijs & vltimis syllabis, vt Trubá/ Tuba. Pociagáć/ Attrahere. Beda/ Erunt. In hoc elemento proferendo, vt plurimum Germani hallucinantur. Dicturi enim, Jdzie prosta droga/ Dicunt, Jdzie prostam drogam/ Additom in fine sanè perridiculè. Quomagis est cauendum, ne in hunc errorem prolabamur.

B

A Latino nihil differt huius elementi prolatio, Exceptis vocibus in quibus b finalis litera cũ sibilo quodam effertur, cuius rei gratia, nota quædam huiusmodi ascribi solet, vt Rob/ Labora. Jedwab/ Sericum, Wab Sokolá/ Skub/ Kielb/ Piscis nomen, Latini vt puto fundum vel gobium vocant. Accidit interdum linguæ imperitia vt nonnulli p. loco b. scribant, vt in dictione, Leb/ Caput, quod nonnulli scribunt, Lep/ quoniam in ea dictione vltima consonans durius profertur, sed error ex obliquis casibus deprehendi potest. Dicimus enim in gignẽdi casu Lbá/ nõ Lpá/ etc. Quòd diximus, interdũ hanc literam cum sibilo quodam proferri: vsus potius, quàm regula docebit, nõ modo in hoc elemento, sed & in alijs vt videbimus in p. & w.

Latini,

Latini, Itali, Galli, huius literæ, variũ vsum pro ratione vocalium esse voluerunt. Polonis, ante omnes vocales eodem planè profertur modo. Cały/ *Integer.* Cel/ *Scopus.* Cybulá/ *Cepe.* Cyrá/ *à Græco* κορη. *i. filia.* Cud/ *Miraculum. In quibus vocibus, c profertur omnino vt apud Latinos, & Italos c ante e & i. & sicut apud Germanos tz. ita vt multi Germanizantes in lingua Polonica c cum tz confundant. Quod diximus eodem semper modo c à Polonis proferri, de omnibus syllabis id dictum volumus.*

Est illud notandum, hanc literam, quotics in capite punctum vel apicem gerit, pinguiusculè proferri vt ferè quidam Itali Romani præsertim efferre solent či: vt Cichy/ *Mansuetus.* Tráčí/ *Perdit.* Wymyśláć/ *commminisci. Quoties autem hæc litera assumit Z planè profertur vt ch apud Gallos & Italos quosdam, sono tamen quodammodo crassiore, idq; in omnibus syllabis, vt* Czaczko/ *Crepundia,* Czeluść/ *Maxilla, quod in numero multitudinis prolatum,* Czeluści/ *pro fornacis ostio, seu ore, accipitur.* Czyhać/ *quod alij,* Czuhać/ *Insidiari imminere, vt in illo Ouidij. Imminet exitio vir coniugis.* Czoło/ *Frons.* Czuć/ *Vigilare, Sentire.* Oczy/ *Oculi.* Precz/ *Procul, tametsi & alia significat. Hãc literam, optimè omnium Florentini efferunt sicut & sequentem, quam nos docendi gra-*

cendi gratia chi nuncupabimus, eò magis quod in quodam libello in Prussia excuſso hoc animaduerterim annotatum. Poloni igitur ch aſpiratum habẽt, ſiue chi. Quod peregrinis eſt ſcitu neceſſarium. Hanc enim literam cum k confudere ſolent, ridiculè admodum. Animaduerti non ita pridem in hoc lapſum eſſe eum, quo auctore, huius linguæ fundamenta ieci. Is enim ſcripturus & pronunciaturus, Jechał/ ſcripſit Jekał/ quod cùm vidiſſem, riſum tenere non potui.

Poſtremo hanc literam in quarundam vocum fine, quaſi parelcon, ſeu redũdantem reperio, vt, Jáć/ pro, Ja. Tyć pſtročiny/ pro ty verſicolores veſtes. Tákżeć/ pro, Tákże. Sic Toć/ pro, To. Hoc. Wiereć/ pro, Wiere. Certe. Dármoć/ pro, dármo/ fruſtra. Alić/ pro, Alí. Ecce & diligenter à verbis diſtinguendæ ſunt voces, in quarum fine iſtud reperitur, vt in hoc Rei ſummi poëtæ verſu: Bo kráść / zdradzáć/ fałſowáć/ ſcießkáć to do złotá. In quo tria infinitiua præcedunt in áć/ quarta vox eſt nomen ſcießká/ addendo ć affirmandi cauſa. Quanquam non videtur hic ſua deeſſe emphaſis. Imò niſi vehemẽter hallucinor, hæc litera, in fine dictionum alioqui integrarum, poſita, pro integra ſyllaba ći accipitur. De qua in pronomine dicemus. Habet & vim hæc litera, pronominis Tobie/ tibi, vt ſi dicas, Nie wiem iákoć zá to mam záſtugować/ vbi, iákoć/ po-

iákoć/ ponitur, pro, iáko tobie. Zostań przy tym coć lepiey przystoi. Coć/ i. Co tobie. &c. Nie rádzeć.

D

DAssumit Z & in vnum elementum transire videtur. Profertur autem bifariam. Nam dz sequente i profertur vt g. apud Italos, vt, Dziki/ agrestis. Est & coloris nomen, ad castaneum proximè accedens. Italus autem legat giki, tametsi Polonicè loquẽtes, linguæ, mucrone, dentes asperius hic feriunt, quàm Itali suum g proferentes, vel Galli Dziad/ lege ac si scriptum esset Italicè Giad. Sequentibus alijs vocalibus et ij quæ polonorum propria est, vt docebimus: dz profertur, vt apud Itatos zz, vt in dictione Lezzo quod Polonus scriberet, Ledzo. Exempla sint, Rdzá/ rubigo, tam in metallis, quàm segetibus, Rydzy/ equinus color, qui medius est inter giluum & flauum. &ce. Reperias tamen voces non paucas in quibus dz peculiarem habeat prolationem, quam nulla alia lingua, facilè & fœliciter exprimat. Quare exercitatione potius quã regula hic opus, vt voces, Dzdzá/ dzdzowi/ Drożdze/ non temerè quis proferat, quin mox peregrinitatem suam prodat, tàmetsi in nominibus Drożdze/ i. feces, & similibus syllaba dze/ ab Italis proferri poßit, ac si scriptum esset ge. craßiore tamen pronunciatione.

E

Duplex E

DV plex E habent Poloni. Subtiliorem enim diuisionem Poëtis, & rhythmorum scriptoribus relinquimus. Prius à nostro nihil differt. Alterum obeliſco notatum, vt in a, ostendimus e profertur, vt n vel em apud Italos, & Gallos, m vel n dissimulato, Kedy/ bedzie/ pietá/ ßczenie/ *quasi scriptum esset Italicè vel Gallicè, Kendi, bengie. pienta schenien &c. Quod autem de exacta huius elementi distinctione, paulò ante attigimus, vel in his duabus vocibus, manifestum est,* Piec/ *id ẽ, fornax, &* piec/ *id ẽ assare, quorum illud e clariꝰ habet, istud verò obscurum ac veluti occlusum.*

F

HOc elementum, à nostro nihil differt, estq; vna & eadem semper eius prolatio, Monendi tamen et ipsi Sarmatæ, hãc literã à plerisq; prow perperam in Orthographia vsurpari: Sæpe enim scripturi Pánow/ Pánoff *scribunt quòd sit harum literarum affinis poteſtas.*

G

GSẽper ꝓfertur vno modo ante oës uocales sicut ab Italis pronunciatur ante a o & u. Gálazſ *ram»,* Gebá/ *os,* Mogitá/ *cyppus,* Goty/ *rasus,* Gumiá/ *equinum stramentum. Reperias tamen vocalem gi. ipsum, in qua g quodammodo liqueſcit, propterea eruditiores non gi scribunt sed ij, eo autem vtuntur pro Pronomine go, vt postea dicetur.*

H Aſpira-

H

ASpiratio vocalibus præponitur vt plurimũ in qua tamen pronuncianda, modus quidam est obseruandus. Expertienim sumus quosdam alioqui non vides homines in hoc ita peccare, vt pro simplici aspiratione, chi/ literam vsurparent, scribebant enim & proferebant, chámowáć pro hámowáć/ cohibere. chnet/ pro, hnet/ ilico. In hac autem vocula, hnet/ aspiratio præcedit consonantem, quod Italis & Gallis & alijs mollioribus linguis, est inusitatum, & apud ipsos Polonos rarũ, nisi vox aliqua Rutenica inciderit, vt, chyra motá/ literæ, quod planè Græcum est, γραμματα. Quod quidam tho & thej & similia scribũt, pro to & tej, imperitè faciunt.

I

DIligenter est huius vocalis sonus ab y distinguendus, proferri enim debet planè Latinorũ more, quandocunq; inciderit. Hoc tamen obseruandum i apud Polonos nunquã fieri consonantem.

K

KIn omnibus syllabis similiter enunciatur, estq; frequentissimum in hac lingua elementũ Reperitur interdum k simplex per Apocopen pro ku idq; vt plurimum ante consonantes quanquam in eo habendus est delectus, ne k elementum alioqui asperum consonanti aspere proponatur. Quanquã autem p litera, non admodum sit dura, tamen k nõ est ei præ-

est ei præponendum. Harum enim duarum literarum concursus, obscœnum nescio quod, præsefert. Est autem ťu nota datiui, vt ťu tobie/ tibi, & breuius ť tobie. In his verbis ťwoli/ ť sic profertur vt parum à g differat, ideò à quibusdam scribitur gwoli/ id autem sonat Latinè in gratiam, vel, pro arbitrio.

L

L Duplex. Vnum molle & Latino simile, vt, Lis/ vulpes, przyiaciele mili/ chari amici. In fine dictionum, sæpius occurrit, vt niemal/ propemodum. Dubiel/ piscis nomen, vsurpatur pro stolido. Hoc autem l molle, cum e & i iungi solet, tametsi cum cæteris vocalibus connectitur, vt Lás/ Sylua, Lod/ Glacies, Lud/ Gens. Quanquã non desunt qui, vt mollior sit pronuntiatio, scribunt, lias/ liod/ liud/ quod eruditis displicere video. Alterum durum quod Hungaricũ voco, peregrinis omnibus pronunciatu perdificile. Nã præterquam q vim duplicis l habet linguæ mucrone, dentes asperè tundendi sunt. vt, łápáć/ arripere, łep/ caput, łowić/ venari, łuk/ arcus, distinguitur autem ab altero, molliore obeliſco, quo pars eius superior trãsfigitur hoc modo ł. Obseruãdum hanc literam cum i vocali nunquã coniungi. Hinc si aliàs vspiam lingua asuefacienda est, ne l molle, cum aspero confundatur, quod vitiosum est, & non sine risu excipitur. Exempla sint. Cáły/

integer.

integre. Cáli/ integri. Ioculare est quod vulgò peregrinis objcitur. Koło miele młyn. Si quis has voces benè pronunciare didicerit, adytum ad rectam vtriusque l pronunciationem sibi fecerit.

M

M Duplex. Alterum nostro simile, alterum accentu acuto notatur, & cum quodam sibilo profertur. vt, Łamí/ Karmí/ Frange, Pasce, & similia.

N

N Similiter duplex. Alterum nostro persimile, alterum suæ genti proprium, et apice à communi distinguitur, hoc modo, ń. Profertur autem sicut gn apud Italos, Gallos, & Anglos, vt Koń / Equus. Lege ac si scriptum esset Kogn. Pań/Genitiu• pluralis à nomine, hæra, Domina, Matrona Pagn. Ipsum nomen Páni/ hæra, quasi Pagni. Mań/ pro, ná niego/ Nagn, vt To wiedzie mań/ huius eum insimulat. Mi/ áni/ & quæ sunt huius classis, non distinguũtur accentu, tametsi similiter quasi gn proferantur.

O

O Clarum & obscurum est quod accentu grauí nuper à quibusdam notari cæpit. Obscuri exempla sunt. głod/ fames. głog/ rubus vel cynosbatos, wod/ aquarum genit: plural: à sing: wodá/ aqua. Quæ obscuritas non tam ab ipsa vocali, quàm ab

quàm ab adiuncta consonante proficiscí videtur. Etsi autem hanc vocalem obscuram plerunq; sequitur ł, tamen occurunt voces, in quibus l molle sequatur. vt ſakol/ lolium. Notandum tamen in obliquis non seruari hanc obscuritatem. dicimus enim, ſakołu/ o claro & in reliquis quod obscurum voco, non dissimile est diphtongo Græcæ ου vel Gallico où &c. Manifestum discrimen apparet in his vocibus, Rodzić. o claro, parere. Rod/ o obscuro, genus. Gallus legeret, ac scriberet Roüd &c.

P

PRæter vulgatum p, est peculiare ṕ accentu notatum, quod vt multæ aliæ consonantes cum sibilo quodam effertur, vt Kuṕ/ eme, Łupṕ/ spolia Dupṕ/ carioſæ arboris hiatus.

Q

HVius literæ propriè nullus est apud Polonos vsus nisi in peregrinis vocibus vt ſwit acceptilatio, quidam scribunt qwit/ quod non probatur, rectè sentientibus.

R

RAdmittit ż & in vnam consonantem cum eo coalescit quam nonnulli eruditi, hoc modo scribũt rz. Huiꝰ pronũciatio nostris hominibꝰ paulò asperior videtur, ideo in ea multum se torquent. Alij ż prorsus non attingunt, vt Trzebá/ Rzepá/ Rżad/ Rżym/ pro quibus, minus exercitati legunt Trebá/ Repá/ Rad/ Rym.

Quæ pronunciatio vti mollior quibusdam nationibus, gentis Henetæ, seu Sclauonicæ est familiaris.

S

SInterdum cum sibilo effertur, vt śiłá/ vis, nomen, śiłá/ multum: aduerbium, Doſyć/ satis, pośilek/ subsidium, vt autem is sibillus cognoscatur, notatur s apice, hoc modo ś.
Hoc elementum, interdum assumit Zß & profertur ferè vt ch à Gallis, vt ßabłá/ ßyßak/ framea, cassis, quæ Gallus scriberet & proferret, chabla, chichak. Paulò durior est huius pronunciatio, sequente cz̄, vt ßczkáć/ singultire, ßczodry/ liberalis, ßczenie/ catulus. Qui bleſa sunt lingua, hanc literam proferre non possunt, sed eius loco cõmune pronunciant, non sine audientium risu. Quod vitium Masouitis peculiare est, & quibusdam mulierculis: quæ etiam hanc, vt ita dicam, bleſitatem, de industria, affectant. Nam pro Maß/ habes, dicunt, mas. Porro, manifestum discrimen pronunciationis huius literæ in his vocibus apparebit, s commune, vt Pies/ Pſy/ canis, canes acuſ: plur: ś cum sibilo, Pśi/ wśi/ canes nom. plur: villæ. Szßátá/ vestis, ßelag/ solidus, vel triens, aut tertia pars aßis Polonici, quem groſſum dicunt, ßydzić/ illudere.

T

A Latino nihil differt.

Simplex

S Implex semper est vocalis, à nostro nihil differt.

W

W Duplex habent Poloni, cuius pronunciatio à nostro f parum distare videtur, vt in f obiter monuimus. Hoc autem intelligendum est, si in fine dictionis fuerit, vt pánow/ quasi scriptũ esset pánoff/ sono molliore. Quodsi in principio vel medio dictionis occurrat, profertur vt v consonans apud Latinos, wádá/ vitium, trawá/ herba, tametsi fieri potest, vt etiam interdum in principio & medio dictionis durius proferatur, vt kwás/ fermentum, Vrzećiwko/ aduersus, vel erga, vel in, & si qua sunt similia, quæ docebit vsus. Quodsi ẃ apicem, in fronte gerat, cum sibilo quodam proferri debet: vt kreẃ/ sanguis, modrzeẃ/ larix, nisi me fallit arboris similitudo, háyẃ/ huc, Breẃ/ supercilium, Koteẃ/ anchora.

X

X Raro occurrit in sermone Polonico & nisi fallor, nunquam, exceptis vocib⁹ Latinis, quas Poloni suas fecerunt, & ciuitate donarũt, vt Terc & similia. Quod enim quidam scribunt Xiąże/ Dux. alijs magis placet, vt scribant kśiąże/ quib⁹ assentior.

Y

H Vius literæ pronunciatio, differt ab i simpli-

 ci, quod,

ci, quod, nisi sedulò obseruetur, non vulgarem risum excitauerit peregrinus, harum literarum pronuntiationem & sonum confundẽs. Ꝫ enim simplex molliter diducto ore, & quasi extra os profertur, vt in õnib⁹ linguis ferè fit, sed ij polonicũ nõ multũ ab ita Græcorũ differẽs intra oris angustias, profertur quasi i geminatum, ita tamen vt illa non sentiatur geminatio. vt Myto/ merces, Zyto/ secale, Pytam/ quæro vel interogo, quam vocem si per i simplex proferas, præsertim in gynæceo, Deus bone, quem plausum quos cachinnos excitaueris. Vocem pije/ bibit, caue per y proferas piaculum enim fuerit. Byto/ quod nos, fuerunt, vertere possumus, licet impropriè, si proferas bito/ aliud planè dixeris cùm hoc à bić/ cedere, illud à być/ esse deriuetur.

Notandum & illud, i simplex sæpè syllabam constituere, vt Moi/ mei dißyllabum. Stoi/ stat, goi/ sanat, y autem dyphtongum efficit, vt Pokoy/ Pax, Stoy/ Sta, Moy/ Meus, Twoy/ Tuus &c. quæ tria sunt monosyllaba. Pyáná/ spuma dißyllabum, Pijána bábá/ Pota anus trisyllabum.

Z

Z Interdum profertur sicut apud Latinos, vt Zab/ dens, Skázá/ corruptela, Kozá/ capra, interdum mollius effertur addito etiam apice, hoc modo ż vt żimno/ frigus, káżić/ corrumpere

kożi/ ca-

Kozł/ caprinus, si sequatur i non notatur apice, vt, ziemiá/ terra, ziele/ herba.

Postremo crassius effertur in quibusdam dictionibus addicto in capite puncto, vt ż ywot/ vita, venter, żoná/ vxor, żal/ luctus, żadny vel żaden/ nemo, quanquam żádny interdum pro deformi ac inepto translatitiè capitur. Erratur sæpius & ab ipsis Polonis, qui blesi sunt in huius literæ pronunciatione, simplex enim, pro crasso, frequenter vsurpant.

NOMEN.

IN tradenda prima parte orationis nos à genere incipiemus, in cuius cognitione, peregrini ferè omnes ideò vehementer hallucinantur, quòd hæc lingua suis careat articulis. Genus autem ex ipsa terminatione cognoscendum erit. Primo igitur loco, Masculini generis terminationes exequemur, Sic tamen vt ipsi vsui & exercitationi, quæ plurimum in omni arte potest, suas partes relinquamus. In a desinunt dignitatum, officiorum, virtutum & vitiorum quædam nomina, viris conuenientia, vt.

Masculinorũ terminationes.

	Woiewodá.	*Palatinus.*
	Stároſtá.	*Præfectus.*
	Wymowcá.	*Orator.*
	Sędzia.	*Iudex.*
	Pochlebcá.	*Adulator.*

B

ab	Schab.	*Petaso.*
ab	Glab.	*Caulis.*
eb	Leb.	*Caput.*
ełb	Kiełb.	*Gobius.*
yb	Szyb.	
ob	żłob.	*Præsepe.*
ub	ślub.	*Promissio vel Sacramentum.*
rb	Garb.	*Gibbus.*

C

ác pláć

ác	Plác.	*Locus.*
ec	Pálec.	*Digitus.*
ac	Mieſiac.	*Luna.*
ic	Slachćic.	*Patricius.*
oc	Owoc.	*Fructus.*
lc	Smalc,	
nc	Glanc.	*Splendor.*
cſ	Podßcżuwácż.	*Incentor.*
ucſ	Klucſ.	*Clauis.*
ećſ	Pypećſ.	*Pullorum morbus.*
ßcſ	Deßcſ.	*In[illegible]r:*
ách	Strách.	*[illegible]or.*
ech	śmiech.	*[illegible]s.*
ich	Sztich.	*[illegible]ũ quo punctim*
och	Proch.	*[illegible]duis. (cedimꝰ.*
uch	Duch.	*Spiritus.*

D

ad	ślad.	*Veſtigium.*
	Grad.	*Grando.*
ad	Rzad.	*Ordo & falere equi*
	Sad.	*Iudicium. (num.*
bd	Chebd.	*Ebulus.*
id	Wſtid.	*Pudor.*
od	Wrzod.	*Abſceſſus.*
	Lod.	*Glacies.*
ud	Lud.	*Populus.*
	Vd.	*Fœmur.*
adż	Wrzeciadż.	*Peſſulus.*

	żołądź.	*Glans.*
edź	Niedzwiedź.	*Vrsus.*
	F	
uf	Huf.	*Acies.*
	G	
ag	Pstrag.	*Trutta.*
eg	Brzeg.	*Littus, Rippa.*
	śnieg.	*Nix.*
og	Głog.	*Rubus.*
	Rog.	*Cornu.*
ug	Dług.	*Debitum.*
	Rug.	*Inquisitio, & ē vox*
rg	Targ.	*Forum.* (*forensis,*
	I	
ij Kij.	*Bacillus.*	*qdā tamē per y scribūt.*
Klij.	*Sluten.*	
	K	
ak	Krzak.	*Rubus.*
	Mák.	*Papauer.*
ak	Bak.	*Oestrū, vel onocro-*
	Páiak.	*Aranea.* (*talus,*
ek	Kłebek.	*Glomus.*
	Wianek.	*Corolla.*
ek	łek.	*Anterior pars ephi*
	Sek.	*Nodo in ligno.* (*pij.*
ik	Rik.	*Mugitus.*

Szyk.

yk	Szyk.	*Aciei inſtructio vel acies ipſa.*
ok	Wzrok.	*Viſus.*
	Bok.	*Latus, eris.*
uk	Buk.	*Fagus.*
nk	Fráſunk.	*Moleſtia.*
	Szácunk.	*Æſtimatio.*
árk	Stárk.	*Surculus.*
irk	Roſtirk.	*Diſcordia.*
	Yſtirk.	*Ceſpitatio:*
urk	Burk.	*Stratum lapideum.*

L

al	żal.	*Dolor.*
at	Zástrzał.	*Telum.*
el	Cel.	*Scopus.*
	Chmiel.	*Lupulus, herba.*
el	Kociel.	*Ahenum.*
	Oſiel.	*Aſinus.*
il	Motil.	*Papilio.*
	Tył.	*Dorſum.*
ol	Bol.	*Dolor.*
	Kąkol.	*Lolium.*
ot	Kołt.	*Paxillus.*
	Popiół.	*Cinis.*
ul	Wł.	*Alueare.*
	Muł.	*Squalor agrorum:*
ul	Muł.	*Mucus poſt aquarum illuuiem.*

M

am	Bram..	*Limbus.*
	Kram.	*Taberna mercatoria.*
em	Syem.	*Comitia.*
im	Dim.	*Fumus.*
om	Grom.	*Tonitrum.*
um	Rozum.	*Ingenium, Ratio.*
	Prum.	*Nauigium.*

Latius traijciendis fluuijs.

N

An	Stan.	*Status.*
	Bárchan.	*Xylinum.*
	Bocian.	*Ciconia.*
En	Roſcien.	*Koſna.*
	Beben.	*Bebna.*
Eń	Krzemień.	*Silex.*
	pierſcień.	*Annulus.*
In	Klin.	*Cuneus.*
	Dworzánin.	*Aulicus.*
Yn	Młyn.	*Molendinum.*
	Piołyn.	*Abſynthium.*
On	Zakon zakonu.	*Lex.*
	Ogon ogoná.	*Cauda.*

un piorun.

Vn piorun.	*Fulmen.*	

P

Ap Zerap.	vt, przyßedł po herapie/ *eſt Germanicũ.* Zerhab.	
Ep Sklep.	*Teſtudo.*	
Ep Oßczep.	*Haſta.*	
Jp Dowćip.	*Ingenium.*	
Op potop.	*Diluuium.*	
Op Snop.	*Manipulus, de ſegetib.*	
Vp Slup.	*Columna.*	
Vp lup.	*Manubiæ.*	
Vp Trup.	*Cadauer humanum, nã de beſtia dicitur, ſćirw.*	

R

Infinitiua ſunt & alia penè Germanica.

Ar Vt, Zewar.	*Inſtrumentum cauponibus notum. &c.*	
Ar Swar.	*Conuentio.*	
Er Fraucymer.	*Gynæceum.*	
Er Szmer.	*Pro tumultu accipitur, Eſt & herbæ nomẽ quod ſerpillum vocari puto.*	

Ir { Mir. — Pax.
Wir. — Vortex.

Or { Mor. — Pestis.
Dwor. — Aula. Est & domus nobilis.

Yr { Mur. — Murus, mænia.
Rostur. — Bacillus, ferrea munitus cuspide. Dolon.

Rk { Árk. Stárk. Folwárk. Jármárk. Frymárk. Sztukfárk. — quæ quatuor postrema sunt Germanica.

S

As { Táras. — Carcer.
Lás. — Sylua.

os { Was. — Mystax, barba labri superioris.

Es { Kres. — Meta.

Js { cis. — Taxus arbor.
Lis. — Vulpes.

Klos

Os	Klos.	Spica.
	Trzos.	Zona.
	Nos.	Nasus.
	Glos.	Vox.
	Los.	Sors.
Ys	Kus.	Morsus propriè, methaphoricè pro damno sumitur quod dolo malo illatum est.
Eß	Lemieß.	Vomer.
	pleß.	Orbicularis in sacrificulorum vertice rasura.
Oß	Koß.	Canistrū, calato, Est & koß/ vox militaris & castra significat.
Yß	puß.	Pluma mollior.
ßcz	plaßcz.	Pallium.

T

át	plát.	Census & assumentum panni.
	Kwiát.	Flos.
At	Gnat.	Os de brutis dicitur, methaphoricè ad homines.

at Kat.

at Kat. *Angulus.*

Kret. *Talpa.*

Et Gcet. *Acetum.*

It Aramit. *Holoſericum.*

Pot. *Sudor.*

Ot Plot. *Sepes.*

Chart. *Vertagus.*

Rt Cjárt. *Demon.*

Vt Kogut. *Gallus gallinaceus.*

Grunt. *Fundamentum.*

unt Bunt. *Seditio.*

táßt. *Menſuræ genus, 60. co-*

áßt *ros Polon coscotinet.*

oßt Koßt. *Sumptus.*

Alt Gwalt. *Vis, quam Barbari vi-*
olentiam dicunt.

Eſt Rdeſt.

Est { Rdest. — *Herba quam officinæ persicariam vocant.*
Ist { lyst. — *Sura.*
Ist { List. — *Epistola.*
Ost { Most. — *Pons.*
Ost { post. — *Ieiunium.*
Oßt Roßt. — *Craticula.*
Vst { Rospust. / Odpust.

W

Aw { potraw. — *Cordum.*
Aw { Rekaw. — *Manica.*
Ew Chlew. — *Caula.*
Iw Dziw. — *Miraculum, Portentũ.*
Ow { Row. — *Fossa.*
Ow { Obow. — *Calceamentum.*

Y

Ay { Gay. — *Saltus vel sylua.*
Ay { Kay. — *Paradisus.*

Iy { Kiy. Bacillus.
Striy. Patruus.

Oy { Zdroy. Fons.
Stroy. Ornatus.

Z

Az { Raz. Ictus. Est & Aduerbium ordinis, Semel.

aż Waż. Serpens.

Ez { Bez. Sambucus. Genitiuo, Bzu. Est & Præpositio, Sine, Absq.

Oz { Woz. Currus.
powroz. Funis.

Oż Stroż. Custos.

Cz

Kluczż. Clauis.

Rz

Ogarz. Canis venaticus.
Pecherz. Vesica.
Wieprz. Porcus.
Kierz. Genitiuo, krzá/ Rubus.
Kedzierz.

Kedzierz. *Cincinnus.*
Zwirz. *Fera.*

Et hæc de masculinorum terminationibus hactenus, ex quibus reliqua quæ propè infinita sunt, facile cognosci poterunt.

Et istis quidem vocibus, semper præponuntur in oratione cum est opus, Ten/ Tego/ Temu/ *&c. Pro ratione casuum, non autem,* tá/ tey/ te/ *vt faciunt huius linguæ rudes.*

FOEMININORVM TERMINATIONES.

SI ea nomina de quibus in masculinis diximus in a desinẽtia excipias, reliqua omnia quæ in á finiũt, fœminina sunt. Glowá/ Wodá/ Nogá/ Trzodá. *Item omnia ferè nomina quæ exeunt in* ość/ *fœminini sunt generis,* Kość/ *Os ossis,* Żałość/ *Dolor vel mœror,* Młodość/ *Iuuentus, et alia infinita præsertim virtutum & vitiorum nomina. Quæ tamen bifariam efferunt interdum, vt* Głupość/ *Stultitia, aliaterminatione dicitur* głupstwo/ Przystoyność/ *Decorum.* Przystoienstwo. *Apud Reium videre est, non modo nomina hæc bifariam proferri. Sed etiam Masculina quædam fœminina fieri, vt* Błąd/ *error, ex quo fit* błędność. *Quod tamen rarum est, & poëticum. Obseruandum etiam non omnia fœminina quæ* ość *finiunt, alterã illã terminationẽ admittere quæ*

tere quæ est ſtwo. Non enim dicimus, Szedzi-ſtwo/ Sed Szedzitwość/ Canicies &c. Neq; e-contra, ſunt enim nomina deſinentia in ſtwo vel ctwo quæ non tranſeunt in claſſem eorum quæ in ość deſinunt, vt Dziewictwo/ dziedzictwo/ opilſtwo/ & ſexcenta huius generis. Non enim dicimus. Dziewictwość/ Dziedzictwość/ Opiłość. Diſſimulādum tamen non eſt, elegantius vſur pari nomina in ſtwo/ quam in ość/ Si modo ſunt in vſu, pulchrius. n. dicitur ßalenſtwo/ quā ßaloność. Sunt & aliæ fœmininorum termina-tiones: quas vſus docebit. Verum vt rudioribus ſubueniamus exempla ſubiçienda ſunt: ſine quibus iſta percipi nequeunt.

EXEMPLA VARIARVM terminationum Fœminini generis.

Náć.	*Folia à radice manātia, vt à rapa.*
Gáć.	*Via in palude lignis, ruderibus, vt alia materia ſtrata.*
Wić.	*Reſtis, Diminitiuum* witká.
Nić.	*Filum. Dim.* Nitká.
Płeć.	*Sexus & faciei qualitas.*
Chęć.	*Cupiditas.*

Obręcz.

Obręcz. *Circulus, quo dolia compinguntur.*

Trtęcz. *Hydrargyrum.*

Odmięcz. *Humidum tempus, vel tempestas humida.*

Moc. *Robor.*

Noc. *Nox.*

Wieść. *Rumor.*

powieść. *Sermo.*

przypowieść. *Paræmia.*

Cześć. *Honor.*

Część. *Pars.*

Máść. *Color. vnguentum.*

Kłoć. *Stramen longius, tegendis tuguriis.*

śmierć. *Mors.*

Sierść. *Pilus de brutis dicitur, pro ipso colore sumitur.*

Garść *Pugillus.*

Kadz. *Cadus, vel lacus, vasis nomen.*

Czeladz. *Famulitium, familia.*

Piądz. *Spychánia gołoledzi.*

Miedź.	*Cuprum.*
Młodź.	*Iuuentus.*
Stal.	*Chalybs.*
Biel.	*Album lignum quod est inter corticem & ipsum arboris cor.*
Pościel.	Sol. — *Sal.*
Látorośl.	Myśl. — *Mens.*
Kadziel.	Pilśń.
Kaźń.	*Castigatio.*
Waźń.	*Odium,*
Boiaźń.	*Timor.*
Dań.	*Tributum.*
Sień.	*Atrium.*
Broń.	*Telũ, quod defendẽdi causa gestatur.*
Dłoń.	*Palma.*
Wieś.	*Villa.*
Geś.	*Anser.*
Korzyść	*Preda.*
Roskoß.	*Voluptas.*
Myß.	*Mus.*
Weß.	*Pediculus.*
Brew̃.	*Supercilium.*
Kotew̃.	*Anchora.*
Ostrew̃.	
Konew̃.	

Straż. *Custodia.*
Gáłąź. *Ramus.*
łcż. *Mẽdaciũ.*
Obroz. *Millus.*
Twarz. *Vultus.*
Rzecz. *Res.*
Cætera huius generis vsu & exercitatione facile cognoscentur.

NEVTRORVM TERMInationes.

NEutrorum tres sunt terminationes e e & o. ideo hoc genus omnium facilime cognoscitur. Exempla e przymierze. e wymie vber. o wędzidło. frænum. In hoc genere obseruandum est multa occurrere nomina quæ Poloni neutro genere efferunt, quorum tamen alia natura sint masculina vt, panie/ paniatko/ quod diminutum est à pan/ Dominus, Herus. Alia Fœminina. Dziewcze/ Dziewczątko. Puella, Puellula. Alia communia vt szczenie/ Szczeniątko. catulus, quod Polonicè indiscriminatim tam de mare quam fœmina intelligitur.

Deniq; & diminutiua quædam in isko, natura Masculina in hoc genus transierunt, vt chłopisko/ Wilczysko/ Niedźwiedźisko. & huiusmodi.

De Genere Admonitio.

VIRorum, officiorum virilium, mensium, mulierum, & officiorum mulicbrium, ventorũ & mensium nomina genere cum Latinis conueniũt, proinde nihil de illis separatim trademus. Exempla tamen quædam propter rudiores proponemus.

Virorum vt,

piotr. Stánisław. Zbigniew.

Officiorum virilium, vt:

Ráycá. Wóyt. poborcá.

Mensium vt,

Styczeń. Luty. Márzec. Kwiecień. *quæ ex ephemeride petí debent.*

Mulierum vt,

Márgorzetá. Helena. Dorotá.

Officiorum muliebrium.

Bábá. Mámká. Mátká.

Ventorum vt,

Wschodny/ Zachodny/ południowy/ północny/ *sub.* wiátr. *quæ frequenter circumlocutione efferuntur,* od wschodu/ *Eurus,* od Zachodu/ *Zephyrus,* od południá/ *Auster,* od północy/ *Boreas, quasi à media nocte dicas.*

Fluuiorum nomina cuius sint generis, ex ipsa terminatione cognoscitur. Idem de arborum, Vrbium fructuumq; nominibus sentiendum. Quæ in a desinunt, suum .i. fœmininum sequũtur genus, sin minus aut masculino aut Neutro generi sunt adscribenda. Quod ex terminatione dignosci poterit, ob seruatis quæ de quibus sunt à nobis traditæ regulis.

Fluuiorum, Fœminini. G.

Wistá/ *Vistula.* Odrá/ *viadrus.* Wartá/ Narew. Wolchá/ *Tanais.* Dzwina. *Rubo.*

Masculini.

Dunay/ *Ister,* Dunáiec/ Nieprz/ *Borysthenes.* Niestr/ *Tiras.* Niemen/ *Memella.* Bug.

Arborum.

Arbor Polonicè est Drzewo. *Neut. g. specialiâ autem arborum nomina terminatione cognoscuntur Masc: G.* Dąb/ *Quercus.* Wiąz/ *Vlmus.* Orzech/ *Nux iuglans.* Klon/ *Acer.* Cis/ *Taxus.* Bukszpan/ *Buxus.* Bugz/ *Fagus.* Swirk. *Picea.* Brzost/ *ego roboris genus esse autumo.* Modrzew/ *Larix. &c.* Jałowiec/ *Iuniperus.*

F. G.

Omnia in a finita. Sosnia/ *Pinus.* Jodła/ *Abies.* Gruszká/ *Pirus.* Wiśniá/ *Cerasus.* Wirzbá/ *Salix. Item,* Jábłoń/ *Pomus. Circũscribimꝰ quædã vt* Laskowe drzewo/ *Corylus. dicitur etiam* leszczyná. Bobkowe drzewo. *Laurus.* Figowe drzewo/ *quæ & figa dicitur. Ficus.*

Fructus. M. G.

Orzech włoski/ żołądź/ migdał/ Káśtan/ Laskowy orzech/ *Nux, Iuglans, Glãs, Amigdala, Castanæa, Auellana.*

F. G.

Gruszká/ *Pyrũ.* Sliwá/ *Prunũ.* Wiśniá/ *Cerasum.* Broskwiniá/ *Persicũ.* Oliwá/ *Oliua.*

N. G.

Jábłko/ *Pomum.*

Vrbium nomina exterminatiõe cognosci debẽt, vt dictũ ẽ.

In hoc genere cognoscendo non multum laborandũ est: Si quæ ante dicta sunt de masculinorum, fœminorum, Neutrorum & Communium terminationibus in promptu fuerint. Accedit quod raro occurunt animalium nomina quæ vtroq; genere non inflectantur, vt suo loco dicemus. Quadrupedũ quædam Epicæni sunt generis siue masculinam siue fœmininam habeant terminationem, vt Ryś/ *quam lyncem esse puto, alij lupum cernariũ.* Łoś/ *Alces.* Sárná/ *Caprea.* Liszká/ *Vulpes. tametsi &* Lis *dicitur masculina terminatione.* Borsuk *vel* Jáźwiedź/ *Taxus vel melis.* Jeż *Erinaceus.* Wiewiorká/ *Sciurus. Auium vt* Járzabek/ *Attagen.* Kuropátwá/ *Perdix.* Drop/ *Tarda.* Wrobl/ *Passer.* Kániá/ *miluus. Piscium, vt* Karp/ *Cyprinus.* Szczukà/ *Lucius.* Łyn/ *Tinca.* Pstrąg. *Trutta.* Kárás *ego hunc piscem inter Rhombos numero. Insectorũ vt* páiak/ *Aranea.* pczołá/ *Apis.* Chrząszcz/ *Bruchus, & sexcenta huiusmodi, quæ cum duorum sint generum, tamen sub vna terminatione continentur. Distinguũt autem Poloni hoc genus epicænum, per* sámiec/ *mas, &* sámicá/ *fœmina, quæ nomina de brutis tantum vsurpant, de homine loquentes dicunt honestius,* Sam/ Sámá.

NOMINVM COMPARATIO.

Est vsitata

Est vſitata & anomala apud Polonos adiectiuorum comparatio, vſitatam voco, quæ in duobus vltimis gradibus poſitiui formam ſeruat, vt Swiety/ Swietßy/ Naſwietßy/ Sacer. Długi/ Dłużßy/ Nadłużßy/ Longus. Piękny/ Piękniejßy/ Napiękniejßy/ Pulcher. Vbi notandum eſt, in quibuſdam etiam vſitatæ cõparationis nominibus comparatiuum vna ſyllaba creſcere, vt vides in Piękny/ Piękniejßy/ in quibuſdam minime, vt Chudy/ Chudßy/ maculentus, pauper. Comparatiui igitur nota eſt ßy/ Superlatiuus fit ex comparatiuo, præpoſita particula Na/ vt Hoyny/ Hoynieyßy/ Nahoynieyßy. Biały/ Bielßy/ Nabielßy. Interdum pro Na dicunt Nay/ vt Naylepßy/ Naygorßy/ Naywizßy.

Anomala comparatio eſt, cum duo Gradus poſtremi à poſitiui terminatione & cognatione degenerant, vt Dobry/ Lepßy/ Nalepßy. Zły/ Gorßy/ Nagorßy. Wielki/ Wietßy/ Nawietßy. Máły/ Mnieyßy/ Namnieyßy. Obiter illud notandum comparatiuis interdum præponi particulam przy, vt cum dicimus, To mi będzie przytrudnieyßym. Quæ particula ſatis commodè Latine exprimetur per ſub, hoc modo. Pan ieſt przyſmutnieyßym. Herus eſt ſub triſtis. Eſt & alia comparatio ſui quodammodo iuris ex vſu ipſo cognoſcenda. Dicimus enim. Dáleki/ Dáł-

leki/ Dálßy/ Nadálßy. *Longe remotus positus vel distans.* Gedogi/ Gedozßy. Ochedozny/ Ochedoznieyßy. Vczony/ Vczeńßy. Szyroki/ Szyrßy/ Náßyrßy. *Latus.* Nadry/ Nedrßy/ Namedrßy. Lekki/ Lżeyßy/ Nalżeyßy. Wyßoki/ Wyzßy/ Nawizßy. *Altus.* Gleboki/ Glebßy/ Nagtebßy. *Profundus.* Miálki Mielßy/ Namielßy.

Ab aduerbiis, fiunt nomina comparatiua vt He-
Hesterni. *ri,* Wczorá/ Wczorayßy/ *ab Hodie,* Dziś/
Hodierni. Dzisieyßy/ *à cras* Jutro/ Jutrzeyßy/ *a nuper.* Onegda/ Onegdáyßy. *&c.* Sawno/
Crastini. Sawny/ Sawnieyßy.
Nuperi. *Mouentur adiectiua quædam duabus terminationibus, quod in comparatione non fuit omittendum.*
Plenus. *vt,* Petny/ Pełen. Wdzięczny/ Wdzięczen.
Gratus. Szczesny/ Szczęscien. Prożny/ Prożen/
Fœlix. *&* Prażen. Godny/ Godzien. Wolny/
Vacuus. Wolen. Pożyteczny/ pożyteczen.
Dignus. *Alia efferũtur per apocopen. vt* Srogi/ Srog.
Liber. Mdły/ Medł. *& alia in quibus vsus erit obser-*
Vtilis. *uandus. dicendi magister.* Smetny/ Smecien.
Seu terribilis. Syt/ Syty. *Comparatiua & superlatiua se-*
Tristis. *quuntur genus sui positiui.* vt Biały/ Biała/ Białe. Bielßy/ Bielßa/ Bielße. Nabielßy/ Nabielßa/ Nabielße.

Quod autem in Epicæno monuimus, quædam nomina sub-

mina ſubſtantiua ſub duobus generibus moueri, hoc loco eſt commemorãdum. Quod apud Polonos multò latius patet, quam apud Latinos, ni ſi vehementer hallucinor, tametſi omnia perſequi non ſit nobis propoſitum, eſſet enim prope infiniti laboris, & vſus iſta docebit. Exempla.

Krol/	Krolowa.
Kſiąże/	Kſiężná.
Pan/	Páni.
Goſpodarz/	Goſpodyni.
Stároſtá/	Stároſćina.
Woiewodá/	Woiewodzina.
podſkárbi/	podſkárbina.
podſtoli/	podſtolina.
Kráyczy/	Kráyczyna.

Huc adde alia cum dignitatum, tum artificiorum nomina fœminina, quorum non vna eſt terminatio. alia enim in owá *deſinunt, alia in* árká/ *alia in* elká/ *alia in* ini/ *vt videbimus. In* owa/ *vt* Rotmiſtrz/ Rotmiſtrzowa. *In* árká/ *vt,* Włodarz/ Włodárká. Młynarz/ Młynárká. Kucharz/ Kuchárká. *In* elká/ *vt,* Náuczyciel/ Náuczycielká. Przyiáciel/ Przyiaciołká/ *quod regulam non ſeruat.*

In hanc claſſem referri poſſunt propter affinitatem nomina Gentilia: vt,

Krześćiánin/	Krześćiánká.
Zyd/	Zydowká.

pogánin/

Pogánin/	Pogánká.
Polak/	Polká.
Moskwićin/	Moskiewká.
Tátárzyn/	Tátárká.
Węgrzyn/	Węgierká.
Niemieć/	Niemkini.
Włoch/	Włoßká.
Francuz/	Francuská.
Hiſpan/	Hiſpánká.
Cygan/	Cygánká.
Murzyn/	Murzynká. &c.
Litwin/	Litewká.
Ruśin/	Ruſka.

Eiuſdem generis ſunt & iſta.

Pánic/	Pánná.
Dziewic/	Dziewicá.
Dziedzic/	Dziedziczká.
Pijánicá/	Pijánicżká.
Złodzyey/	Złodzyeyká.
Lotr/	Lotryni.
Prorok/	Prorokini.
Cżárownik/	Cżárownicá.
Zwodnik/	Zwodnicá.
Robotnik/	Robotnicá.
Ruglarz/	Ruglarká.
Błazen/	Błaznicá.
Rmieć/	Rmiotownicá.
Niewolnik/	Niewolnicá.
Wychowániec.	Wychowánicá.

Vbi illud obiter notandum abistis nominibus in arz finitis, fœmininum semper formari in árká.

Kárzel/	Kárlicá.
Swiety/	Swiecicá.
Bog/	Bogini. &c.
Latáwiec/	Latáwicá.

Quadrupedum nomina.

Lew/	Lwicá.
Niedźwiedź.	Niedźwiedzicá.
Wilk/	Wilczycá.
Pies/	Pśicá/ *quod & ſuká ſulá & ſulicá dicitur.*
Ogarz/	Ogarzycá.
Chárt/	Chárčicá.
Wyżeł/	Wyżlicá.
Koń/	Kobełá/ Swirzupá/ Klácżá.
Oſieł/	Oślicá.
Muł/	Mulicá.
Kozieł/	Kozá/
Jeleń/	Láni/ *vel* Lánia/ *vel* Jelenicá/ *quod radicitur.*
Cielec/	Cielicá.
Wielbłąd/	Wielbłądzicá.
Wieprz/	Swiniá.

Auium.

Kur/	Kokoſz.
Cietrzew.	Ciecziorká.

Gaſior/

Gasior/	Geś.
Kaczor/	Káczká.
Paw/	Pawicá.
Orzeł/	Orlicá. &c.

Numeralia.

Plura apud Polonos declinantur numerorum nomina, quã apud Latinos.

☛ Jeden/ *Vnus.*

Num. Sing.

N.	Jeden/	Jedná/	Jedno.
G.	Jednego/	Jedney/	Jednego.
D.	Jednemu/	Jedney/	Jednemu.
A.	Jednego/	Jedne/	Jednego.
Ab.	Jednego/	Jedney/	Jednego.
Sep. Ca.	Jednym/	Jedna/	Jednym/

Plur. Num.

N.	Jedni/	Jedne/	Jedne.
G.	Jednych.		
D.	Jednym.		
A.	Jedne.		
Ab.	Jednych.		
Sep. Ca.	Jednymi.		

Jeden *sæpe vsurpatur pro* sam/ *vt*, Jeden fraucymer co kosztuie:

☛ Dwá/ *Duo.*

N. Dwá/

N. Dwá/ Dwie/ Dwie/ (*Dicitur &* Dwoie/ *& coniungitur cum Genitiuo plurali nominum tam neutrorum, quã Maſculinorum, vt,* Dwoie chłopiat / Dwoie chlebá/ Dwoie chártow/ Dwoie pſow/ Dwoie ludzi/ Dwoie pieſkow / *quod dicendi genus contemptum quendam ſignificat, & habet* Dwoie *in Genitiuo, Ac. & Ab. plur.* Dwoygá/ *Sept. Caſus.* Dwoygiem / *vt,* vßcżwał záiacá dwoygiem chártow.)

G. Dwu.

D. & Dwiemá.

Abl. & Septimus Caſus.

Dwoie/ Troie/ Ciworę ryb/ &c. *Differt à* Dwie/ Trzy/ Cżterzy ryby/ *nã* dwie rybie/ *duo piſces.* Dwoie ryby *piſces duobus modis coctos vel apparatos, vel duorũ generũ.* Troie dźiwy/ Trzy zbyty.

☞ Trzy/ *Tres Omnis generis.*

N. Trzy/ Trzey.

G. Trzech.

D. Ab. & ſeptimus caſ. Trzemá & Trzemi.

Dicimus & Troie/ *cuius & declinatio & conſtructio eadem eſt cum ſuperiore* Dwoie.

☞ Cżtery/ *Omnis generis.*

N. Cżtery/ Cżterzey.

G. Cżterech.

D. Cżterem/ Cżtermá/ & Cżtermi/ *pro ratione ſubſtantiui cum quo iungitur.*

☞ Pięć/ *Omnis generis.*

N. Pięć.

N. Pięć.
G. Pięć.
D. Pięciam.

Sześć/ *Omnis generis.*

N. Sześć.
G. Sześći.
D. Sześćiam.

Siedm/ *Omnis generis.*

N. Siedm. G. Siedmi.
D. Siedmiam.

Ośm/ *Omnis generis.*

N. Ośm. G. Ośmi.
D. Ośmiam.

Dziewięć/ *omnis generis*

N. Dziewięć. G. Dziewięći.
D. Dziewięciam. Tákże dziesięć.

A quatuor ád decẽ reperiũtur numeralia quæ desi nũt in oro *& eandẽ habẽt cõstructionẽ quã* Dwo ie/ Troie/ *de qua vide supra. Hæc aũt sunt.*

N. Cżworo/ G. Cżworgá/ D. Cżworgiem/
Pięcioro/ Pięciorgá/ Pięciorgiem.
Drzewá. Sześcioro/ Sześciorgá/ Sześciorgiem
Ludzi. siedmioro/ siedmiorgá/ siedmiorgiem
Chlebá. Ośmioro/ Ośmiorgá/ Ośmiorgiem.
Prosiąt. Dziewięcioro/ Dziewięciorgá/ Dzie-
Dzyeći. więciorgiem.
&c. Dziesięcioro/ Dziesięciorgá/ Szieśie-
ciorgiem.

A decem

A decem vſq; ad viginti, additur particula hæc naſcie *nommibus numeralibus, vt* Jedennaſcie/ Dwánaſcie/ Trzynaſcie/ *&c. manẽte ipſo nõme declinabili,* Dwánaſcie/ Dwie manaſcie/ Pieciornaſcie/ Pieciorgánaſcie/ *&c. Sic* Dwoienaſcie/ Troienaſcie/ Czworonaſcie/ *&c.*

Viginti,	Dwádzieſciá/	*õnis generis.*
Trigimta,	Trzydzieśći/	
Quadragimta,	Czterdzieśći/	
Quinquagimta,	Pięćdzieſiąt/	
Sexagimta,	Sześćdzieſiąt	
Septuagimta,	ſiedmdzieſiąt	
Octuagimta,	ośmdzieſiąt/	
Nonagimta,	dziewięćdzieſiąt	

Centum. Sto. ☞ Kilká *declinatur hoc modo,* kilká/ kilku/ kilkiem/ *& eſt omnis generis,* kilká chłopow/ kilká białych głow kilká panięt/ *Quidam dicunt,* kilo/ kilko, *quod Ruthenicum eſt. In obliquis obſeruanda ẽ huius vocis cõſtructio* kilká groſzy/ kilku groſzy/ kilkiem groſzy/ kilká oſob/ kilku oſob kilkiem oſob/ kilká pſow/ kilku pſow/ kilkiem pſow/ *&c.* kilkánaſcie/ *aliquot ſupra decẽ vſq; ad vigiti,* kilká dzieſiąt/ *aliquot ſupra viginti vſq; ad centũ,* kilká ſet/ *Aliquoties centum vſq; ad mille. Quod dicitur* Tyſiąc/ *& ſic declinatur.*

Numero Singulari,

N. Tysiac/ *Masculi: Genet:*
G. Tysiacá/
D. Tysiacu/
Sep. Cas. Tysiacem.

Numero Plurali,

N. Tysiecy/ Tysiacá/
G. Tysiacu/ & Tysiacy/
D. Tysiacom/
Sep. Cas. Tysiacmi.

Sto/ Dwieście/ Trzy stá/ Cżterzy stá/ Pięć set/ *vsq; ad* Tysiac.

Tysiac/ Swá tysiacá/ Trzy tysiace/ Cżterzy tysiace/ Pięć tysiecy/ *vsq; ad centum millia, & deinceps.* Jeden groß/ dwá großá/ trzy große/ Cżterzy große/ pięć großy/ *& ita deinceps. Vbi notandum est, substantiuum sequi euphoniæ causa, terminationem nominis numeralis contra naturam declinationũ. Dicimus in plurali* konie/ *Equi, & Latinè Dicitur, Duo equi. Polonicè vero, Non* dwá konie/ *Sed* dwá koniá/ *cum* konia *fit terminatione singularis numeri.* Trzy/ Cżterzy konie *regulariter, at* pięć/ Sześć/ Siedm/ *&c.* Dziesięć/ Dwádzieściá/ Trzydzieści/ *&c.* Sto/ kilká set/ Tysiac/ kilká tysiecy koni/ *& ita de reliquis sentiendum.*

Idẽ de Fœminino & Neutro est iudiciũ, Jedna Sztu-

ná Sztuká/ Dwie Sztuce/ Trzy/ Cztery ßtuki/ pięć/ Szesć ßtuk/ &c. Jedno oko/ dwie oce/ trzy oká/ cztery oká/ pięć ßeść/ ſiedm/ &c. ok/ &c. *Sciendum tamen hoc non eſſe perpetuum vt ſubſtantiuum ſequatur nominis numeralis terminationem. Dicimus enim* Swá chłopi/ dwá wory/ dwá domy/ *&c. quæ vſus docebit.*

Sunt quædam nomina à numeralibus compoſita q̃ Latino carent nomine. Sed periphraſi exponuntur, vt Sámowtor/ Sámotrzeć/ & Sámotrzeći/ Sámoczwart/ & Sámoczwárty/ Sámopiaty/ *& ita deinceps, quæ tribus generibus inflectuntur* Sámowtorł Sámowtorá/ Sámowtore/ *&c.*

Latine explicantur per participium comitatus, vt Sámowtor przyiechał/ *venit vno comitatus, vel vnum habens comitem, vel cum vno comite, & ſic de reliquis.*

NVMERI.

PRæter numeros Singularẽ & Pluralẽ, quos Poloni cum reliquis linguis habent communes Dualem numerum apud eos reperio. Sed in quibuſdam Pronominibus & verbis tantum, tameſi & occurrunt nomina quædam in conſtructione duali vt in verbis dicetur. Quæ de re ſuo loco dicemus. Cæterum numerorum terminationes ex declinationibus cognoſcentur.

CASVS.

PRæter Sex Casus cum reliquis linguis communes, casum habent Poloni, quem Septimum apello, est autem eius Significatio eadem, quæ Ablatiui Latini, quem Instrumentalem vocant, quanq; & alium vsum habet, vt vsus docebit.

DECLINATIONES.

NE nimis curiose declinationum numerum consectando me & lectorem remorer: tres omnino declinationum ordines constituam, & ad tria illa summa genera docendi causa eos accommodabo. Primus ordo erit masculinorum. Secundus fœminina complectetur. In tertio neutra collocabimus: Initio illud monentes. Nomina masculina in á finita declinatione cum fœmininis in a terminatis conuenire. Item, neutrorum tres esse casus similes, tã singulari quàm plurali numero, in quo isti casus pares in a finiunt, vt apud Græcos & Latinos.

TYPVS PRIMÆ DECLINATIONIS MASCVLINORVM.

Numero Singulari,

N. Multiplex eius terminatio.
G. A, V, E, GO.
D. OVI, V, Y, EMV.
A. A, V, e, Y, GO, & Sæpe nominatiuo similis.
V. CZE, V, O.

Ab. A,

Ab. *A*, *V*, *Y*, *EM*, *a*.

Numero Plurali.

N. *Y*, *I*, *IE*.

G. *OW*, *Y*.

D. *OM*.

A. *E*, *Y*.

V. *Y*, *I*, *IE*.

Ab. *OW*, *Y*, *MI*, *AMI*, *IECH*.

PARADIGMA.

Singulariter.	*Pluraliter.*
N. Zerb/	*N.* Zerby/
G. Zerbu/	*G.* Zerbow/
D. Zerbowi/	*D.* Zerbom/
Ac. Zerb/	*Ac.* Zerby/
V. Zerbie/	
Ab. Zerbu/ Zerbem/ Zerbie.	*Ab.* Zerbow/ Zerby/ Zerbiech.

PARADIGMA IN A.

Singulariter.	*Pluraliter.*
N. poborcá/	*N.* poborce/
G. poborce/	*G.* poborcow/
D. poborcy/	*D.* poborcom/
Ac. poborce/	*Ac.* poborce/
V. poborco/	*V.* poborcowie/
Ab. poborce/ poborcu/ poborca.	*Ab.* poborcow/ poborcach/ poborcámi.

PARADIGMA.

Singulariter. *Pluraliter.*

N. Kiełb/ N. Kiełbie/
G. Kiełbiá/ G. Kiełbiow/
D. Kiełbiowi/ D. Kiełbiom/
A. Kiełbiá/ A. Kiełbie/
V. Kiełbiu/ V. Kiełbiowie/
Ab. Kiełbá/ Kiełbiu & Kiełby. Ab. Kiełbiow/ Kiełbiem/ Kiełbiech.

▽ *Omnis fere terminationum*

PARADIGMA.

N. Koniec/ P. Końce/
G. Końcá/
D. Końcowi/
In quibusdam u vt temu pálcu.
Quædã assumunt n młodzieniec/ P. cy/ młodzieńcá/ młodzieńcowi. *Ec in cá/* Gośćiniec/ Gośćincá/ Gośćincu. *Ec/* Czyściec/ Czyśccá/ Czyśccowi & Czyśccu. Lec/ Lecá/ Lecowi. Piec/ Piecá/ Piecowi.

Quædam literam deponunt.

Kierz/
Krzá/ *non* Kierzá/
Krzu/

Quædam Duas.

pies/ psi/
psá/ *non* Piesá/
psu/ *cuius diminutiuum tamen retinet,* pieseł/ pieská.

Zrzebiec/
Zrzebcá/
Zrzebcowi.
Skepiec/ cy.
Skepcá/
Skepcowi.

Gwieś/ Gwśy/
Gwśá/ Kobieć/
Gwśu. Kobcá.
Kopiec/ Wieprzek.
Kopcá/ Krzaczek/
Kopcowi. Krzaczku.

IN Ek præcedente consonante, deponunt semper e in obliquis.

Pepek/ pku. Wianek/ Wianká.
Pepká/ Szczudłek/ Szczudłká.
Pepkowi. Upadek/ Upadku.
Łelek/ Łelká/
Pytel/ le. Knáfel/ Knáflu.
Pytlá/ Figel/ Figlu.
Kośćien/ Kośná.
Sen/ Snu.
Beben/ Bebná/
Błazen/ Błazná.
Ber/ Bru.
Bez/ Bzu.

IN Ecz deponunt e frequenter.

poteć/ cie.
potciá/
potciu.

IN ab & ab.

Gołab/ ebie. Jáftrzab/
Gołebiá/ Jáftrzabá/
Gołebiu. Jáftrzabowi.

Drab/ abi. Skarb/ árby.
Drabá/ Skárbu/ non Skárbá.
Drabowi/ Skárbowi/

Ob Vb.

Grob/ oby. Slub/ uby.
Grobu/ Slubu/
Grobowi/ Slubowi/

Ac Arc.

Plác/ ácc. Hárc/ árcc.
Plácu/ Hárcu/
Plácowi/ Plácu/ Hárcow/ Hárcu/

IN Acz.

Gracz/ cze.
Graczá/
Graczowi/

Ach Ech Och Vch. (sitoe.

Strách/ áchy. mchu mchowi depo-
Strachu/ Proch/ ochy.
Strachowi/ Prochu/
Grzech/ echy. Prochowi/
Grzechu/ Duch/ uchy.
Grzechowi/ Duchá/
Mech facit mchy Duchowi.

Ich.

Sztych/ Mnich/ iſzy.
Sztychu/ Mnichá/
Sztychowi/ Mnichowi/

Irzch

Irzch *Vf.*

Wirzch/ irzchy. Huf/ ufy.
Wirzchu/ Hufu/
Wirzchowi/ Hufowi & Hufu/

Ość Eßcz.

Gość/ oście. Deßcz/ Dzdze.
Gościá/ ośći. Deßczá/ *sed cõmunis ē.*
Gościowi/ Dzdzá/
Dzdzowi/
Ab. Dzdzu/

ad.

Błąd/ ędy. Rzadu/ & ędy.
Błędu/ Rzędu *pro varia Significatione* Rzadowi.
Rząd/ ądy.

Ad *Ebd.*

Grad/ ády. Chebd/
Gradu/ Chebdu/
Gradowi/ Chebdowi.

Od *Vd.*

Zawod/ ody. Lud/ ludzie.
Zawodu/ Ludu/
Zawodowi/ Ludowi/

adz Jedz.

Pieniadz/ adze. Niedzwiedz/ edzie.
Pieniadzá/ Niedzwiedziá/
Pieniadzu/ Niedzwiedziowi/

ag

Pstrąg/ Pstragá/ Pstragowi.

Eg.

Snieg/ Sniegu/ Sniegowi/ egi.

Og.

Glog/ u/ owi/ ogi.

Arg.

Targ/ u/ owi/ agi.

Vg.

Plug/ a/ owi/ ugi.

Ak.

Ptak/ aká/ owi/ acy.

ADMONITIO.

Quæ in ak desinunt, si rerum animatarũ sunt Nomina, formant Pluralem Numerum in acy/ *vt* Ptak/ Ptacy. *Si vero rebus non animatis tribuantur, habent Pluralem Numerum in* aki/ *vt* Hak/ Haki. *Idem in quibusdam terminationibus vsu venit.*

ak.

Páiak/ aká/ owi/ owie.

ek.

Brzek/ ku/ kowi.

Ok.

Bok/ ku/ owi/ oki.

Vk.

Buk/ u/ uki.

Vnk.

Fráſunk/ ku/ owi/ unki.

Yrk.

Vſtyrk/

Vstyrk/ ku/ owi.

Al.

Zal/ u/ owi.

El.

Chmiel/ lu/ owi/ iele.

Et.

Kociel/ otły.

Kotká/ *anomalum.*

Kotkowi/

Ol & Ok.

Bol/ u/ owi. Piopiok/ u/ owi.

Quædam sunt otu & otá/ Wok/ u/ & á.

Stok/ Stoku/ & Stoká.

Yk. *Yl.*

Tyk/ ku/ owi. Motyl/ lá/ owi.

Vl.

Vl/ u/ owi.

Am. Ym. Om. Vm.

Bram/ u/ owi. Dym/ u/ owi.

Grom/ u/ owi. Prum/ u/ owi.

An.

Pan/	Páná/	Pánu.
Stan/	Stanu/	Stanowi.
Błan/	Błanu/	Błanowi.
Bocian/	Bocianá/	Bocianowi.

Eń.

Cień/ Cieniá/ Cieniu/ & owi.

On.

Szwon/

Dzwon/ Dzwonu/ Dzwonowi.

Vn & Yn.

piorun/ piorunu/ & á/ piorunowi.
piołyn/ piołyná/ piołynowi.

Irp.

śirp/ śirpá/ śirpowi.

Ep.

Lep/ Lepu/ Lepowi.
Oßczep/ Oßczepá/ Oßczepowi.

Op.

Trop/ Tropu/ Tropowi.
Snop/ Snopu/ & á/ Snopowi.

Vp.

Słup/ Słupá/ Słupowi.
Trup/ Trupu/ & á/ Trupowi.
łup/ łupu/ łupowi.

Ar.

Dar/ Dáru/ Dáru.
Swar/ Swaru/ Swaru/ & ową.

Er.

Fraucymer/ Fraucymeru/ owi.

Ir.

Mir/ Miru/ Mirowi.

Or.

Swor/ Sworu/ Sworowi.

Vr.

Mur/ Muru/ Murowi.
Kosłur/ Kosłurá/ Kosłurowi.

Ark.

Ark.

Stárk/ Stárku/ Starkowi.

As.

Tárás/ Tárásá/ Tárásowi.
Lás/ Lásu & sá/ Lásowi.
Cżás/ Cżásu/ Cżásowi/ & *compositum.*
Wcżás/ Wcżásu/ Wcżásowi.
Pás/ Pásá/ Pásowi.

as.

Was/ Wasá/ Wasowi/

Es.

Kres/ Kresu/ Kresowi.

Is.

Cis/ Cisu/ Cisowi/
Lis/ Lisá/ Lisowi.

Os.

Glos/ Glosu/ Glosowi.
Nos/ Nosá/ Nosowi.

Vs.

Kus/ Kusu/ Kusowi.

Vsz.

Puß/ Pußu/ Pußowi.

Esz.

Lemieß/ Lemießá/ Lemießowi.

Osz.

Koß/ Koßá/ Koßowi/

Aßcz.

Plaßcż/ Plaßczá/ Plaßczowi.

Acż.

Acz.

Plácz/	Pláczu/	Pláczowi.

At.

Plát/	Plátu/	Plátowi. *Cenſus.*
Kát/	Kátá/	Kátu/ & kátowi.
Plát/	Plátá/	Plátu. *Páni fruſtũ aſſumẽtũ.*

at.

Kat/	Katá/	Katowi.

Et.

Kret/	Kretá/	Kretowi.
Ocet/	Octu/	Octowi.

It.

Arámit/	Arámitu/	Arámitowi.
Szczyt/	Szczytu/	Szczytowi.

Art.

Chárt/	Chártá/	Chártowi.

Ot.

Plot/	Plotá & u/	Plotowi.

Vt.

Kogut/	Kogutá/	Kogutowi.

Vnt.

Grunt/	Gruntu/	Gruntowi.

Aßt. Oßt. Oſt. Akt. Vſt.

Láßt/	Láßtá/ & tu/	Láßtowi.
Koßt/	Koßtu/	Koßtowi.
Moſt/	Moſtu/	Moſtowi.
Kſtakt/	Kſtaktu/	Kſtaktowi.
Spuſt/	Spuſtu/	Spuſtowi.

Aw.

Aw.

Rękaw/ Rękawá/ u/ Rękawowi.

Iw.

Dziw/ Dziwu/ Dziwowi.

Rw.

Cżyrw/ Cżyrwu/ Cżyrwowi.

Ow.

Row/ Rowu/ Rowowi.

Ay.

Gay/ Gáiá/ u/ Gáiowi.

Iy.

Kiy/ Kíjá/ Kíju/ & owi.
Striy/ Strijá/ Strijowi.

Oy.

Stroy/ Stroiu/ Stroiowi.

Sy.

Resy/ Resẽgo/ Resemu/

Habet formam adiectiui, ideo adiectiuorum imitatur inflexionem.

Az.

Raz/ Rázu/ Rázu/ & rázowi.

Vz.

Guz/ Guzu/ Guza/ Guzowi.

aż.

Waż/ Wężá/ Wężowi.

Vcż.

Kluczż/ Kluczjá/ Kłuczżowi/

Iż.

Sliż/

Sliż/ Sližá/ Sližowi.

Oż.

Stroż/ Strożá/ Strożowi.

Irz

Zwirz/ Zwirzu/ & á /Zwirzowi.

& hæc hactenus.

REGVLÆ QVÆDAM DE VOCATIVO ET ABLATIVO, cum inter se conueniunt.

Quæ in ab/ ab/ ob/ ub/ *desinunt, formant Vocatiuum, in* ie/ Drabie/ Jástrzabie/ Grábie/ Czubie.

In ac/ *faciunt Vocatiuum, in* u/ Mieśiac Mieśiacu. Záiac/ Záiacu.

In Acż/ Ęć/ *formant Vocatiuum* czu/ Oracż/ Oraciu. Puchacż/ Puchaczu. Pártácż/ Pártáczu. Poleć/ Poleciu.

In Ec/ *finiunt Vocatiuum in* cże/ Młodzieniec/ Młodzience. Niedbálec/ Niedbálcże. *& hoc intelligendum de personis. Alioqui Vocatiuus erit in* u/ Koniec/ Koncu. Pálec/ Pálcu. Rágániec/ Rágáńcu.

In Jć/ *facit* cże/ Slách ćić/ Slách ćicże. *Horum Ablatiuus finit in a siue personam siue rem significent.*

GENERALIS REGVLA OMNIVM.

In Ab/

In Ad/ *&* ch. *desinentium est, vt assumpto* u/ *formetur Vocatiuus ex Nominatiuo,* Strách/ Strách u. Miech/ Miechu. Mnich/ Mnichu. Groch/ Grochu. Such/ Duchu. Jad/ Jádu. Gad/ Gádu.

In ad/ *finita mittunt Vocatiuum in* dzie/ Sad/ Sadzie. Rzad/ Rzadzie.

In Od/ *faciunt Vocatiuum addito* zie/ Narod/ Narodzie. *quæ etiam est Ablatiui terminatio.*

In Vd/ *faciunt Vocatiuum* Du/ Lud/ Ludu.

In K *præcedente quacunq; vocali sumit* u/ Krzak/ Krzaku. Bak/ Baku. Pepek/ Pepku. Puk/ Puku.

In Tr/ *facit* Trze/ Lort/ Lotrze. Piotr/ Pietrze. *mutato* o *in* e/ Kmotr/ Kmotrze.

In El *molle interdum assumpto* u/ *formãt Vocatiuum,* Dubiel/ Dubielu. *seruata regula,* Knafel/ Knáflu. *non* knáfelu: Przyiaciel/ Przyiácielu. *In* El *durum & Hungaricum, aliter formatur, vt* Koziel/ Kozle. Posel/ posle.

In ń/ *faciunt* niu/ Cień/ Cieniu.

In n/ *faciunt,* nie/ Blazen/ Blaznie. *& generatim omnia* n/ *finita, assumpto* ie/ *formãt*

Vocat. similiter & quæ in p/ *desinunt.*

R/ *finita, summunt* u/ Dar/ Saru. & *ita deinceps. Excipiũtur quædam in* or/ *&* ur/ *quorum vocatiuus est* rze/ *vt* Ybior/ Ybierze. Kiwior/ Kiwierze. Koſtur/ Koſturze. *& si quæ sunt similia.*

In S/ *finita, quædam assumunt* u/ *vt* Lás/ Lásu. *Quædam* ie/ *vt* Was/ Waſie. Nos/ Noſie.

In ß/ *&* ßcz/ *finita, summũt* u/ Lemieß/ Lemießu. Koß/ Koßu. Ptaßcz/ Ptaßczu. *de quibus dictum.*

In T/ *finita, exeunt* cie/ Kwiát/ Kwiecie. *non* kwiácie/ *euphoniæ gratia.* Kat/ Kacie. Kret/ Krecie. Grzbiet/ Grzbiecie. *Similiter quæ in* ſt/ *desinunt, mittũt Voc. in* ſcie/ Máßt/ Máſcie. Moſt/ Moſcie. Láßt/ Láſcie. *&c.*

In W/ *quædam mittũt Voc. in* ie/ *vt* Rekaw/ Rekawie. *Quædam in* u/ *vt* Czyrw/ Czyrwu. Scirw/ Scirwu.

Quæ autem desinunt in ew/ *habent Voc. similem nominatiuo.*

In Y/ *purũ finita assumunt* u/ Kiy/ Kiyu. Striy/ Striyu. Gay/ Gáiu.

In Z. *finita, variam habent Vocat. terminationem. Quædam exeunt in* u/ *vt* Bez/ Bzu/ Waż/ Weżu. Stroż/ Strożu. Powroż/

Powro-

Powrozſe. Pecherz/ Pecherzu.
Wieprz/ Wieprzu.

Obſeruãdum eſt autem iſtas fere omnes vocatiuorũ terminationes, communes eſſe ablatiuis eorundẽ nommũ: quorum ſunt Vocatiui. Quod vtiliſſimum eſt rudioribus ad inueniendam Ablatiui terminationem, alioqui ſubdifficilem. Cæteri caſus multo ſunt faciliores. Exempli cauſa, Si ſcire voles quis ſit Ablatiuus à Nomine Rzad/ *quære eius vocatiuum in obſeruationibus, & vtrunq; caſum habebis. Itẽ quis ſit Ablatiuus nominis* Moſt/ Wzroſt/ *eodem modo erit inueſtigandus. Sed vt obiter attigimus minime ſilentio prætereundum eſt, vocales nominatiui plerunq; Euphoniæ cauſa in iſtis caſibus quibuſdã mutari, vt* Lás/ *non dicimus* Láſie/ *ſed* Leſie. *Sic* Cżás/ Cżeſie. Wrzos Wrzeſie. Popiol/ Popiele. Kościol/ Kościele. Cżoło/ Cżele. Ciáło/ Ciele. Okrag/ Okregu. Kráwadź/ Kráwedźi. Pieniadz/ Pieniedźi. Vrzad/ Vrzedu/ Vrzedy. Wiárá/ Wierze/ Miárá Mierze.

a e
a e
e a
o e
e o

Inſignis & perpetua ſit mutatio e in a, in genitiuis pluralibus, tam maſculinorũ quàm fœminorum nominum. Mekà/ Mak. Gebá/ Gab. Komiegá/ Komiag. Otreby/ Otrab. *& quæ ſunt generis eiuſdem à peregrinis accuratiſſimè obſeruanda.*

Terminatio quorũdam genitiuorum Pluralis Numeri.

APPENDIX DE ABLATIVO.

Monendi sunt rudiores. Ablatiuum variè esse terminationis. Quod fit cõstructionis ratione. Primum. Ablatiuus propriè sic dictus Genitiuo Accusatiuo est similis. Exempla. Ten kord iest páná mego. *Mei heri est hic gladius.* Widziałeś páná mego. *Herum meum vidisti.* Maß to dobrodzieystwo od páná mego. *Hoc beneficium habes ab Hero meo. Hic est accusatiuus propriè dictus. Deinde est Ablatiuus secundus, quem septimũ casum nuncupo.* Jdzie droga. Kijem mie vbił. Stárßy ciebie rokiem. Toba sie to dzieie. pánem sie broni. *&c. Postremo Ablatiuum habẽt Poloni, quo vtuntur cum verbis aliquid alteri messe, vel in altero fieri significantibus. Exempli causa.* Mam w Bodze nádzieie. *Spem in Deo habeo. Licet etiam dicere.* Mam w pánu Bogu nádzieie. *Sicut dicimus,* Niemáß w Bogu odmiány. *Consulẽdus tamen emendatæ loquentium vsus.* Nie máß chlebá w domu. *Dicitur &* Domie/ Ostoia sie twe skárby w cudzym domie *Sed hoc infrequẽtius, quod tamẽ à doctissimis poetis vsurpatur.* Nie kupuy kotá w worze. Wielka dziś odmiána w vbierze. Zaiat go po grzbiecie. Nie robi nikt o głodzie. Ná pie-

Ná pietrze iábłká. W wawozie vlgnał &c. Ná sercu/ W sercu/ ná gorze/ w gorze/ Po gorze/ W wielkiey trwodze.

Hæc autem Ablatiui varietas etiam plurali numero communis est. Nie ßydźz vbogich Ludzi. Mießkam miedzi dobremi ludźmi. Dziś w Ludzyoch dziwne obyczáie. Nießczęscie po Ludzioch chodzi/ nie po drzewiech.

Hoc autem in omnibus fit generibus. Dictum est de masculino. Exemplum fœminini. Drog/ Drogámi/ Drogach. *Exemplum Neutrius generis.* Drzew/ Drzewy/ Drzewiech. *Cõmu. gen.* Sług/ Sługámi/ Sługach. Kaciech/ Okreciech/ Chomaciech/ Preciech.

OBSERVATIO.

In omnibus Masculinis & Neutris. Ablatiuus pluralis secundus, id est, quem in exemplis superioribꝰ secũdo loco posui, raro desinit in A*mi/ sed vel in* y/ *vel in* mi. Biesiáduie s przyacioły/ Jgráią żony z mężmi/ Robi końmi/ Pieniadzmi/ Swiemá pługi. *Caue ne dicas cum vulgo,* Przyaciołámi z mężámi/ koniámi/ pieniadzámi/ *&c. Licenter forte dixeris.* Ten woł bodzie rogámi/ *pro* rogi.

Fœmininorum & Communium in a desinentium, Ab-

tium, Ablatiuus secundus plur: num: exit in Ami/ semper. Trudny rzad z białemi głowámi. Nieprzyiechał przedzłymi drogámi. Ma spráwes sługámi/ Dziwnie sie obchodził s śirotámi. Ablatiuus interdum dupliciter effertur, vt po świecie/ po świátu/ ná lodzie/ ná lodu. quæ fere sunt poëtica in vsu tamen. Notandum autem hos Ablatiuos in nominibus Adiectiuis semper in imi/ desinere, Białymi końmi/ Białymi fárbámi/ Jásnymi źwierciádły/ Twárdymi wedzidły.

V SECVNDA DECLINATIO, quæ est Fœminimorum, & Communium in a, & Fœminimorum tantum, quorum variæ sunt terminationes, vt ante in exemplis fœminini generis videre est.

Singulariter.	Pluraliter.
N. A.	N. Y, E.
G. Y, E.	G. I, & in ys quæ desinunt in Ba, Ca, Da,
D. Dze, Dzie, I.	Fa, Ga, Ka, la, Ma,
A. e, a, Interdum similis Nominatiuo quoties in consonantem desinit ipse Nominatiuus.	Na, Pa, Ra, Sa, Ta, Wa, Za. formatur hic g, p, ablato a, ex fine nominatiui Sin. Quæ tá/ finiũt, habẽt gen. plu. tek
V. O, I.	Miotlá/ Motek.
Ab, Y, vel I, a, Dze, Dzie,	

Item

Item quæ habẽt e in Nominatiuo Sing. mutatur in Genit. Plura. in a, vt diximus antea.

D. Am, Kárczmá/ Karczem.

V. Y, E, facit Vocatiuus Ablatiuo similis.

Ab. I, Ach, Ami, præter illam terminationẽ, quam cum Genitiuo Plur. habet communem.

PARADIGMA. in a, purum.

Purum autem dicitur quod vocalis præcedit, impurum quod ante se habet consonantem.

Singulariter.		*Pluraliter.*	
N.	Szyiá/	*N.*	Szyie/
G.	Szyie/	*G.*	Szyy/
D.	Szyi/	*D.*	Szyiam/
A.	Szyie/	*A.*	Szyie/
V.	Szyio/	*V.*	Szyie/
Ab.	Szyie/ Szyia/ Szyi.	*Ab.*	Szyy/ Szyiámi Szyiach.

ANNOTATIO.

Declinationem nominum, in a purum sequuntur desinentia ßá/ vt Sußá. *in cá/* pracá/ Racá/ Mácá. *in dzá/* Nedzá/ Rdzá. Rulá/ l *molle,* Koßulá. *Obseruato quod de Genitiuo plurali diximus.* Nedze/ Rul/ Koßul/ Prac/ Rac/ Mac.

ALIVD.

Singulariter.		*Pluraliter.*	
N.	Wodá/	*N.*	Wody/
G.	Wody/	*G.*	Wod/

D.	Wodzie/	*D.*	Wodam/
A.	Wodę/	*A.*	Wody/
V.	Wodo/	*V.*	Wody/
Ab.	Wody/ Wo-da/ Wodzie.	*Ab.*	Wod/ Wodá-mi/ Wodach.

ANNOTATIO, DE DAT. & Ablatiuo.

Desinentia in Bá/ *Sing. quem tertium docendi causa voco, formant Datiuum & tertium Ablatiuum singularem, in* Bie/ Bábá/ Bábie. Trabá/ Trabie. Gebá/ Gebie. Ziebá/ Ziębie.

Desinentia in Sá/ *formant Datiuum, & Ablatiuum tertium singularem in* Dzie/ Wodá/ Wodzie. Trzodá/ Trzodzie.

Desinẽtia in Gá/ *formant prædictos casus in* Dze/ Drogá/ Drodze. Trwogá/ Trwodze.

Desinentia in Rá/ *formant hos casus in* rze/ Rurá/ Rurze. Szturá/ Dziurze.

Desinentia in Tá/ *habent hos casus in* Cie/ Záplátá/ Záplácie. Chłostá/ Chłoscie. Robotá/ Robocie. Cnotá/ Cnocie. Rotá/ Rocie. Chá/ *finita habẽt* Sze/ Pychá/ Pyße.

Cætera in à definentia sequuntur terminationem nominum in Bá/ *finitorum.* Szafá/ ßafie. *exceptis quæ in* ká/ & wká/ *desinunt, quæ hos casus*

hos casus mittunt in Ce/ Laká/ Lace. Kiianká/ Kijance. Maká/ Mace. Mámká/ Mámce. Káwká/ Káwce. Pijawká/ Pijawce.

Quæ łá/ *finiunt, hos casus habet in* le/ Smołá/ Smole. Pczołá/ Pczele. *mutato* o *in* e, *qua de antea dictum est.*

DE VOCATIVO ANNOTATIO.

Quæ á finiunt, habent Vocatiuum in o/ Slepoto. Nedzo. *Quod etiam in nominibus masculinis in á finitis obseruatur,* Woiewodo. *seruatis regulis quas recensuimus, & disertorum loqueudi vsu. Quæ in consonantem exeunt, Vocatiuum formant assumpto* i. Stárość/ o biedna Stárośći. *qui casus genitiuo est similis.* Gáłaź/ Gáłeźi. Pleć/ Pleći. Kaźń/ Kaźni. Cześć/ *habet gen. & Ablat. heteroclitum* śći/ Cześć/ Cześći.

ALIA OBSERVATIO.

Masculina primæ Declinationis, Secundæ fœmininorum Declinationem sequuntur: obseruatis regulis paulo antea nobis traditis.

DE IIS QVÆ Ew FINIVNT, ADMONITIO.

Quæ Ew/ *finiunt, habent genit. Sin.* wie/ *Dat. & Ablat.* wi/ Krew/ Krwie/ Krwi. Konew/ konwie/ konwi. Brew/ brwie/ Brwi. Szew/ Szwie/ Szwi. *sunt qui scri*

 bunt &

bunt & dicunt Szwu. Nie bedzie sie tho wam poßwu proto. *Quæ paræmia significat, aliquid ex animi sententia non succedere.*

APPENDIX.

Annotaui in Accuſ. Sing. a. Id autẽ intelligẽdum de fœminina termination Adiectiuorũ, & eorum quæ his ſunt ſimilia, vt Participia fœminina de quibus dicetur ſuo loco. Alioqui nullum eſt ſubſtantiuum quod accuſatiuum mittat in a.

PARADIGMA *Nominis Adiectiui per omnia genera.*

Singulari Numero.

	M.	*F.*	*N.*
N.	Bialy/	Biała/	Białe/
G.	Białego/	Białey/	Białego/
D.	Białemu/	Białey/	Białemu/
A.	Białego/	Białą/	Białe/
V.	Biały/	Biała/	Białe/
Ab.	Białego/	Białey/	Białego/
	Białym.	Białą.	Białym.

Plurali Numero.

N.	Białe/	Białe/	Białe/
G.	Białych/	Białych/	Białych/
D.	Białym/	Białym/	Białym/
A.	Białe/	Białe/	Białe/
V.	Białe/	Białe/	Białe/
Ab.	Białych/	Białych/	Białych/
	Białymi.	Białymi.	Białymi.

Annota-

ANNOTATIO.

In Neutris Pluralibus substantiuis, Nomitiuus, Accusatiuus, & Voc. in a finiunt. Adiectiua autem in e, vt vides in exemplo, quod hoc loco posui, vt esset in conspectu adiectiuorum declinatio, quæ omnia secundum hoc paradigma inflectanda sunt sicut & participia actiua præsentis, & passiua præteriti temporis.

TERTIA DECLINATIO NEVTRORVM.

Typus declinationis Neutrorum.

Singulariter.	Pluraliter.
N. E, e, O.	N. Ac. Vo. A.
G. A.	G. Formatur partim à nominatiuo Sin. detracta à fine vocali, partim à nominatiuo plurali, eadem ratiõe, quoties pluralis nõ nihil à Sing. degenerat.
D. V.	D. OM.
Ac. & Voca. similes Nominatiuo.	Ab. Primus similis geniti. plu. Y, IECh, Ach.
Ab. A, V, E, EM.	

PARADIGMA IN E.

Singulariter.	Pluraliter.
N. Loże/	N. Ac. Vo. Lożá/
G. Lożá/	G. Loż/
D. Lożu/	D. Lożem/
Ac. Loże/	Ab. Loż/ Loży/ Lożach.
V. Loże.	

Ab. Łożą/ Łożu/ Łożem.

	Singulariter.	Pluraliter.
N. Ac. V.	Wymie/	N. Ac. V. Wymioná
G.	Wymienia/	G. Wymion/
D.	Wymieniu/	D. Wymionom/
Ab.	Wymienia/ Wymieniem/ Wymieniu.	Ab. Wymion/ Wymiony/ Wymionach.

Quædã euphoniæ causa assumũt c, in obliquis Dati. & Abl. vt źrzebie/ źrzebiecią. Panie/ Paniecią. Szczenie/ Szczeniecią. quorum genitiuus plur. exit in at/ Paniąt/ Szczeniąt.

PARADIGMA.

	Singulariter.	Pluraliter.
N. Ac. V.	Panie/	N. Ac. V. Pánietá/
G.	Paniecią/	G. Paniąt.
D.	Paniecių/	D. Paniecióm.
Ab.	Paniecią/ Panieciu/ Paniecięm.	Ab. Paniąt/ Paniety/ Panieciech.

PARADIGMA 0.

	Singulariter.	Pluraliter.
N. A. V.	Wedzidło/	N. A. V. Wedzidłá/
G.	Wedzidłá/	G. Wedzidł/
D.	Wedzidłu/	D. Wedzidłom.
Ab.	Wedzidłá/ Wedzidle/ Wedzidłem.	Ab. Wedzidł/ Wedzidły/ Wedzidłech.

Quæ in

Quæ in ßko & tko finiunt, habent gen. plu. in ek/ vt Loßko/ Loßek. Chłopiatko/ Chłopiatek. Kopytko/ Kopytek. *&c.*

Quæ in dło habent del/ tek/ Siodło/ Siodeł. *dicitur tamen,* Radł/ *à* Radło. *&* *à* Siodło/ Siodł. *quæ rara sunt.*

PARADIGMA in eto *&* ato.

Singulariter.	*Pluraliter.*
N.A.V. peto/ chomato/	*N.A.V.* petá/ chomatá/
G. Petá/ Chomatá/	*G.* Pet/ Chomat/
D. Petu/ Chomatu/	*D.* petom/ chomatom
Ab. Petá/ Chomatá/	*Ab.* Pet/ Chomat/
Pecie/ Chomacie/	Peciech/ Chomaciech/
Petem/ Chomatem.	Pety/ Chomaty.

Obseruanda sunt quædam, vt Vcho/ *plur.* Vßy/ Vß/ Vßom/ Vßy/ Vßu/ Vßymá. *Item,* Oko/ Oczy/ Oczk/ Oczom/ Oczach/ *&* Oczu/ Oczymá.

ANOMALA.

Rara sunt apud Polonos nomina, quæ communem declinationum regulam non seruent. Insigne exemplum est Człowiek/ *quod numerũ plur. propriè nullum habet, mutuatur autem à nomine* Lud.

N.S. Człowiek/ *&* Człek/ *cõtractè. G.* Człowieká/ *&* Człeká/ *contractè. D.* Człowiekowi/ *&* Człowieku/ *contractè,* Człeku. *Ac.* Człowieká/ Człeká. *V.* Człowiecze/

tantum

tantum. *Ab.* Człowieká/ Człeká/ Człowieku/ Człeku/ Człowiekiem/ Człekiem. *Plu. N.* Ludzie. *G.* Ludzi. *D.* Ludziam/ *alij scribunt,* Ludziom. *Ac.* Ludzie/ & ludzi. *V.* Ludzie. *Ab.* Ludzi/ Ludziach/ Ludźmi.

Ipsum nomen Lud/ *id est, Gens, videtur carere. Plur. sed hæc Grammaticis relinquo.* Lud/ *autem sic inflectitur.*

N. S. Lud. *G.* Ludu. *D.* Ludowi. *Ac.* Lud/ Ludu. *Ab.* Ludu/ Ludem.

Rok/ *non habet vsitate* Roki/ *sed* Látá/ *vt ante dictum est, intellige cum pro anno sumitur.*

Locorum propria quæ in yce/ *finiunt, singulari numero carent, quorum infinitiuus est numerus apud Polonos, vt* Koßyce/ & *similia, sunt autem secundæ declinatiõis fæmininorum.*

Appellatiua quamplurima, Singulari numero carent, quæ ex vsu sunt petenda. Nos exempla quædam subijciemus, Vsta/ Gody/ Widły/ Pochwy/ Drzwi/ Księgi. *quanquã nonnulli dicunt* Księgá/ *quod eruditis non placet.* Okowy/ Zgoniny/ śmieći/ Grochowiny. *Dicitur Neutro genere* śmiecie/ *vt* Ná śmieciu leży. Zagle/ Okrety/ Zánádrá/ Drożdze/ Dzieie/ Pierśi/ Lákoći/ Konopie/ Jeżyny/ Choboty/ Láchmány/ Oskominy/ Lowy/ Szránki/ Száchy/ Cepy.

Sunt &

Sunt & alia in iny/ *finita quæ Plurali numero declinãtur, vt* Zrekowiny/Pokládziny/ Wywodziny/ Krzcżiny/ Przenośiny/ *& natalitia, quæ hoc modo formantur,* Janowiny/ Andrzeiowiny/ Augustowiny.

Plurali numero carent, vt Wet/ *Secunda mẽsa, seu bellaria.* śkło/ *Vitrum.* Wegle. *quod collectiui Significationem habens, plurali numero caret, & similia.*

Anomala etiam est declinatio est Nominis Obá/ *&* Obádwá/ Obie/ Obiedwie/ Oboie.

N. P. Obá/ *Ambo, vel* Obádwá/ *Masc.*
G. Obu/ *Amborum, vel* Obudwu/
D. Obiemá/ *Ambobus.*
Ac. Obu/ *vel* Obudwu/
Ab. Obu/ Obiemá/ *&* Obudwu.

Fœminimum.

N. P. Oboiá/ *vt* Oboiá ſtroná. Oboie *vel* obie-dwie.
G. Obu/ *vel* Obudwu.
D. Obiemá.
Ac. Obie.
Ab. Obu/ Obudwu/ Obiemá.

N. P.
N. Oboie/ Obie.
G. Oboygá.
D. Oboygam.
Ab. Oboie/ Oboygá/ Oboygiem.

Est & hæc terminatio Neutrius generis, vt Obie occ/ Obu

Hoc vtimur in cõiũctiõe duorũ diuerſorũ generũ, vt ſi di-

Obu oczu/Obiemá oczymá. | vt si dicas de viro & vxore: Obote dobrych q notatu dignũ ẽ Peregrinis in hoc facile errãtibus.

Quæ imitationẽ significãt indeclinabilia sunt, vt Táńcuie Háyduckiego/ Włoskiego. Idzie Gonionego. Skoczy pśiego. wleczie śie kániego/ & hæc quidẽ frequẽter occurrunt. Hæc quæ non inflectuntur Sámopás/ Puśtopás/ &c. Rowien/ Ge. Rowna. cæteris casibus caret.

NOMINVM SPECIES.

Primitiua alia sunt, vt Jeleń/ Koń. Alia à primitiuis deriuantur, vt Konik/ Jelonek.

PATRONYMICA.

Alia gentem seu familiam significant. In hac autem lingua vt plurimum in śki/ desinunt. fœm. in śká/ quæ terminationes latissimè patent. Quod si gentis nomen in śki non desinat, patronymicũ masculinum à primitiuo non differt. Fœminum autem exit in owná/ vel in anká. hæc autem terminatio à primitiuis deriuatur in á desinentibus, vt Kmitá/ Kmicianká. Zákliká/ Zákliczanká.

A propriis nominibus non fiunt patronymica in hac lingua. Lituani eleganter formant sua patronymica in ic/ vt Andrys/ Andryśowic.

Fiedur/

Fiedur/ Fiedurowic. *Poloni circumscribũt* Syn Andrzeiow. Syn Janow. *Quæ terminatio* ow/ *est vna ex formis adiectiuorum. Eius Fœmininum est* owá/ *Neutrũ* owe/ *vel* owo. *Quod si nomini proprio cognomen familiæ vel gentis addideris, non vteris adiectiuo in* ow *sed genitiuo nominis.*

Patronymicorum formam ista habere vidẽtur Krolewic/ Woiewodzic/ Stárośćic/ sedzic. *id est, Regis, Palatini, Prefecti, Iudicis, filiꝰ, &c. Fœmininũ* anká/ Woiewodzianká/ Stároscianká/ Sedzianká.

A patria, id est: ab vrbe & gente fiunt patronymica masculina in in/ *Fœm.* ánká/ eczká *in* ká/ *vt* Greczyn/ Greczká. Turczyn/ Murzyn/ *de quibus diximus.* Rzymiánin/ Rzymiánká. Krákowiánin/ Krákowiánká. *Dicitur &* Krákowczyk/ *vt sequenti annotatione monebo.*

Obseruandum tamen quomodo Vrbium nomina desinant. A quibusdam enim formantur patronymica in czyk/ *vt à* Wilno/ Wilnowczyk. *à* Lublin/ Lubelczyk. Atheniencżyk.

✓ POSSESSIVA GENTILIA.

Hæc plerũq; in ski *desinũt.* Włoski. Fráncuski. Niemiecki. Mieyski. Wieyski. Rzymski. Wenecki. *&c. Sunt & quædam* *Alia in* czy *vt* człowiek, człowieczy.

 in ow/

in ow/ *vt dictum est*, Janow/ Pánow/ *vt* Cżyi to mieczż Pánow. Cżyiá to ßátáż Janowá. *Sunt & alia in* owski/ *vt à* Woyc/ Woytowski. *Alia fiunt in* odny/ *vt ab* Ogrod/ Ogrodny. *Alia in* owy/ *vt à* Targ/ Targowy. Wołowy. *Alia in* ni/ *vt ab* Jeleń/ Jeleni. Sárná/ Sárni. Swiniá/ Swini. Báran/ Báráni. *A* łoś/ *fit* łośi. *à* Lis/ Liśi. *ab* Ośieł/ Ośli. *à* Ryś/ Ryśi. *à* Cielę/ Cielecy. *à* Ksiądz Kßeży. *à* Biskup/ Biskupi. *Alia in* in/ *de quibus paulo ante diximus, & fiunt à primitiuis in à desinentibus, vt à* Stároſtá/ Stárościn. *à* Woiewodá/ Woiewodzin. *Fœmininum in* ina.

Alia in sty/ *vt* Oyczyſty. *quod & Oycowski dicitur, quanquã illud prius ab* Oyczyzná *deduci videtur. A* mátká *non dicimus* mátski *sed* mácierzynski/ *à Nominatiuo* Mácierz/ *vel* Máć/ *quo vtuntur rustici pro* Mátká.

Sed hæc varietas cum tanta sit vt præceptis comprehendi vix queat, vsu est cognoscenda, multum autem iuuabit seruata nominũ analogia

Illud tamen obseruandum, horum possessiuorum variam esse significationem. Interdum enim non tam possessionem quam decorum significant, vt Páńſka torzecż. *Hoc herum decet.* Nie

mistrzowſka

mistrzowska to rzecz. *Hoc magistrum non decet.*

DIMINVTIVA.

In hac parte vehementer Polonica lingua luxuriat. Ego enim ab vno primitiuo decem plus minus Diminutiua, eaq; omnia vsitata interdum obseruaui, quod vt alijs linguis appareat, ego exemplum subijciam. erit autem nomen Ciopf *quem & rusticum, & virum fortem interpretantur.*

Sic ab eo formantur diminutiua, Chłopek/ Chłopeczek/ Chłopiatko/ Chłopiateczko/ Chłopie/ Chłopisko/ Chłopinár/ Chłopczisko/ Chłoptás/ Chłopineczká. *Quæ vsurpantur modo minuendi, modo blandiendi, modo irridendi, modo negligendi causa. Esse autem in hac lingua multa huiusmodi nomina non dubium est.*

ALIA DIMINVTIVORVM EXEMPLA.

Krol/ Krolik. Pan/ pánek. Człowiek/ Człowieczek. Som/ Domek/ Domeczek/ Domina. Chálupá/ Chálupká/ Chálupeczká/ Chálupina. *Quæ in má desinunt contẽptus causa vsurpãtur,* Piesf Pieſek/ Pśisko. Wilk/ Wilczek/ Wilczek Wilczatko/ Wilczysko. *Quæ in sko desinunt, intendendi vim habent eo enim vtimur se*

re, quum ingentem belluam designare volumus, Głowá/ Głowká. Rękà/ Rączká. Pálec/ Pálußek. Serce/ Serdeczko/ Serdußko. Brzuch/ Brzußek. Nogá/ Noßká. propria diminuuntur, partim in pueris, partim blandiendi gratia. Jan/ Janek. quod rusticum est. Politiores dicunt, Jáś. Stánisław/ Stáś. & in Fœmimino, Bárbárá/ Báśśiá. Kátárzyna/ Káśśiá.

Drzewo/ Drzewko/ Drzewiná, quod diminutiuum semper non est, Kámień/ Kámyk/ Kámyczek. Rybá/ Rybká/ Rybeczká/ Rybie/ Rybiatko. Koł/ Kołek/ Kołeczek. Krzak/ Krzaczek. Koń/ Konik/ Koniczek. Osieł/ Osiełek. Stárzec/ Stárußek. Młodzieniec/ Młodzieniaßek. Myß/ Myßká/ Myßatko. Niewiástá/ Niewiástecżká/ Niewieśćiśko/ Niewieśćiná. Dußá/ Dußká/ Dußyczká. Vl/ Vlik.

Adiectiua etiã diminuuntur, Máły/ Máluczki/ Máluśieńki/ Máluśieńeczki/ Máluturny/ Málundy. Cienki/ Cieniuczki/ Cieniuchny/ Cieniuśieńeczki. Tłuśty/ Tłuściuchny/ Tłuściuśieńeczki Syty/ Syciuchny. Chudy/ Chudziuchny/ & Chudziná. Reliqua ex vsu petenda sunt.

Denomi-

DENOMINATIVA SVBSTANTIVA.

Smiály/	Smiałość.	
Cnotá/	Cnotliwy/ & Cny.	
Niczemny/	Niczemność.	
Hárdy/	Hárdość.	
Pyßny/	Pychá/ *non* Pychość.	
Skrzetny/	*Morosus*, Skrzetność.	
Wrzedny/	Wrzedá.	
Wstydliwy/	Wstyd/ & wstydliwość.	
Sługá/	Służbá.	
Owcá/	Owczárnia.	
Kowáć/	Kowal/	Kuźnicá.
Rozny/	Roznicá.	
Głowá/	Głowacz.	
Rog/	Rogacz.	
Słodki/	Słodkość.	
Mocny/	Moc.	
Możny/	Możność.	
Dąb/	Dąbrowká/	Debiná.
Gniazdo/	Gniazdoße.	
Szkodzić/	Szkodá/	Szkodnik.
Wirzbá/	Wirzbiná.	
Drzewo/	Drzewiná.	*A Substantiuis & verbis fiunt quædam Substãtiua ꝓpriè cuiusdã classis*, vt Należne. Odu zdne. Mostowe. Tar gowe. Oborne.
Sol/	Solnicá.	
Olßa/	Olßyná.	
Buk/	Bucżyná.	
świrk/	świrczyná.	
Ociec/	Oyczyzná.	

Mácierz/ vel Máć/ Mácierzyzná.
Bábá/ Babizná.
Swiádek/ Swiádectwo.
Drzwi/ Odźwierny.
Klucz/ Klucznik.
Wrotá/ Wrotny.
Przewoz/ Przewoźnik, & *sexcenta huius generis, hæc autem de multis delibauimus, vt hanc sequentes analogiam lectores, cætera ipsi inuestigare possint.*

V A Substantiuis & Adiectiuis Verba deriuantur eleganter, quod alijs linguis nõ est vsq; adeo familiare, vt à Wrzod/ Owrzedzieć.
à Krostá/ Okrostáwieć. à Płochy/ Płoszáć.
Párch/ Párszywieć. Luk/ Luczyć.
Pole/ Polowáć. &c. à Dziki/ Zdziczeć.
à Stáry/ Stárzeie sie. à Młody/ młodze sie/
Odmładzam sie. Siwy/ Siwieie.

ADIECTIVA DENOMINATIVA.

Zdrowie/ Zdrow/ *San⁹*, Zdrowy/ *Salubris*
Szczescie/ Szczesliwy/ & Szczesny.
Szrzodek/ Szrzedni.
Pole/ Polny. *Campestris, Agrestis.*
Káłużá/ Káłużysty. *Palustris.*
Deszcz/ Dzdzowy. *Pluuiosus.*
Okrutnik/ & Okrutny/ Okrutnicá. *Crudelis.*
Lez/ Lżywy.

Niebo

Niebo/ Niebieski. *Cœlestis.*
Ziele/ Zielisty. *Herbidus.*
Chwast/ Chwaścisty.
Krzewiná/ Krzewisty.
Gáłaź/ Gáłeźisty.
Piasek/ Piaszczysty.
Kámień/ Kámienisty.
Drzeń/ Drzenisty.
Trawá/ Trawny. *Herbosus, de equo herbis aut gramini assueto.*
Zelázo/ zelazny. *Ferreus.*
Wosk/ Woskowy. *Cereus.*
Rok/ Roczny. *Anniculus.*
Aduerbium est, Roni/ Roński. *Anni præteriti.*
Láto/ Látoś/ & Letny.
Æstiuus. & huius anni.
Rzeká/ porzeczny. *Fluuio proximus.*
Morze/ pomorski. *Maritimus.*
Dab/ Debowy *Quernus.*
Dereń/ Dereniowy.
Sosná/ Sosnowy. *Pineus.*
Wilk/ Wilczy. *Lupinus.*
Drzewo/Drzewiány/Drewniány. *Ligneus.*
Głos/ Głośny. *Vocalis.*
Wonia/ Wonny. *Odoratus.*
Rybá/ Rybny. *Piscosus.*
Wino/ Winny. (*Deducitur etiam à* Winá.) *Qui ex vino constat.*

Pieprz. Pierny.
Korzenie korzenny
Brat. Bratski.
braterski.
Ciotka. (*us.* Ciotcony
Kopeć. Okopcia-
ły.

Piwo/ Piwny. *Qui ex zytho constat.*
Opilstwo/ opiły/ *Ebrius.*
Vcho/ Vßásty. *Auritus.*
Gebá/ Gebiásty. *Vasti oris, futilis.*
Zab/ Zebáty. *Dentatus.*
Rog/ Rogáty. *Cornutus.*
Koń/ Koński/ Konny. *Varia significatione, Equinus, Equestris.*

NVMERALIA ORDINALIA.

Pirwßy/ Wtory/ Trzeći/ Czwarty/ Piaty/ Szosty/ Siodmy/ Osmy/ Dziewiaty/ Siesiaty/ Swudziesty/ Trzydziesty/ *&c.* Setny/ Dwusetny/ *&c.* Tysiacny.

DISTRIBVTIVA.

Po iednemu/ Poiedynkiem. Podwu. Po trzech. Po czterzech. Po piaći. *&c. Singuli, Bini, Terni, Quaterni, Quini, &c.* Po stu/ Po dwu set/ Po trzech set/ Po czterzech set/ Po piaći set. Po Tysiacu.

DE ADIECTIVIS ADMONITIO.

Quæ ski finiunt poßeßionem proprie, interdum decorem quendam significant, vt paulo ante ostendi. Quæ owy/ & any finiunt, materiam vt plurimum notant, tametsi non est perpetuum. Rogowy/ *Corneus,* śklány/ *Vitreus.*

Primiti-

Primitiua quædam hanc formationem non admittunt, vt Zloto/ Złoty. A Złoty/ florenus fit, Złotowy/ id est, florenum æquans. Srebro/ Srebrny. Argenteus. Kámień/ Kámienny. Zelázo/ Zelázny. Alia erunt vsu cognoscenda.

Quæ in isty & bny finiunt, copiam significant, vt à Ziele/ herba seu planta, differt enim à vulgari gramine quod dicitur Trawá/ fit Zieliſty/ Herbidus. Item Káłuzyſty/ Opárzyſty. Vide supra plura exempla.

Ab vno primitiuo fiunt plura denominatiua Adiectiua, quæ vt voce, ita significatione differunt, vt á Koń/ fit Koński. Equinus. Koński rog/ Końſka grzywá/ Końſkie kopyto. Konny autem Equestrem Significat. vt Rotá konna/ Konny poczet/ Konny Rotmiſtrz. Quum quid apparatu insigne efferre volunt Poloni, ab hoc Adiectiuo in ny formant aduerbia in no/ vt Konno/ Páchołczno/ Zbroyno/ Láńcuſno/ Stroyno/ Swietno. quæ omnia vna voce Latina explicari nequeunt, quod quidem sciam. Quatuor illa priora circunlocutione ita exponuntur, vt significent, egregium equorum, famulitij, armorum & torquium apparatum & splendorem.

Alia duplicem habent terminationem idem tamen significant, vt Wieczny/ Wiekuiſty. Verum de his hactenus.

Chybić. *A verbis formantur nomina, vt à* Miło-
Chyba. wáć/ Miłość. à Náuczáć/ Náuká. à
Gubić. Czytáć/ Czytánie. à Słuchać/ Słuch.
Guba. *Auditus, à* Słyßeć/ Słyßenie. *Audientia.*
Ohydzić. Pisáć/ Pisánie/ Pisarz/ Pismo.
Ohyda. Załowáć/ Żal/ Żałobá.
Krziw- Przychodzić/ Przychodzień.
dzić. Chodzić/ Chod/ *& eius composita,* Roz-
Krziwda chod/Dochod/Przechod/Wychod/*&c.*
Strzelać. Opiekáć śie/ Opieka/ Opiekun/ O-
Strzelba. piekálnik.
Mierzić. Stworzyć/Stworzenie/Stworzyciel.
Miara. Skepić/ Skepstwo/ Skapość.
Mierzić. Siedzieć/ Siedzenie.
Mierzia Pánowáć/ Pánowánie/ Pánstwo.
tka. Zábić/ Zábicie/ Zábijánie/ Zábijáć.
Chłubić Pić/ Picie/ Pijak. *hinc* Pijawká/ *hirudo.*
śie. Zrzeć/ Zárcie/ Zárłok.
Chłuba. Sádnić/ Sádno.
pochłuba Zadáć/ Zadza.
Kupić. Chcieć/ Chcenie/ Chęć/ Chuć.
Kupia. Czuć/ Czucie/ & Czuyność.
Kować. Cießyć/Pociechá/Uciechá/pocießyciel
Kuznia. Cirpieć/ Cirpliwość.
Kuznia. Brzekáć/ Brzek/
wierzić. Páść/ Paßa/ Pástwisko/ Pástewnik.
Wiara. Pieścić/ Pieściotá.
Chramać
chromota
śromaćśie

Przy-

Przysiadz/ Przysiegá/ Przysieścá/ vnde Krzywoprzysieſtwo/ & Krzywoprzyſieścá/ Prosić/ prosbá. Odziać/ Odzienie. Obráć/ Obior/ Obránie. Obieráć/ Obieránie. Zaſtonić/ Zaſtoná. Zkorzeczyć/ Zkorzeczeńſtwo. Obmowić/ Obmowiſko/ Obmowcá. Wymowić/ Wymowá/ Wymowká. Námowić/ Námowá. Przymowić/ Przymowká. Wyrzec/ Wyrok. Orzec/ Orok/ *faſcinum*. Przykryć/ Przykrycie. Spiewać/ Spiewak/ Spiewánie. Záwádzác/ Zawádá/ Wádá/ *ſimplex*. Zwyciężyć/ Zwycieſtwo/ Zwycieſcá. Pobráć/ pobor/ poborcá. Widzieć/ Widzenie. Wezrzeć/ Wzrok. Stać/ Stan/ Stánic/ Stania/ Stanowiſko. Stroić/ Stroy. Gwałcić/ Gwałt/ Zgwałcenie. Wydrzeć/ Wydárcie.

Sromocić.
Sromota.
zawodzić
Zawod.
Rozwodzić.
Rozwod.
Przewodzić.
Przewod.
Zatoczić.
Zatoka.
Rozewrzeć.
Rozwora
Lupić.
Lup. Lupieſtwo.
Lupieſca
Brakować. brak
wrzeßczeć.
wrzask.
trzeßczeć
Trzask.
Tarkotać
Tarkot.

Deriuantur etiam Nomina Fœmininа, vt Rzadziochá/ Mocarká/ Rycerká/ Rodzicielká/ Zwyciężycielká/ Náuczycielká/ *quæ*

Markotać. ká/ *quæ tamen à Nominibus Masculinis potius quã à verbis oriri mihi videntur.*

Markot. *ADIECTIVA QVÆDAM VERBALIA.*

Przewroćić. Yty/ Vżyć/ Vżyty. Pożyć/ Pożyty.

Przewrot wywroćić Zbit/ Zbity. Odbić/ Odbity. Kryć/ Skryty. *sunt quæ hanc formam habent, neq; tamen sunt verbalia, vt* Rozmáity/ Obfity/

wywrot. wykrećić Znákomity/ Pospolity.

wykret. Jsty/ Zámożisty/ Pozłoćisty/ Przepádzisty. *quod inclinationem quandam significat.*

Grożić. Groza. Groźba. Jwy/ Swarliwy/ Gniewliwy/

Lamać. Márkotliwy/ Zdrádliwy.

Vłomek. Tny/ Dny/ Zdrádny/ Vkłádny/ Vtrátny/ Vdátny/ Rádny.

Pleć. Plewidło. Any/ Odrány.

Plewiarka. Emny/ Przyiemny.

Tny/ Bitny.

Omylić. Awy/ Legáwy/ Ciekáwy. *Quanquã hæc terminatio latius patet.*

Omyłka. (mny.

Cisnać. Mny/ Vłomny/ Ogromny/ Skro-

Cizba. cõferta multitudo. Onny/ Skłonny. (ły.

Ały/ Osierociáły/ Stały/ Zemdlá-

Jły/ Zawiły/ Zgniły/ Opiły.

Adły/ Vpádły.

Tny/ Swietny/ Smetny/ Metny/

Kły/ Spiekły/ wypiekły/ opuchły.

Ty/ Ná-

Ty/ Nádety/ Swiety/ Rospiety.
Iny/ Grozny.

Reliquas terminationes docebit vsus.

DE COMPOSITIS, BREVIS ANNOTATIO.

Composita ex duobus integris, integrè declinantur, vt Swawola/Sweywoli. Niezgodá/ Niezgody. Przygodá/ Przygody. Białá głowá/ Białey głowy. *&c. Ex corrupto & integro sic* Swowolny/ Swowolnego. *&c. integro tantũ declinationem recipiente. Ex duobus corruptis, vt* Sobrodzieiy/ Sobrodzieiá/ Dobrodzieiowi. *Voc.* Sobrodzieiu. Márnotrátny/ Márnotrátnego. *vt reliqua Adiectiua.* Podßczuwácz/ Podßczuwaczá. *vt reliqua in ácz.*

Ex duobus cor. Kaznodzieia. kołodziej Pedziwiatr.

DE PRONOMINE.

EGo, Ja/ *Tu*, Ty/ *Sui*, Sie/ Siebie/ *pro ratione constructionis alio etiam modo verti poterit. Ille*, On/ *vel* Ten/ *vel* Ow. *Iste*, Ten/ *addunt interdum discriminis causa* Poloni, Oto ten/ Owo ten. *Ipse*, On/ *vel* Sam. *Hic*, Ten/ Oto ten. *Is*, On/ Ten. *Quis*, Kto. *Qui*, Ktory. *pro quo Poloni vsurpant col*

pent co/ omnis generis, Koń co v mnie iest. Głowá co boli. Niebo co świeći. In obliquis pro ktorego/ dicunt, co go. Kochano uius in Diluuio. Sam Noe nálezion co go Bog miłował. Co go/ id est, Quem. Ita in Fœminino, co ia/ pro ktora. In Neutro, co ie/ pro ktore. Meus, Moy/ Tuꝰ, Twoy/ Suus, Swoy/ Jego. Iußit herus suũ equũ adduci, Roskazał Pan áby iego koniá przywiedzyono. Y koniá swego przywieść. Noster, Náß. Vester, Wáß. Nostras, Náß. Sub. ziemek/ vel Towárzyß/ vel pobrátym. Vestras Wáß/ S. zyemek/ &c. Cuius, Czyy/ Cuia, Czyiá/ Cuium, Czyie. Cuias, Skad/ Cuiate, Skad/ quod ad verbum sonat, Vnde.

Chłop co nanim sto płatow. Ociec kazał abyś ßedł do niego. Ociec kazałći prziść do siebie.

PRONOMINA OMNIS GENERIS.

Ja/ Ty/ Sie/ vel Siebie. Ego Tu, Sui.

COMMVNIS.

Nostras, Náß/ Náßá/ Nostrate Neutrum, Náße. Vestras, Wáß/ Wáßá/ Vestrate, Neutrum, Wáße. Cuias, Skad ten ábo tá/ Cuiate, Skad to. vt Skad to Wino.

PRONOMINA trium vocum.

Ille, On/ Ten. Illa, Oná/ Tá. Illud, Ono/ To. Iste, Ten. Ista, Tá. Istud, To. Ipse, On/ Ow/ Sam. Ipsa, Oná/ Sámá. Ipsum,

mą. *Ipsum*, Ono/ Sámo. *Hic*, Ten/ *Hæc*, Tá/ *Hoc*, To. *Is*, Ten/ *Ea*, Tá/ *Id*, To. *Quis*, Kto/ *interrogatiuum. Quæ*, Ktora/ *Quid*, Co. *Qui*, Ktory/ *Relatiuum. Quæ* Ktora/ *Quod*, Ktore. *Meus*, Moy/ *Mea*, Moiá *vel* Ma/ *Meum*, Moye *vel* Me. *Tuus*, Twoy/ *Tua*, Twoiá *vel* Twa/ *Tuum*, Twoie *vel* Twe. *Suus*, Jego/ Swoy. *Sua*, Jey/ Swoyá *vel* Swa/ *Suum*, Swoie/ Jego *vel* Swe *vel* Twe. *Noster*, Náß/ *Nostra*, Náßá/ *Nostrũ*, Náße. *Vester*, Wáß/ *Vestra*, Wáßá/ *Vestrum*, Wáße. *Cuius*, Czyy/ *Cuia*, Czyiá/ *Cuium*, Czyie.

ADMONITIO.

Habent Pronomina Poloni, alijs linguis incognita, q̃ formãtur à possẽssiuis. Moy/ Twoy/ Swoy. *Dicunt enim.* Moyski/ Twoyski/ Swoyski/ Jegoyski. *Significant autem aptitudinem quandam, vel id quo quis plurimũ delectatur, vt,* Moyski to koń. *Hic equus mihi ẽ idoneꝰ, vel aptꝰ, vel eo delector,* Twoyski to chleb. Swoyski *interdum significat rẽ dominatam, non aduectam peregre, vt* Swoyska kokoß. Jegoyskie to mießkánie. *Domus ei apta & commoda.*

DECLINATIONES PRONOMINVM.

Singula-

		Singulariter.		*Pluraliter.*
Ego.	*N.*	Ja/	*N.*	My/
	G.	Mnie/	*G.*	Nas/
	D.	Mnie/ Mi/	*D.*	Nam/
	Ac.	Mnie/ Mie/	*Ac.*	Nas/
	Ab.	Mnie/ Mna.	*Ab.*	Nas/ Námi.
			Nom. Plur.	Wá.

DVALIS NVMERVS.

Quo vtuntur quoties de duobus est sermo, non tamen superstitiosè hoc obseruari video, reperitur autem in istis duobus Pronominibus tantum, & in Verbis, vt postea videbimus.

Tu.	*N.*	Ty/	*N.*	Wy/
	G.	Ciebie/	*G.*	Was/
	D.	Tobie/	*D.*	Wam/
	Ac.	Ciebie/ Cie/ *	*Ac.*	Was/
		* *pro quo sæpe vsurpant ci & č in fine dictionum vt Dictum est in literis.*		
	V.	Ty/	*V.*	Wy/
	Ab.	Ciebie/ Tobie/ Toba.	*Ab.*	Was/ Wámi. *Dualis,* Tá.
Sui.	*G.*	Siebie/		
	D.	Sobie/		*In plurali eodem modo iisdem declinatur casibus.*
	Ac.	Sie & Siebie/		
	Ab.	Siebie/ Sobie/ Soba.		
	N.	On/ Oná/ Ono & Je/		
Ille.	*G.*	Onego/ *per aphæresim* * Go/ gi/		
		* Jego. & Fœmi. Jey/ Niey/ Ney.		

D. One-

D. Gnemu/ *contracte* Jemu/ & Mu/
Ac. Onego/ Go/ Niego/ *contracte* Oń/
Ab. Onego/ Go/ Niego/ Jm/ Nim.

Numero Plurali.

N. Oni/ *G.* Onych/ Ich/
D. Onym/ Im/ *A.* Ony/ Je/ Nie/
Ab. Onych/ Ich/ Nich/ Imi/ Nimi.

N. Owi/ *N.* Owy/
G. Owego/ *G.* Owych/
D. Owemu/ *D.* Owym/
Ac. Owego/ *Ac.* Owy/ (mi
Ab. Owego/ Owym. *Ab* Owych/ Owy

N. Ten/ *N.* Ci/ *Iste.*
G. Tego/ *G.* Tych/
D. Temu/ *D.* Tym/
Ac. Tego/ *Ac.* Ty *vel* Te/
Ab. Tego/ Tym. *Ab.* Tych/ Tymi.

Fœmimna & Neutra sequuntur declmationem Adiectiuorum Nominum, vide suo loco.

N. Sam/ *N.* Sámi/
G. Sámego/ *G.* Sámych/ *Ipse.*
D. Sámemu/ *D.* Sámym/ (me.
Ac. Sámego/ *Ac.* Sámy *vel* Sá
Ab. Sámego/ Sámym. *Ab.* Sámych/ Sámemi.

N. Kto/ *Indefinitum.*
G. Kogo/ Co/ Coś/ *Quis.*
D. Komu/ Czego/ Czegoś/ *Quid.*

Ac. Ko G Czemu/

Ac. Kogo/ Czemu/ Czemuś/
Ab. Kogo/ Kim. Co/ Cimś/
Czego/ Czym/ *compositũ*, Cokolwiek/ *& sine k* Cokolwie/ *quod rusticum est.*

Obseruandum est, non temere vsurpari casus eorum Pronominum quos multiplices esse annotauimus, vt in Pronomine, Ja/ *Ego, vides Accusatiuum duplicem*, Mnie *&* Mię. *Bene igitur dicas*, podź do mnie/ *non* Podź do mię. *Itẽ bene dixeris*, To ná mie wiedzie/ *nõ ná mnie. Rectè hoc*, Wygrał ná mnie sto złotych/ *non ná mię. Illud enim* mnie/ *est Ablatiui casus, quod ipsa ostendit Syntaxis. Idem de Secundo & Tertio Pronomine iudicũ.*

A Pronomine On/ *est, G. & Ac. & Ab.* Onego/ Jego/ Niego. *& Fœminimum*, Oney/ Jey/ Niey. *Quæ terminationes non sunt temerè vsurpandæ, etiamsi idem significent. Dices enim*, Jde do onego/ So niego/ So oney/ So niey. Od onego/ Od niego/ Od oney/ Od niey. *Non autem*, Jde do iego/ Jde od iego/ So iey/ Od iey. *quanquã si substantiuum addas, sic omnino erit loquẽdũ.* Jde do iego domu/ Do iey gmáchu/ *non autem* Niego/ Niey/ *quia hæc relationẽ, illa possessionem potius significant.*

Est &

Est & obseruatu dignũ quod pro o onego/ *vel* iego/ *eleganter vtimur particula*, oń & en/ *vt* Nieśmie śie oń pokuśić/ *id est*, o niego. *Fœminino genere dicimus*, o nie. Strzez śie śámołowki/ byś w nie nie wpadł. Wiem co śie weń wleie. Nie máś nádeń/ *id est*, nád niego. *Nemo est ei præferẽdus.* Ten ieśt dzień świety/ á nie godzi śie weń robić. weń *id est*, *ipso s. die.* Mam cudny klenot/ á kto mie oń będzie prośił? *&c.* oń/ *ipsum.* Páná śie boi/ y nie śmie śie przeden vkazáć. *Non inelegãter interdum Subśtantiuo coniungitur, Relatiuum Pronomen. Reius, in Zodiaco, cap. 6.* Sobrzy w iego Reieśtrá ći nigdy nie wchodza. *vbi ći redundat Latine.*

Et pro w onego & w niego *non sunt in vśu cõmuni. Sic patrze nań id est, na niego.*

Eleganter dicitur per contractionem przeń *pro* przez niego/ *vt* Przyiechał do mnie pan/ á nie mam nic przeń/ *id est*, *pro ipso*, *vel quod ei apponam.*

Oczi/ *pro* o co/ Bíje mie/ á nie ma oczi/ *id est*, *śine cauśa.* Naczi *pro* ná co/ Naczi mie prośiś? *Ad quid?*

Compośitum, Oczkolwiek/ Naczkolwiek/ Zaczi/ Zá co/ Przeczi/ Prze co. Niestoi niząci/ Przeczi go bíjeś. *&c.*

Gi *vel* ći/ *śæpius vśurpatur pro* go/ *tam de animatis quã non animatis*, Kochan. Satyro.

Rogáty to syllogizm á trudno gi zbá-
dáć. Przywiodł gi do tego/ *id est, ipsum.*

To/ *frequenter sumitur in distributione, pro coniunctione copulatiua,* To to/ To owo/ *id est,* y to/ y owo. *Interdum exagerat. Reius.* To ná to pogladáiac/ iáko kiernoz krzaka. *Item,* Toż dopirko nápoły wstapiłá weń dußá.

Dicitur & Toć/ *vt* Toć mi żal tych ludzi. *Obserua* To/ *licet neutrius sit generis, tamen promiscuè masculino & Fœminino præponi vt,* To chłop/ To páni/ *quod vsurpatur, quoties aliquis vel laudatur vel spernitur, vt* Czysty to człowiek/ Známienita to páni/ *&c.*

Adiicitur syllaba że *quibusdã Pronominibus, quæ syllabæ met apud Latinos respondere videtur, vt* Tenże/ Onże/ *&c. Quæ sic inflectũtur.*

	S.	P.	S.	P.
N.	Tenże/	ćiż/	Onże/	Oniż/ (że/
G. Ac. A.	Tegoż/	Tychże/	Onegoż/	Onych
D.	Temuż/	tymże/	Onemuż/	onymże/
Ab.	Tymże/	Tymiż.	Onymże/	onymiż.
Fœmi.	Táż/	Teyże/	*Neut.* Toż/	Tegoż.

Et sic de reliquis, quæ quidem hanc syllabam admittunt, vt, Oczże/ Zaczże/ Przeczże/ Nac że. *Composita, à* Co/ *&* Kto/ *&* Ktory/ Cokolwiek/ Ktokolwiek/ Ktorykolwiek. *Inflexio.* Cokol-

Cokolwiek/ Ktokolwiek/ Ktorykolwiek.
Czegokolwiek/kogokolwiek/ktoregokolwiek.
czemukolwiek/komukolwiek/ktoremukolwiek
Czymkolwiek/Kimkolwiek/Ktorymkolwiek.

Sic Fœmininum Ktorakolwiek/ *&*
Neutrum, Ktorekolwiek.

His sunt affinia, Ledá co/Ledá kto/Leda ktory. *Tametsi & cum nominibus & Aduerbijs connectitur* Ledá/ *vt* Ledá chłop. *Quiuis è vulgo &* Ledá kiedy/ *quod indefinitum & breue tempus significat.* *Quiduis.* *Quiuis.*

Addi potest & Niwecz/ *Nihilũ, quod cõpositũ ẽ ex* Nic *&* Co. *Est aũt indeclinabile.*

Coś/ *vocaui indefinitum Pronomen, eo enim Poloni in re ambigua vtuntur, & cuius ratio minime constat, vt,* Jest tu coś/ *hîc aliquid subest, vel latet.* Pan pilno czoś pisze/ *Herus aliquid accuratè scribit. Datiuus* Czemuś *sæpe pro non sine causa ponitur, vt si dicas,* Nie szcześći sie nam czemuś po ty látá. *Hisce annis parum sumus fœlices non sine causa. Sic enim hoc loco verto* Czemuś/ *cum ad verbum sonet, propter aliquid, etiam si sit Datiuus. Nisi quis intelligere malit* Czemuś/ *id est,* Niewiem dla czego.

Huc pertinere videntur ea quibus ś *in fine contemptus causa additur, vt,* Jákiś chłop sie s kątá wyrwał. *Sic,* Jákaś/ Jákieś/

Fœminino & Neutro genere. Quanquam dubitandi interdum nota est, vt vsus docebit. Pro ś frequenter dicimus śi. Est & ś, secundæ personæ nota, vt, Byś weyrzał pod iezyk/ nálazłbyś iad práwy. *Qua de re in Verbis plura. Monui, literam ć/ & particulam ći/ vsurpari pro* tobie. *Cuius rei exempla possem infinita proferre. Ego vno aut altero rem expediam. Reius in Socrate Zodiaci:* Mnimaß powinowáći gdyć owo dudkuią.

Nie psuj sobie czasu, pokić ßydła gola.

Gdyć/ *id est,* Gdy tobie. *Ipsi etiam voci* Tobie *additur ć/ vt ibidem:* Nie tobieć/ ále spadkom/ *&c. Neq; tamen est ć/ semper Datiui nota, cum promiscuè omnibus ferè vocibus affirmandi & emphaseos causa addi soleat, vt,* Mnieć tu bárzo blisko/ Nie dálekoć. Záßumiáło coś wzgore/ álić Jástrzab z drzewá. Są dobrzy/ sać y zli ludzie ná świecie. ~~[illegible] Wierz mi żeć owych [illegible] Senatow s [illegible]/ Nie dla Bogáć nábyli/ iedno ßydzić/ [illegible]~~ ći/ *vt,* Bychći to miał powiedzieć/ *id est,* Bych tobie miał powiedzieć. Niechći sie to záwżdy w głowie kreći. *Additur etiam alijs vocibus,* Jużći/ Náśći/ Wiemći/ Niewiemći/ Aliś ći/ *& sexcenta eius generis ab vsu non à nobis petenda.*

Sobie/

Sobie/ interdum pulchre redundat, vt Leży sobie/ Spiewa sobie/ &c. Rozmawia sobie s sługámi. Buyno sobie krocży.

DE VERBO.

VErborum alia Actionem, vt Orzę/ Aro, Piße/ Scribo. Alia Paßionem, vt Jestem & Bywam miłowan/ Amor. Alia Neutrũ significãt, Siedzę/ Sedeo. Stoie/ Sto. Biegam & Bieże/ Curro. Quædam Neutra circũloquimur, vt Zimno mi/ Algeo, Frigeo. Ciepło mi/ Caleo. Goraco mi/ Æstuo. quæ ad verbum significant, Frigus mihi. Calor mihi. Æstus mihi, s. est.

Verbum aliud Personale, vt Ja roskázuie/ Ego mãdo. Ty słuchaß/ Tu audis. Bolesław zábił Stánisłáwá/ Bolesłaus Stanisłaum occidit. Aliud Impersonale, Stoia/ Statur. Siedza/ Sedetur. Gráia/ Luditur. Pija/ Bibitur. Jda/ Itur. Circunloquimur interdum, vt Pije sie/ Idzie sie. Je sie. Editur, vt Po pracy ie sie ochotnie/ Post laborẽ auide editur. ad verbum, Idzie sie po máluczku/ Sensim itur.

Actiuorũ non vna ẽ terminatio, alia enim desinunt in nie dyßyllabum, vt Miłuie/ amo.

Psuię/ *corrumpo, alia in e præcedente consonãte.* Trácę/ *Amitto.* Rádzę/ *Consulo. Alia in* am/ *vt* Mácam/ *Palpo.* Oblápiam/ *Amplector.* Lápam/ *Capto. Alia in e præcedente vocali, vt* Krŭję/ *Tego.* Bŭję/ *Cædo.* Rŭję/ *Fodio. Alia in* em/ *vt* Rozumiem/ *quæ terminatio ferè Neutris conuenit, vt videbimus.*

Paßiua nullam propriè habent terminationẽ, circunlocutione autem exprimitur. Constat autẽ hæc circũlocutio ex verbo Jeſtem/ *vel* Jam ieſt/ *vel* Bywam/ *id eſt, ſum, & Participio præteriti temporis, vt ab actiuo,* Kußę/ *Tẽto. Paßiuũ Tentor dicimus.* Jam ieſt kußony/ *& contractè,* Kußon/ *&* Jeſtem kußon/ *&* Bywam kußon/ *ſed iſtud poſtremum, frequentatiuè ſumitur, vt ſuo loco dicetur. Latinè ſonat, Sum tentatus. Sic in Fœmimo,* Jeſtem kußona. *In Neutro,* Jeſtem kußone. *Sed ſit neſcio quomodo vt hæc lingua paßiuis rarius vtatur. Actiua enim ſignificatio plenior eſt. Eleganter aũt per tertiã perſo. Pl. nu. circunloquimur paßiuũ, vt* Kußą go/ *Tentatur, ad verbum, Tentant eum.* Wßkolezaki bŭją/ *In gymnaſio cæduntur ſcholaſtici. Quæ loquendi forma ad Impersonalia accedere videtur. Ego eccliſticam eſſe exiſtimo, & ſubaudiendum Nominatiuum, qui commodior videbitur. Alia item*

circun-

circunlocutio Passiua Verba bellè exprimit, vt Omylam/ Fallo, Omylam sie/ Fallor, Lupam/ Findo. Lupa sie/ Finditur. Quædam tam Actiue quã Passiue efferuntur, vt Nie bede go gonił. Nie bede sie z nim gonił.

Neutra actiuorum terminationes sortita sunt Stoie/ Sto, Plywam/ No, Nato. Wscho dze/ Orior. Pádam/ Cudo. Chce/ Volo. Drze/ Tremo. Jde/ Eo. Moge/ Possum. Kwitne/ Floreo, & si autem Neutra casum non admittunt, tamen dicimus, Bie y ná każ dy dzień dzieśięć mil. Emetitur dena milliaria singulis diebus, qui casus est cognatæ significationis, quod & Latinis est familiare. Est terminatio, em/ Neutris familiaris, vt Smiem/ audeo, Wiem/ & Vmiem/ Scio.

Deponentia & Communia ignorat lingua Polonica, verum habet eorum loco verba proprio nomine carentia. Commode Neutra Passiua dici poterunt. Ea autem semper assumunt particulam sie/ vt Dziwuie sie/ miror. Wracam sie/ Redeo, & sexcenta huius generis.

Quibus similia habent Itali, Galli, Germani, vt cum dicunt Itali, Io me marauiglio. Ja dziwuie sie. Tu te marauigli, Ty dziwuiesz sie. Quello se marauiglia, On sie dziwuie. Hoc

le. *Hoc vno differunt quod apud Italos & Gallos vsurpantur Primæ & Secundæ personæ Pronomina in his verbis. Poloni autem vsurpãt* sie/ *tertiæ personæ in omnibus personis & numeris,* Wyrzekł to. *Pronunciauit hoc, dixit.* Wyrzekł sie tego/ *Hoc detestatus est, vel Professus est, sibi cum hac re nihil deinceps fore cõmune, est & abdicare, vt* Oćiec wyrzekł sie Syná swego. *Pater abdicauit filiũ. Quædam verba* sie *admittentia à verbis simplicibus oriuntur, vt in superioribus exemplis patet. Quædam sui sunt iuris & originis, vt* Tułam sie. Błąkam sie. *Erro, Vagor.* Dowiáduie sie/ *Quæro.* Vmizgam sie/ *vultum ademptam quandam grauitatem componere. Nõ enim dicitur simpliciter,* Tułam/ *neq;* Błąkam/ Dowiáduie. *Huius generis,* Podobam sie pánu/ *Placeo Domino.* Kocha sie w pieniądzach/ *pecunia delectatur.* Stárzeie sie/ *Senesco.* Swárze sie/ *Rixor.* Klániam sie/ *Genu flecto, &c.*

A perfectis verbis deriuantur frequentatiua vt à Robie/ *Laboro fit* Rabiam. *à* Mowie/ *Loquor,* Mawiam. *à* Pije/ *Bibo,* Piam. *ab* Jem/ *Edo,* Jadam. *à* Spie/ *Dormio,* Sypiam. *à* Chodze/ *Eo,* Chadzam. *à* Bije/ *Cædo,* Bijam. *à* Widze/ *Video,* Widam. Párze/ Wyparzam. Poßczę/ Paßczam.

Paßczam. ~~Dre/ zdzieram.~~ Tre/ Scie~~ram~~. Pytam/ *sciscitor*, Sle/ ~~Posyłam.~~ ~~Klne/ záklinam.~~ ~~A Chwyce~~/ *Capto*, Chwytam & Chwatam. *Tametsi quædã huius formæ primitiua sunt, vt* Matam/ *Mẽtior*. Szukam/ *Quæro*. Spiewam/ *Cano*. *Porro illa frequẽtatiua non semper actionem præsentem significant. Sed aßiduitatem, conatum vel habitum, & exponi poßunt per soleo, vel per sæpe, vt* Pijam/ *Soleo bibere, vel sæpe bibo*. Bywam w Kosciele. *Frequenter adsum in tẽplo, quod barbare vulgꝰ nostrũ ait, fio in tẽplo Et si autem perfecta & frequentatiua promiscuè in oratione concedente & negante seu prohibente vsurpantur, vt* Chodź/ *Ito*. Nie chodź/ *Ne eas*. Piy/ *Bibe*. Nie piy/ *Ne bibito*. Czyń/ *Facito*. Nie czyń/ *Ne feceris, tamen vsus obtinuit vt in prohibente & negante oratione frequentatiua locũ haberent, vt* Siedź/ Nie siaday. Záwrzy/ *Claude*, Nie záwieray/ *Ne claudas*, Odmoẃ/ Nie odmawiay. Oddal/ Nie oddalay. Brni/ Nie brodź. *Quæ diligenter sunt obseruanda.*

Denega. Auerte. Vadato.

A verbis primitiuis in am/ *frequentatiua fiunt in* ywam/ Spiewam/ *Cano*. Spiewywam/ *Cantito & similia*.

Inchoatiuorum formam habent quæ cum præpositione pod *componuntur, vt* Podstárzał sobie/

ſobie/ſenuit, podpił/podiadł ſobie. *Habent & inchoatiuorum formam iſta & iis ſimilia.*
ſtwiete/*Caneſco.* Stárzeie ſie/*Seneſco. &c.*

VERBORVM TEMPORA.

Præſens. Piſże/ *Scribo.*
Imperfe. Piſałem/
Perfectum. Piſałem/
Pluſquãperfe. Piſałem był/ } *Hæc duo tẽpora in compoſitis variè efferuntur.*
Futurum. Będę piſał. }

MODI.

Indicatiuus, Miłuie.
Imperatiuus, Miłuy/
Optatiuus, Bodaybych miłował/
Subiunctiuus. Gdybych miłował/ *vel*
Infinitiuus, Miłować/ (Jeſlibym.
Potentialis, Rzekłby/ Robiłby/ Vczyłby ſie/ *id eſt, poſſet dicere, laborare, diſcere. &c.*

GERVNDIA.

Di. *Videndi gratia,* Dla widzenia/ ku
Do. *Videndo,* Widząc/ (widzeniu/
Dum. *Videndum, Advidendum,* Ku widzeniu/ dla widzenia.

SVPINA.

Viſum, Ito viſum, Widzieć/
Viſu, Dignum viſu, Godna rzecz widzenia/ *vel* áby ia widziano/ *vel* áby była widzaná. *Hæc autem Gerundia & Supina Latinorum*

Latinorum sunt. Poloni illis carent. Ideo autẽ recensui, vt rudibus ad interpretationem eorum, aditum sternerem.

FIGVRÆ.

Simplex, Pię/ *Bibo. Composita*, Wypiam/ *Ebibo. Latissimè patet hîc locus, & non parum negotij facessit peregrinis hominibus quod ipse sum sæpius expertus. Quo plus studij iis impẽdẽdũ ẽ, vt hãc partẽ rite perdiscant, in qua totius linguæ cardo vertitur. Verba autem cum istis ferè præpositionibus componuntur quæ vt significatione multum differunt, ita in verbis ab vno eodemq; themate ortis miram gignunt varietatem. Præpositiones, DO, O, OB, OD, NA, NAD, PO, POD, PRZE, PRZY, ROZ, WE, W, WY, Z, ZE, ZA, V, S.*

Chcę/ *Volo, &* chcę mi się/ *cum Accusatiuo, od* chciało mi się tego/ *id est, desij velle, ad verbum.* Záchciało mi się tego/ *huius rei me incessit cupido.* Noße/ Donaßam.

A simplici Verbo Bić/ *Cædo, tot fiunt, composita, quod infinitis alijs contingit.*

Dobić/ Obić/ Odbić/ Nábić/ Pobić/ Podbić/ Przebić/ Przybić/ Rozbić/ Wbić/ Wybić/ Ubić/ Zábić/ Zbić. *His adde frequentatiua quorum Infinitiuus est* áć/ Dobijáć/ Obijáć/ *& sic de reliquis.*

Paść/ *Cadere.*

Dopáść/ Opáść/ Odpáść/ Nápáść/ popáść/

Popáść/ Podpáść/ Przepáść/ Przypáść Rospáść/ Spáść/ Vpáść/ Wypáść/ Wpáść/ Zápaść. *Adde frequentatiua in* dáć/ Opádáć/ Nápádáć/ *&c.*

DE HARVM PRÆPOSITIONVM SIGNIFICATIONE.

Quæ Do/ *recipiunt, finem & perfectionem aliquam significant, vt si dicas,* Jamći bił nieprzyiacielá/ á inßy go dobił. *Ferij quidem hostem, at eum alius interemit. Vt paucis dicam, Verba in* Do *absolutionem & consily finē denotāt.* Pyta/ ále sie żadney rzeczy dopytáć nie może. *Quærit quidem vel sciscitatur, at nihil extorquere potest.* Dowiodł tego/ *Hoc perfecit vel effecit, vel ad exitum perduxit.* Dopił/ *Ebibit,* Dodał rády/ *Consiliū suppeditauit.* Domieśćić/ *Perducere.* Dopáść/ *vt* Koniá dopadł/ kordá/ *&c. Arripuit. Construuntur interdum hæc Verba cum particula* sie/ *vt* Dobił sie sławy. *Pugnando famam assecutus est.* Dokopáli sie złotá. *Fodiendo, ad aurum vsq; peruenerunt.* Ták długo kopay/ áż sie wżdy czego dokopaß. *& infinita huiusmodi. Et cum Datiuo fine* sie/ *vt* Dorobił mu/ *& idem est quod* Porobił go. *quod est aliquem in angustias summas redigere.* Dostáie. Dostawa mu/ pieniedzy/ rozumu. *pecunia, ingenio abundat, pollet.*

pollet. Dostały sie iágody. *Maturuerunt baccæ.* Dostał sie do niebá. *Cælum adijt.* Dział mi sie dobry dostał. *Sors vel pars mihi bona obtigit.* Ostyßałem sie. Dołożyć sie kogo. *consulere aliquem.* Ptak nie dosiada/ *Auis non expectat insidiante venatore.* Dostoie pánu. *Intrepide me illi opponam, q. d. in eius conspectu stabo belli fortunã expertus.*

O significationem habet superiori non absimilem, tametsi aliter construatur. Dicimus, Wodá opada. *Decrescit aqua,* Opadáia kwiatki. *Decidunt flosculi.* Oglodził miásto. Wiátr osußy zyemie. *Deficabit,* Ograł sąsiádá. *Aleam ludendo vicinum pecunia spoliauit.* Oskubł Gąske. *Deplumauit anserem,* Odárł sie. *Attriuit vestes, & laceris induitur.* Obaczył sie. *Ad se redijt,* Okrywáć/ *Contegere,* Opalić/ *Oburere,* Osądzić zamek/ *arcem præsidio munire.* Osądzić miásto/ wieś/ *Vrbem aut villam, colonis implere.*

OB Actionem vt ita dicam circularem significat, vt cum quid cingi vel aliquid vndiq; fieri innuimus. exemplum, Oblegli zamek nieprzyiaciele/ *Hostes arcem obsederunt. Vnde* obleżenie/ *Obsidio,* Obstąpili go/ obtoczyli/ obskoczyli. *Eum corona cinxerunt.*

Nie obeydziem tego polá zá godzine. *Nequaquã hanc planitiem vnius horæ spatio obierimus.*

obierimus. Tym sie nie obeyde/ *Figurate. Hoc mihi nequaquã satis erit. Hinc est* obiazd. *circuitus.* Chustke obrebować. *intortas & implicatas strophioli oras vndiq; conuere,* obcinać/ obrzynać/ obwijać/ obkładać/ obeyrzeć sie/ *& sexcẽta eius generis.* obtowić sie/ *Prædam venando capere, vnde* obtow. *elegans venatorum vox. Præda, methaphoricè dicitur* obtowił sie/ *cædem patrauit.*

OD significationem habet verborum quæ Latine ex De, & Ab, componuntur, vt Odstąpił przyiaciełá w potrzebie/ *Amicum in periculo deseruit.* Odmowił mu tego/ *Id ei denegauit, Abnuit.* Odkudzić/ *Blandiciis abducere, Eblandiri.* Odstrzeláć sie/ *Aberrare, methaphora est à Sagittariis sumpta, Significat etiam id quod Re Præpositio inseparabilis, vt* Oddać/ *Reddere,* Odkupić/ *Redimere,* Odmierzyć/ *Remetiri.* Odwetować/ *Rependere.* Odpisáć/ *Rescribere.* Odbić komu/ *Aliquem vicissim cædere. Et Neutrum passiuum,* Odbili sie. Odeydź/ *Abire.* Odćirpieć/ odżałować.

NA, inter cæteras significationes hæc latissimè patet, vt copiam & cumulum quendam significet. vt Napijáć sie/ Nábijáć sie/ Nastuchać sie. *Potare, Cædere, audire ad Satietatẽ, vel multum, &* Náieżdżił sie/ *multum ac diu*

equo vel

equo vel curru vectus est.

In alia sed cognata significatione verba perfecta, id est, absq; sie/ frequenter occurrunt, Nabyć/ Násiać/ Nádáć/ *& cum genitiuo construuntur,* Nábyć/ & Nábywáć pieniedzy/ Násiać pßenice/ Nádáć słow komu. Námießáć/ Náprawić/ Nátkał mu gebe/ *Os ei impleuit, sunt alia quæ resoluũtur hoc modo,* Náiechał go. *In eum fecit impetum. Incurrit in eum, vel adortus est, vim inferendi causa.* Jechał nań/ *sic* Náßedł go/ *id est,* Szedł nań. *Huic est* Náiazd/ Nácieráć ná kogo/ ná co.

Nawießać, Naßyć, paniecіu, bryzikow Napieráć sie czego. Nalegać kogo.

NAD, variè vsurpatur, vt Proße ábyś do mnie nádßedł/ Nádiechał. *Quæso vt me adeas, vbi intelligitur, non diu apud me futurus. Deinde significat interuenire, vt* Nádßedł w moy obiad/ *me prandente interuenit. Interdum copiæ significandæ causa vsurpantur, vt* Dam/ y Náddam/ *Dabo, & quidem cumulatè. Interdum contra, vt* Nádcieto mu/ Nadrabano mu.

PO, Intendit significationem Verbi cum quo iungitur. Popußczay koniowi wedzidła. *Laxa equo habenas.* Lis poiadł nam kury/ Chłopi bá y pánowie sie popili. Szedł/ *vnde,* Poßedł/ *abijt, &* Poßło/ *quod figuratè significat inclinationem vel similitudinem,*

vt poßło to ná błaznă/ *Hoc ludium vel morionem refert. &c.* Bárzo ná to poßło/ *Eo rei vehementer inclinat.*

POL, *Inchoatiuorum speciem quandam habere hæc videtur, quãquã alia etiã eorũ sit significatio.* Pan sobie podpił/ *Herus subebrius est, id est incepit esse ebrius.* Podstárzálá sobie páni/ *Hera subuetula est. Si ita loqui liceat, vel ad senium vergit.* Podprochnieie drzewo/ *Arbor quæ iam sentit cariem. Propriè aũt* Pod/ *est Latine sub, vt* Podrabáć/ *succidere.* Podrastáć/ *sucrescere.* Podskoczyć/ *ad verbum succurere. Significat autem supplãtare, & fallere, methaphoricè.* Podeidzi/ *subire propriè id est, decipere, figuratè.* Podrzucić/ *supponere, vt* Podrzuczony/ *suppositius,* List podrzuczony/ Dziecie podrzuczone.

PRZE. *Propriè Trans,* Przeskoczyć/ *significant, vt* Przebił go mieczem/ *Transfixit eum gladio.* Przetrzeć/ *Penitus detererę, aut diuidere, s. serra aut alio instrumento.* Przenikać/ *Penetrare.* Przepátrowáć/ *Prouidere, accurate consyderare.* Przedziáłáć/ *Transformare. Interdum Per,* Przelękł sie/ *Perteritus est.* Przepadł/ *Perijt.* Przepadł sie chłop/ *Terræ hiatu ẽ absorptus, &* Kord sie przepadł/ *Fractus est, disiliit ensis.* Przemienić/

mienič/ *Permutare, vnde* Przemiáná/ *viciſſitudo,* Przeſiádło mu tego/ Przepłacił. *Interdum ſignificat De, vt* Przechodzić ſie. *Deambulare, vnde* Przechadzká/ *Deambulatio, &* Przeiczdzić ſie/ *&* Przeiezdzká/ *Vectatio quæ animi cauſa fit equo vel* rzedá.

Interdum ſuper, vt Przechodzić/ *ſuperare,* Złoto śrebro przechodzi/ *Argento aurum præſtantius.* Przegadáć kogo/ *Differendo alium vincere. Item alia ſignificatio.* Przedáć/ *Vendere.* Przekupowáć/ *Diuendere, vel propolam eſſe.* Przepił imienie/ *Potando fundum aut rem abſumpſit. Sic* Przelotrował/ *& ſimilia. Item alia,* Przeniewierzyć ſie/ *Perfide agere, & Datiuo iungitur, vt* Żoná ſie mężowi przeniewierzyłá/ *Fidem violauit viro.* Przepatrzáć ſie/ *Incogitantia errare.* Przebaczyć/ *Ignoſcere.* Przemowić/ *Eloqui.* Przewrocić/ *Inuertere & peruertere, vnde* Przewrotny/ *verſutus, cuius animus ad fraudes excogitandas ſeſe omnes in partes verſat, quanquã* Przewrotny/ *de curru dicitur, qui facile euertitur.* Przemyćić/ Przerywáć. Przerwał ſie chłop. Przerwał ſie ſtaw. *Hinc* Przerwá. Przechowáć/ *quod modo cõcoquere, modo furtim quidpiam vel quempiam cælare ſignificat.*

Dicitur etiam de iis rebus, in quibus videtur excedi modus, vt Przeuczył ſie/ *modum in doctrina exceſſit.* Przeſtrugáć/ *proprie lignũ dolando cõplanando deterere, figurate eſt, à mediocritate diſcedere. Verum de his hactenus.*

PRZY, id eſt, ad, vt Przyczynić/ Przydáć/ *Adijcere. Quanquã* Przyczyniáć ſie zá kim. *Alicuius nomine alterum rogare ſignificat. Vnde* Przyczyná/ *pro ea quam barbari interceſſionem vocant, rogatione ſumitur.* Wierze iż to vczyniſz ná ma przyczyne. *Te hoc mihi conceſſurum vel me rogante facturum confido. Item,* Ná Páńſki przyiazd przyczynia ſie włodarz/ *id eſt, commeatum appareat villicus in heri aduentum.*

Przyſadzić.

Przymierzać.

Przychodźić/ *adire,* Przyſtępowáć/ *Accedere.* Przyſtáć/ vt Ten ſługá dźiś do ſwego páná Przyſtał/ *id eſt, in eius familiam eſt receptus, contrarium eſt,* odſtał/ *dimiſſus eſt, quanquã* przyſtáć *de duobus lignis aptæ cohærentibus & alijs huiuſmodi propriè dicitur, huic* Przyſtoi/ *decet, &* Przyſtoieńſtwo/ *Decorum.* Przybijáć/ *Affigere.* Przywrzáło to w nim z młodu/ *Hoc imbibit vel hoc imbutus eſt ab ineunte ætate. Sed metaphoricum eſt, vnde* Przywárá/ *quod propriè cruſtam ſignificat, quæ intus ollis adhæret, quæ coquendis cibis indureſcit, nec facilè eluitur. Eo*

metapho-

metaphoricè vtimur, pro minus probatis moribus tenaciter hærentibus. Przyrzuca/ & Przymiece ſie niemoc. *Morbus contagioſus. Huic* Przymiot/ Przypłynąć. *Appellere, ad portum ſcilicet.* Przymawiam ſie do tego. *Interfari ſignificat. Quod Latini in dialogis dicunt. Ad hæc ego ſ. dixi, vel aliquid ſimile.* Przymowić komu/ *Dictus aſperioribus aliquem inceſſere, vel ſimpliciter, Taxare, vnde* Przymowká/ *Reprehenſio.* Przyuczyć ſie/ *Conſueſcere.* Przyzwyczáić ſie. Przyſługuie ſie komu. *Alteri me obſequia & omne genus officij præſto.* Przywabić/ *Allicere,* Przyſiadł mie/ *Inſedit mihi, ad verbum. Interdum ſignificat actionem minus perfectam, vt* Przywrzy/ *Claude, quod minus eſt, quam ſi dicas,* Záwrzy/ *illud enim eſt, claude, ſic tamen vt fores aliquatenus pateant,* Záwrzy/ *occlude penitus.* Przyciał mu pálce/ *Digitos ſummos ei abſcidit. Reliqua ex vſu petentur.*

ROZ, *id eſt, Dis, vt* Rozſypáć. Rozproſzyć. Rozmiátáć. *Diſpergere. Diſſipare. Diſiicere.* Rozbił ſie okret/ *Fracta eſt nauis, vnde* Rozbicie okretu/ *Naufragium, extenditur etiam alio, huius compoſitionis ſignificatio.* Rozniemoc ſie/ *Morbo corripi, vel in morbum incidere.* Rozświecić/ *Lumen accendere. Exuberantiam interdum ſignificat.* Rozkwi-

tnełá ſie łaká/ *Pratum effloruit.* Rozkrzewiło ſie drzewo/ *Ramorum copia luxuriat arbor.* Dom ten ſie rozrodził/ *Auctum & propagatum genus.* Rozbuiáło ſie ciáło/ *Libidine corpus diffluit.* Roz-igráć ſie/ *Ad iocos & ludum effundi & nimis propẽdere. &c.*

Rozmawiáć/ *Conferre, Colloqui, &* Rozmowić ſie/ *ſignificat etiã abducere, vt* Rozmowił mi ſługe/ *Seruum à me fraude abduxit.* Rozeznáć/ *Dijudicare.* Roz-iać/ *Dirimere, vel rem dirimendam ſuſcipere.*

WE, In, Weźrzeć/ *Inſpicere,* Weſprzeć ſie/ *Inniti,* Wepchnać/ *impellere, & huiuſmodi.*

W, In, fere eiuſdem ſignificationis, cum W/ *&* We/ *idem ſint, niſi quod illud euphoniæ cauſa contractè effertur,* Wpáść/ *Incidere.* Wlać/ *Infundere.* Wpiſáć/ *Inſcribere.* Wchodzić/ *Ingredi.* Wiecháć komu w imienie. *Fundum alterius inuadere.* W wiązáć ſie w imienie. *Adire poſſeßionem. Barbari intromißionem vocant,* Wbić/ *Infigere.* Wtárgnac w ziemie nieprzyiaci elſka. *Hoſtilem regionem inuadere vel impetum in eam facere.* W wodzić/ *Inducere,* Wprośić ſie ku czemu.

Nonnihil ab hac ſignificatione degenerant quædam, vt Wſtáć/ *Surgere.* Wſtapić/ *Aſcendere.*

scendere. Sed hæc vsus demonstrabit.

WY, Ex, Wygnáć/ *Expellere.* Wybić/ *Exturbare,* Wyprosić. Wyßpiegowáć/ *Explorare, Exorare.* Wyśpiewáć/ *Cantando aliquid impetrare.* Wyfukáć/ *Minis, vel conuitijs quippiam extorquere, & admittit,* ná/ *præpositionem cũ suo Ablatiuo,* Wygrał ná mnie. Wysukał ná mnie. Wyłudził. Wymatał. Siedząc nic nie wysiedziß/ *Sedendo nihil proficies.*

Interdum exactam significat actionem, vt Wytrzymáć/ *sustinere ad finẽ,* Wytrwáć/ *perdurare. Vnde illa forensia sunt.* Wydzierżenie/ & Wytrzymánie/ Wyrodzić ſie. *Degenerare,* Wyśilić ſie/ *Vires amittere. Eneruari.* Wypłynąć/ *Enatare.* Wypuſtoßyć/ *Diripere, & in solitudinẽ redigere.* Wyłupić/ *penitus spoliare.* Wypić/ Wyczerpáć/ *Ebibere. Exhaurire.* Wywrocić/ *Euertere.*

S, De, Spáść/ *Decidere,* Skázáć/ *Decernere.* Schwalić/ *Supra modum Laudare.* Skradać *Et Con. vt* Składáć/ *cõpõere. Vnde* Skład/ ſie. *Emporium, à componendis & cogendis mercibus Et* Składáć ſie/ *conferre symbolum, quod Datiuum asciscit, & Accusatiuum cum præpositione* ná/ Składáć ſie komu/ & ná kogo/ & ná co &c. Spuścić/ *Demittere. Vnde,*

Spuſt. *Inconſtans eſt horum verborum ſignificatio, & vix vno verbo Latino interdum poteſt exprimi.*

V, Vpáść/ *Labi, Cadere.* Vlać/ *Effundere, quod de parte tantum liquoris effundendi intelligitur. vt* Vley tego winá/ *Effunde huius vini partem. Si enim totum velis ſignificare, dixeris,* Wyley to wino. *Sic* Vſypáć/ *quod de aridis intelligitur.* Vpuśćić. Vbić/ *Cædere.* Viechać/ *Abire.* Vchodzić/ *Euitare.* Vśieść/ *Conſidere.* Vćiſkáć/ *Oprimere.* Vrzeć/ *Faſcinare. Vnde,* Vrok/ *Faſcinum.* Vſpić/ *Somno aliquem ſopire.* Vwieść/ Vwodzić/ *Abducere.* Vnieść/ Vnoſić/ *differūt. Tametſi vtrunq; ſit, Auferre.* Nie vnieſę ták cießkiego brzemieniá/ *Tanto oneri efferendo non ſum par.* Młodość go vnoſi/ *Iuuentus hominē aufert, vel abripit, ſ. extra rationis & decori metas, vel effert.* Vnioſtá go pychá/ tákomſtwo/ *&c.* Vmiłować/ *Deamare.* Vblogoſtáwić/ *Penitus beare.* Vledz/ *vitandi pericula cauſa diſſimulari, à iacendo dictum.* Vkładáć/ *Componere, quod late patet,* Vkładáć/ *Componere, & colligere ſarcinas.* Vciec/ *Aufugere.* Vciekáć ſie/ *confugere.*

V parſie vßedł za Boga pro Deo ē habitus.

Z, De, Ex, Zwodzić/ *Decipere, quod & lenocinari ſignificat* Zbić/ *Exturbare,* Zbíjáć/ *Graſſari,*

Grassari. Zchodzić/ Occidere à cado, alij scribunt schodzić/ quod magis probo hinc. Zeszły w leciech/ ætate proiectus, vel qui ætate ingraueſcente. Zdzierać/ Detrahere. Deripere. Ziechać/ Abire. Subducere ſe, Ziechać ſie/ & Zeyoz ſie/ Conuenire. Zbłaźnić/ Decipere.

Zb, Con, Zebrać/ Colligere, Zetrzeć/ Conterere, quod in pterito perfecto, amittit e. Ztárł/ quod & ſtárł/ ſcribitur, quod multis alijs accidit.

ZA, Ob, Zachodzić/ Zábiegać/ Zaſtać/ Záwziać. Sed varia eſt eius ſignificatio Zápiſać/ quod partim ſcribendo deſignare eſt, vt Zapiſać goſpody/ hoſpitia deſignare, partim rē alicui datam in acta pnblica referre, quod vulgus inſcribere dicit. Zákupować/ Emere. Zápowiedzieć/ Interdicere, Vnde Zápowiedz/ Interdictum. Záraſtać/ quod creſcere ſignificat. Dicitur etiam abſolutè, vt Ten młodzieniec dopiro záraſta/ quod nō de ſtatura, ſed de prima barba, vt lanugine, intelligendum. Item, Pole to zároſło/ hic ager per negligentiam colentium ſentibus & alijs vndiq; enatis opletus eſt. Zámierzyć/ Metiri & Záſtáwić/ collocare & oppignerare, & Záſtáwić ſie. By mi ſie záſtáwić/ przedſie zápłáce. & Zálatuie wonia/ Exhalat odor. Zámieścić/ proprie eſt canum & volucrum ra-

pacium, quæ venationi & animalium cruori, sorbendo asseruantur, designare. Compositione item, Zámierzył sie ná mie miecżem. Ensem mei feriendi causa extulit.

DECOMPOSITA VERBORUM Figura.

Componuntur Verba interdum græcorum more ex duabus præpositionibus & Verbo: vt Powykopáć/ Ponáśprawiáć/ quorum significatio à composita nihil ferè distare videtur. nisi quod intẽditur hic verborum significatio. Hæc autem de Verborum compositione delibasse sufficiat.

PERSONÆ.

In Personarum numero nihil à Latinis differunt Poloni, Ja czytam/ Ty czytaß/ On czyta. My czytamy/ Wy czytacie/ Oni czytáią. Quanquã Pronomina non præponuntur nisi aut emphaseos aut distinctionis gratia.

In personarum autem cognitione sunt quædã obseruanda ab aliarum linguarum vsu abhorentia. De Prima. In verbo Substãtiuo Jeſtem Præsenti tempore, bifariã efferimus. Jeſtem/ Sum, & Jam ieſt/ Eſt autem m/ primæ personæ propria. Jam ſłyſał/ Bom czytał/ Gdym piſał/ Jeſlizem winien. Pro m/ sæpe vsurpatur ch/ Quidam dicũt, Jach/ pro m/ Jam/ Sed illud absurdius, neq; Boch/ pro

pro Bom/ eſt in recte loquentium vſu. Dicitur autem, Bych był/ ſi eſſem, Gdych był/ cum eſſem, & ita de reliquis. In alijs verbis mutatio hæc in præſenti non temere occurrit, in præteritis autem ſæpiſſime, vt Jam czytał/ legebã, Czytałem/ & ita de omnibus alijs verbis. De Secunda. Secundæ perſonæ litera propria eſt ß/ Miłuieß/ Czytaß. In præteritis ś/ eſt ſecundæ perſonæ nota. Sic tamen vt verbis non addatur, ſed alijs partibus orationis. Exemplum varietatis hoc eſto. Tyś miłował/ Amabas, id eſt Miłowałeś. Byś wiedział/ Si ſcires, Mogłbyś to vczynić/ hoc poſſis præſtare. Jeślieś/ id eſt, Jeśli ieſteś. Interdum à verbo remotior eſt hæc nota, vt in hoc verſu, Boś wiere mowiąc o tym bárzo rußył dzwonká/ Coniungendum eſt, Boś rußył. Coś pirwey ſpał ná łáwie/ coś ſpał/ id eſt, ktoryś ſpał/ qui dormiebas. Jákoś ſtyſał/ Sicut audiſti. Pirweyś pijał gorzałke/ id eſt, pijałeś pirwey.

Tertia perſona ſui ſemper ſimilis.

Prima perſona pluralis interdum amittit vltimam vocalem, vt Miłuiem/ pro Miłuiemy/ Amamus, quod iis tantum verbis accidit quæ in emy/ & imy/ deſinunt. Rozdwoimy/ Rozdwoim. Prosimy/ Prosim. Idziemy/ Idziem. Robiemy/ Robiem.

Quæ de-

Quæ desinunt in esmy *&* ismy / *dupliciter efferuntur, vt* Mysmy miłowáli/ *&* Miłowáliśmy. *mutantur autem in* echmy/ *&* ichmy/ *vt* Byliśmy/ Bylichmy. Jeśteśmy/ Jeśtechmy/ *quod quibusdam paulo durius videtur, tametsi magnis viris id displicere video. Item pro* Byliśmy/ *fuimus, dicitur:* Mysmy byli/ *&* Myciechmy/ *&* Mycie śmy byli. Tociechmy nigdy przez chlebá nie byli/ *nunquam pane caruimus.* Swiádomciem iuż tego/ *& ita de reliquis.*

Secunda persona pluralis, dupliciter effertur vt Słyßeliście/ Wyście słyßeli/ *interdum non additur* wy/ *vt* Abośćie nie słyßeli? *nonne audiuistis. vel, fortasse nō audiuistis, quod etiam dici potest,* Snadźieście nie słyßeli/ *&* podobnośćie nie słyßeli/ Gdźieście byli? Kiedyście przyßli? Jeśliście cnotliwi/ *subauditur verbum estis.* Byście widźieli/ *& infinita alia, &c.*

V DVALIS NVMERVS, Verborum.

Hic numerus in a desinit, & primæ ac secundæ tantum personæ pluralis numeri conuenit. Miłuiewá/ *Amamus duo,* Miłuietá/ *Amatis duo. Obseruatur in omnibus modis & temporibus.* Robiłáśwá/ *Laborauimus.* Robiłáśtá/ *Laborastis duo.* Bedźiewá robiłá/ *&* bedźie-

& bedźiewá robić/ *Laborabimus duo.* Bedźietá robitá/ & robić/ *Laborabitis duo. Imp. modus.* Robwá/ *Laboremus duo.* Robtá/ *Laboretis duo. Opt. m.* Boday abyſwá robitá/ Abyſtá robitá/ *Coniun. m.* Gdy byſwá robitá/ Gdybyſtá robitá.

Hîc ſimiliter mutatur ſ in ch/ *vt in hoc verſu.* Bochwá ná to powinná spolu pomnieć obá/ *Vbi* Bochwá/ *ponitur pro* Boſwá/ *id eſt, Nos enim duo, quia ſequitur,* Obá/ *id eſt, Ambo.*

powinná *autem eſt dualis numeri, cum ſit Adiectiuum à* powinny/ *quod per debeo exponitur, manifeſtũ eſt igitur & nominib. Adiectiuis communem eſſe dualem numerum. quod tamen rarum atq; inſolens eſt.* podźwá/ *Eamus.* podźtá/ *ite, quod &* powá/ & potá/ *dicitur.*

☞ *CONIVGATIONES.*

Coniugationum vt certus non poteſt tradi numerus, ita diſcentium ſtudia parum ìdiuuat. Maior in eo eſt difficultas, vt themata verborum in promptu ſint, tum infinitiui, tum tempora præterita & futura indicatiui modi quibus cognitis reliqua erunt facilima. In primis autem erit obſeruanda inter coniugandum vocalis thematis, quæ vbiq; retinetur. Ego quorundam inanem ſequutus coniecturam tot coniugationes ſtatuendas olim

das olim putaui, quod reperiuntur Infinitiuorũ terminationes. Sed illi ipsi in harum terminationum numero hallucinabantur. Sed hinc coniugationum ingens surgeret numerus, absq; ullo plane lectorum fructu. Initio de Indicatiui terminatione, seu de verborum themate diximus. Alia enim desinunt in uie dyßillabum, vt Záłuie/ Doleo. Alia in iie, etiã dißyllabum, vt Riie/ Fodio. Alia in eie/ vt Leie/ Fundo. Fundis. Alia in oie/ vt Stoie/ Sto, Roie sie/ Agitor more apum, quæ in examen coguntur. Alia in e/ præcedente qualibet consonante vt Piße/ Scribo. Alia in am/ & sunt vel primitiua vt Szukam/ Quæro. vel frequentatiua. vt Sypiam/ Dormio, id est, Dormire soleo. Alia in em/ & sunt aut Actiua, vt Rozumiem/ Intelligo, aut Neutra, vt śmiem/ Audeo, vt dictum est.

INVENIENDI INFINItiui Regula.

Quorum thema est uie/ Infinitiuus erit, owáć/ miłuie/ miłowáć. Záłuie/ Záłowáć. Kuie/ Kowáć.

Excipiuntur quædam, vt Kluie/ Fodico eruo. quod facit klwać. Pluie/ Plwáć. & si qua sunt similia. Alia eść/ Náyduie/ Náleść. Inuenire. Quædam ać/ Odeymuie/ Odiać. Poymuie/ Poiać. Záymuie/ Záiać.

Boie sie/

Boie ſie/ Bać ſie.

Quorum thema eſt ıie/ *infinitiuus erit* ić/ Szyie/ *Suo.* Bıje/ *Cædo.* Ryie/ *Fodio.* Szyć/ Bić/ Ryć.

Quorum thema eſt cie/ *Infinitiuus erit* ać/ *vt* Leie/ Lać. Smicie ſie/ Smiać ſie. *Alia tamen habent* eć/ *vt* Mdleie/ *Langueo, infirmus ſum.* Mdleć. ſiwicie/ ſiwieć.

Quorum thema eſt oie/ *infinitiuus erit,* ać/ Stoie/ Stać. *Quædam* uć/ Czuie/ Czuć. *Sentire, Vigilare. Alia in* ić/ *vt* Roie ſie/ Roić ſie. Swoie ſie/ Swoić ſie. *Quorum thema eſt* bie/ *interdum Infi.* uść/ Skubie/ Skuść. *interdum* áć/ Dłubie/ Dłubáć.

Quorum thema eſt e/ *impurum, Infinitiuus erit varius. Alia enim a* e/ *mittunt,* ić/ Rádze/ Rádzić. Tráce/ Tráćić. *Alia* eć/ Tre/ Trzeć. plewie/ Pleć. Dre/ Drzeć. Dyße/ Dyßeć. Pieke/ Piec. Karze/ Karáć/ Swárze ſie/ Swárzyć ſie. *Quæ* oć/ *vt* Kole/ Kłoć. Moge/ Moc. *& compoſita.* pomoc. Niemoc. Przemoc. *Quædam* uc/ *vt* Tłuke/ Tłuc. *Quædã,* ydz/ *vt* Strzyge/ Strzydz. Strzege/ Strzedz.

Alia eść/ plote/ Pleść. Siedze/ Sieść. Siedzieć.

Alia ać/ piße/ piſać. piore/ práć.

Quædam

Quædam áść/ vt Krádnę/ Kráść. *Quædam ákne & alijs quibuſdam, faciunt ać/* Láknę/ Láknać. Brnę/ Brnać. Mknę/ Mknać. *Quædam amittunt n/* Zne Zać. *Quædam ość/ habent* Roſte/ Rość. Bodę/ Bość. *Quædam iść/* Jdę/ Jść. przyść. *Quædam áść/* Páść.

Quorum thema eſt am/ *infinitiuus erit, áć/ vt* Szukam/ Szukáć. Rozplatam/ rozplatáć. pijam/ pijáć. *Quædam primitiua habent ieć. vt* mam mieć. *Quædam ść/* Błogoſławiam/ błogoſławić.

Quorum thema eſt em/ *Infinitiuus erit* eć/ vmiem/ vmieć. Rozumiem/ rozumieć. *Quædam in áć/* śmiem/ śmiać. *Quædã eść/ vt* Jem/ ieść.

ANALOGIA, ET EXPEDITA *omnium verborum Coniugandi ratio.*

Dixi paulò ante vocalem thematis in coniugatione ſemper retineri. Vbi vocalem vltimam thematis intelligo, in quam verbum deſinit. Quod autem ſemper retineri dixi: exceptionem habet, ſit enim interdum vocalis in aliam vocalem mutatio, vt in nominibus dictum eſt.

PARADIGMA, *thematis in* uie.

Indicatiui tempus Præſens.

uie, eß, e *Sing. Num.* Cjuie/ Cjuieß/ Cjuie.
Plur. Num. Cjuiemy/ Cjuiecie/ Cjuią.
Dua. Num.

Dua. Num. Czuiewá/ Czuietá. & in his quidem verbis e vltimum thematis semper retinetur.

PARADIGMA, in oie.

oie/ oiß/ oi. Stoie/ Stoiß/ Stoi.
Stoimy/ Stoicie/ Stoia.
Stoiwá/ Stoitá/ In his verbis e mutatur in i.

PARADIGMA, e præcedente vocali.

ße/ eß/ ße. piße/ pißeß/ piße.
pißemy/ pißecie/ pißa.
pißewá/ pißetá.

ALIVD in quo e transit in i.

dze/ dziß/ dzi. Rádze/ Rádziß/ Rádzi.
sic q̃ in ce finiũt. Rádzimy/ rádzicie/ rádza.
Tráce/ pláce. Rádziwá/ Rádzitá.

ALIVD alterius formæ.

Piore/ pierzeß/ pierze. sic Biore. Cuius imperfectũ ẽ bralem & wziałem, Infi. Brać. et wziąć.
Pierzemy/ Pierzecie/ Piora/ & Pierza.
Pierzewá/ Pierzetá.

ALIVD.

Dre/ Drzeß/ Drze. sic Tre/ et similia.
Drzemy/ Drzecie/ Dra.
Drzewá/ Drzetá.

ALIVD.

Jde/ Jdzieß/ Jdzie.
Jdziemy/ Jdziecie/ Jda.
Jdziewá/ Jdzietá.
Jáde/ Jedzieß/ Jedzie.

Jedziemy/ Jedziecie/ Jáda.
Jedziewá/ Jedzietá.

ALIVD.

Przę/ Przyß/ Przy. *sic* Párze/ *& similia.*
Przemy/ Przecie/ Prza.
Przewá/ Przetá.

ALIVD.

Myle/ Myliß/ Myli.
Mylimy/ Mylicie/ Myla/
Myliwá/ Mylita.

ALIVD.

Tłuke/ Tłuczeß/ Tłucże.
Tłuczemy/ Tłuczecie/ Tłuka.
Tłuczewá/ Tłuczetá/

ALIVD.

Plote/ Plecieß/ Plecie.
Pleciemy/ Pleciecie/ Pleta.
Pleciewá/ Plecietá.

ALIVD.

Kłáde/ Kłádzieß/ Kłádzie.
Kłádziemy/ Kłádziecie/ Kłáda.
Kłádziewá/ Kłádzietá.

ALIVD.

Przede/ Przedzieß/ Przedzie.
Przedziemy/ Przedziecie/ Przeda.
Przedziewá/ Przedzietá.

ALIVD.

Mogę/ Możeß/ Może.
Możemy/

Możemy/ Możecie/ Mogą.
Możewá/ Możetá.

☞ *ALIVD.*

Gine/ Ginieß/ Ginie.
Giniemy/ Giniecie/ Giną.
Giniewá/ Ginietá.

☞ *ALIVD.*

Roſte/ Rościeß/ Roście.
Rościemy/ Rościecie/ Roſtą.
Rościewá/ Rościetá.

☞ *ALIVD.*

Pachne/ Pachnieß/ Pachnie.
Pachniemy/ Pachniecie/ Pachną.
Pachniewá/ Pachnietá.

☞ *ALIVD.*

Mkne/ Mknieß/ Mknie.
Mkiemy/ Mkniecie/ Mkną.
Mkniewá/ Mknietá.

Et hæ ſunt terminationes thematum verborũ in c, quarum analogiam ſequentes ſtudioſi huius generis facile coniugare poterunt. Obſeruandũ autem eſt, non modo præſens ita coniugari, ſed etiam futura multa cum præſentis terminatione conuenire. Quod vbi contigerit, futurum ad præſentis analogiam erit coniugandum.

☞ *VERBA IN* Am.

In his nulla fit mutatio, ſed a *finale thematis perpetuo ſeruatur, quibuſdã primitiuis exceptis.*

▽ *PARADIGMA Regulare.*

Szukam/ Szukaß/ Szuka.
Szukámy/ Szukacie/ Szukáia.

▽ *PARADIGMA Irregulare.*

Błogosławiam/ Błogosławiß/
Błogosławi.
Błogosławiemy/ Błogosławicie/
Błogosławia.

Fieri potest vt thema sit, Błogosławie/ *vel* Sławie/ *quod mihi non displicet.*

▽ *VERBA IN* Em/ *seruante.*

Ymiem/ Ymieß/ Ymie.
Ymiemy/ Ymiecie/ Ymieia.
Ymiewá/ Ymietá.
Jem/ Jeß/ Je.
Jemy/ Jecie/ Jedza. *Sic eius composita.*

▽ *PRÆTERITVM IMPERFECTVM, & Præteritum perfectum, quod voce & terminatione conueniunt.*

In his temporibus duo obseruanda sunt. Vnũ: vocalem in qua desinit ipsum tẽpus, sequente tamen consonante semper retineri. Deinde bifariam efferri hæc tempora inter coniugandum.

▽ *PARADIGMA Prioris.*

Jam czuł/ Tyś czuł/ On czuł.
Myśmy/ & Mychmy/ & Myciechmy/
czuli/ Wyście czuli/ Oni czuli.

▽ *FOEMININVM.*

Jam czu-

Jam czułá/ Tyś czułá/ &c. Myſmy czuły/ *caue dicas* czuli/ *eſſet enim Maſculinũ.*

In Præteritis imperfectis perfectis, & quæ ab iis deſcendunt in omnibus modis & temporibus, obſeruatur coniugatio per tria genera, Maſculinum, Fæmininum, Neutrum.

PARADIGMA Poſterioris.

Czułem/ Czułeś/ Czuł.
Czuliſmy/ Czuliſcie/ Czuli.

Fœmininum.

Czułám/ Czułáś/ Czułá. *Neutrũ.*
Czułyſmy/ Czułyſcie/ Czuły. Czuło &c.

REGVLA.

Vocalis Infinitiui fere eſt index imperfecti quod alioqui difficilius inuenitur, cum præſentis non ſequatur analogiam. Vt de anomalis nihil dicam, quale eſt Jde. *imperfectum & perfectum,* Szedłem. Biore. Wzyałem. *& ſi qua ſunt ſimilia.*

EXEMPLA.

Infinitiui Præſ. Imperfectum. (*ctũ ẽ.*

Lać/ Leie/ Lałem/ & Jam lał/ *vt ante di-*
Poiąć/ Poymuie/ Poiałem/ & Jam poiał. &c.
Kráść/ Krádne/ Kradłem/ & Jam kradł. &c.
Jeść/ Jem/ Jadłem. Wiedzyeć/ Wiem/ Wiedzyałem. *Sic* Vmieść. *Verrere.*
Miłowáć/ Miłuie/ Miłowałem.
Jmáć/ Jmam/ Jmałem/ & Jąć ſie/ Jme ſie/ Jałem ſie.

Trzeć/ Tre/ Tárłem. *degenerāt.*
Náleść/ Náyduie/ Nálazłem.
Sieść & ſiedzim/ Siedze/ Siadłem.
Wieść/ Wiode/ Wiodłem.

Hæc degenerant à noſtra Regula.

Chcieć/ Chce/ Chciałem.
Woleć/ Wole/ Wolałem.

Conſtructione differunt dicimus enim Chce tego/ & Wole to.

Siec/ Sieke/ Siekłem.
Widzieć/ Widze/ Widziałem.
Gryść/ Gryze/ Gryzłem.
Piec/ Pieke/ Piekłem.
Trzaść/ Trzeſe/ Trzaſłem/ & Trzeſłá ſie ziemiá.
Przaść/ Przede/ Przadłem.
Zac/ Zne/ Załem.
Pociąć/ Pocżynam/ Pocżałem.
Czyść/ Czcze/ Czćiłem. *Lego.*
Iść/ Ide/ Szedłem. *Anomalum.*
Bić/ Bie/ Bitem.
Niemoc/ Niemoge/ Niemogłem.
Kłoć/ Kole/ Kłotem.
Proć/ Porze/ Protem.
Czuć/ Czuie/ Czułem.
Skuść/ Skube/ Skubłem.
Rość/ Roſte/ Roſłem.
Tłuc/ Tłuke/ Tłukłem.

Stáć/

Stáć/ Sciele/ Stałem.
Postáć/ pościele postałem.
Stáć/ Sytam. Stałem.
Postáć/ posytam/ postałem.
Bość/ Bode/ Bodłem.
Mieć/ Mam/ Miałem. *Hoc quoq; degenerat, vt multa alia, quæ vsus indicabit.*

¶ DE PRÆTERITO PERFECTO, *Appendix.*

Præterito perfecto præponuntur præpositiones interdum, imo frequentissimè, vt ab imperfecto distinguatur, quanquã, vt dictum est, idem sunt voce, Pitem/ *Bibebam,* Pitem/ *Bibi. Exemplum,* Miłowałem cie/ *Amabam te.* Vmiłowałem cie/ *Amaui te.* Gdym przyßedł pan swego sługe bił/ karał. *Cædebat, Castigabat.* Vbił/ & Skarał pan sługe/ *Cæcidit, Castiganit.* Sługá kradł páná swego. *Furabatur.* Złodziey wiśi iż koniá vkradł/ *Furatus est.* Chwyćiłem go. *Apprehendebam.* pochwyćiłem/ Vchwyćiłem/ & záchwyćiłem. *apprehendi. Sunt autem hæc verba composita, quæ adhibentur ad declarandam perfectam actionem. Tametsi simplex interdum vsurpatur vt,* Znáć że pił. Gdzieś spał? Jam wiele czytał/ *&c.*

¶ DE PLVSQVAM Perfecto.

Hoc tempus constat ex perfecto & Adiectione verbi substantiui, præteriti temporis, vt perfectum, Czytałem. *Plusquã perfe.* Czytał.

PARADIGMA.

Pisałem był/ pisałeś był/ pisał był.
Pisaliśmy byli/ pisaliście byli/ pisali byli

ALITER.

Jam był pisał/ Tyś był pisał/ On był pisał. Myśmy byli pisali/ Wyście byli pisali/ Oni byli pisali. *Quod paradigma omnibus verbis conuenit. &c.*

DE FVTVRO.

Futurum bifariam exprimunt Poloni, aut enim à compositis mutuantur futurum, quod simplici accommodant, aut id circunloquuntur per futurum verbi substantiui. Bede. *& per infinitiuum aut præteritum perfectum.* Piße liſt. Napiße liſt. Bede pisał liſt. *&* Bede pisáć. Robie. Bede robił. Vrobie. *Tametsi futura quæ circunlocutionem habent, à compositis interdum differunt. Aliud enim est,* Bede robił/ *Laborabo, vel opus faciam. &* Vrobie/ *vt* Bede robił czapki. *Faciam pileolos. &* Vrobie ty czapki. *Perficiam hos pileolos &* Bede był ßáte/ *Suam vestem, quod indefinitum est, & actionis initium.* Dziś vßyte ßáte. *Hodie vestem consuam, quod definitum & absolutum opus significat, tametsi idẽ esse videtur.*

esse videtur, Vpieke sobie pieczenia/ et Bede sobie piekł pieczenia. *Neq; tamen est perpetuum, vt omne futurum dupliciter efferatur. Nam præter illa communia,* Jde/ *eo pedes, futurum,* Poyde. Jáde/ *eo vectus, s.* Poiáde/ *quæ aliud futurum non habẽt. &* Biore/ *quod futurum habet* Wezme/ *& similia. Sunt infinita quæ futurum non circunloquuntur, eaq; potißimum composita. Quanquã & quædam simplicia futurum non habent periphrasticos, vt* Gine/ pogine/ zgine/ *non dicimus.* Bede ginął. Spráwiam/ Spráwie. Wracam/ Wroce. Zdradzam/ Zdrádze. Kupić/ *habet* Kupie. *Nam* bede kupował/ *est frequentatiui futurum. Alia tantum circunloquũtur, vt* Wiem/ bede wiedział. *Compositorum obuia sunt exempla.* Náleść/ Nayde. Zetrzeć/ Zetre. Zledz/ Zlege/ Zleżeß/ Zleże. *quod est parere.* Zdzieram/ Zedre. Wydzieram/ Wydre. *Porro perfecti & Futuri cognitio cum plurimum difficultatis habeant, maiori attentione, & accurata obseruatione opus habent.*

V *PARADIGMA Futuri simplicis.*

Kupuie/ Kupiß/ Kupi.
Kupuiemy/ Kupicie/ Kupia.
Kupiwá/ Kupitá.

V *ALIVD.*

Zginę/ Zginieß/ Zginie.
Zginiemy/ Zginiecie/ Zgina.
Zginiewá/ Zginietá.
Sic wezme/ wezmieß/ *&c. quod est à* biore

HVC ADDE.

Poyde/ Poydzieß/ Poydzie. *ab* Jde.
Poydziemy/ Poydziecie/ Poyda.
Poydziewá/ Poydzietá.
Sic Poiade/ Poiedzieß/ Poiedzie. *&c.*
Poiáda/ *Ter. Personæ, Plur. Num.*

PARADIGMA Compositi.

Opre/ Oprzeß/ Oprze.
Oprzemy/ Oprzecie/ Opra.

PARADIGMA Neutri Passiui.

Odre sie/ Odrzeß sie/ Odrze sie.
Odrzemy sie/ Odrzecie sie/ Odra sie.

ITEM.

Nayde/ Naydzieß/ Naydzie.
Naydziemy/ Naydziecie/ Nayda.

PARADIGMA Futuri per Periphrasin.

Bede robił/ bedzieß robił/ bedzie robił.
Bedziemy robili/ Bedziecie robili/
Beda robili.
Fœminum. Bede robiłá/ *&c. Et* Bede robić/ Bedzieß robić/ *&c.*
Neutrum. Bede robić/ bedzie robiło/ *&c.*
Obseruatu dignum est, futurum in communi loquendi

loquendi consuetudine, sæpissime pro perfecto præterito, non imeleganter vsurpari. quod ego ad temporum enallagem referro, vt Zabode koniá/ pro zábodiem. In rei gestæ narratione, Dicam, Rzeke/ pro Rzekłem/ Dixi, vel inquã. Wyrzegoz dáleká/ pro Wyrzałem/ Sed hoc non nisi exercitatis concedimus, non enim temere hac enallage vtendum.

Quædam futura sunt anomala, vt Wezme/ à themate Biore. Rzeke. Videtur in hanc classem referri posse, tametsi apud nonnullos sit in vsu simplex verbum, Rzekam/ dico, quo non vtuntur politiores, eius loco dicunt, Mowie/ vel powiádam/ futurum powiem/ & rzeke. Rzekam autem in compositis est in vsu. Nárzekam. Wyrzekam sie. Odrzekam sie/ &c. Kłáde/ Wtoże/ Wkłádam/ Wtoże/ &c. Bíje/ Uderze/ & bede bił. quæ tamen inter se differunt.

IMPERATIVVS.

Pro thematum ratione formantur Imperatui.

Thema, uie.

Miluy/ Niechay miłuie/ pro Niechay/ dicitur Niech/ & Niechże & Niechayże. Miluy/ Miłuycie/ Niechay miłuia. Niechay miłuie/ Niechay miłuie. Niechay miłuiem/ Niechay miłuia. Additur interdum by/ Niechby miłował

Præsens. Futurũ circũloquimur per niechay et thema verbi.

Et Fœmi-

Et Fœmininum, Niechby miłowáłá.
Et Neutrum, Niechby miłowáło. *&*
sic de reliquis omnibus.

THEMA áie/ *&* eie.

Lay/ Niechay láie. *&c.*
Liey/ Niechay leie. *&c.*

THEMA iie.

Piy/ Niechay píje.
Notandum eſt Imperatiuis addi particulam
że/ *vt* Pijże. *&* ß/ *vt* Krádniß/ Trzyß/ *etc.*
Am/ *varium ſortitur Imperatiuum.*
Miey/ Niechay ma.
Mieymy/ Mieycie/ Niechay máia.
Szukay/ Niechay ßuka. *&c.*
Em/ *varium quoq; habent.*
Vmiey/ Niechay vmie.
Jedz/ Niechay ie.
Jedzmy/ Jedzcie/ Niechay iedza.
Wiedz/ Niechay wie. *Dicitur interdum*
Hebræorum more. Wiedz/ Wiedzac. *Scias*
ſciens, id eſt, Certo ſcias.

oie.

Stoy/ Niechay ſtoi. *&c.*
Boy ſie/ Niechay ſie boi/
de/ *&* dne.
Kładź/ Niechay kładzie.
Krádni/ Niechay krádnie.
e/ *varium eſt.*

Trzy/

Trzy/ Niechay trze/ *tertia plu.* niechay
Chciey/ Niechay chce. (tra.
Siecz/ Niechay siecze.
Piecz/ Niechaychay piecze.

od/ e.

Wiedz/ Niechay wiedzie.
Siedz/ dze/ Niechay siedzi.
Dicitur & Wiedziß/ *&* Siedziß/ *vt ante monui.*

yże.

Gryzi/ Niechay gryzie.
Idz/ Niechay idzie.
Czćiß/ Czcie/ Niechay czći.
A widze/ *dicitur,* pátrz/ niechay pátrzy/ *&* widzi.

rze.

Porz/ Niechay porze/ Niechayby prot.
Kol/ Niechay kole/ Niechayby klot.
Czyń/ Niechay czyni.

e.

Tlucz/ Niechay tlucze.

be.

Skub/ Niechay skubie.

cie.

Rość/ Niechay roscie/ Niechayby rost.

ne.

Zni/ Niechay znie/ Niechayby zat.
Sic Schniß/ Niechay Schnie. Mkni/ Niechay mknie. *&c.* ie.

ie.

Rob/ Niechay robi.

Lup/ Niechay lupi.

Kup/ Niechay kupi.

ede.

przedz/ Niechay przedzie.

OPTATIVVS & SVBIVNCTIuus & Potentialis modus.

Hi tres modi voce & termination e planè conueniunt: distinguuntur autem aduerbijs & coniunctionibus, quæ illis inter coniugandum adhibentur. Cæterum vocem propriam nullam habẽt. Sed indicatiui perfectum mutuantur. Optatiuo adhibetur Boday/ *id est, vtinam, &* Boday by/ *& áby. Subiunctiuo,* By/ Bym/ Bych/ *& compositum,* Jeśli/ Jeśliby/ Jeślibym/ Jeślibych. Gdy/ Gdyż/ Gdyby/ *& similes coniunctiones. Potentialis nota fere est* by. *In his autem modis variatur coniugatio per tria genera, vt in Indicatiuo diximus.*

PARADIGMA Optat. Temporis Præsentis & Imper. & Futuri.

Bodaybym *&* bych *&* ábym miłował/ *(Hîc nulla fit traiectio, vt in Indicatiuo* Jam miłował/ miłowałem*)* Boday byś miłował. Boday by miłował. *Pl.* Bodaybyśmy miłowáli. Bodaybyście miłowáli. Bodayby miłowáli.

Præteri-

Præteritum perfectum & pluſquã perfectum.

Boday ábym mitował/ &c.

OBSERVAT IO.

Pro Boday *ſæpe dicimus,* Day/ *vt* Day zdrow pił. Day to áby *&c. & contracte ſine* by. Boday mitował/ Boday ſpał. *quod dicendi genus tertiis ferè perſonis accommodatur. Dicimus etiam,* o bych był/ *vtinam eſſem &c. id eſt* Boday ábych był/ *interdũ o optandi omittitur.*

PARADIGMA Subiunctiui.

Præſens & imperfectum mutuatur ab indicatiuo, vt Gdyż miłuie/ *Cum amem.*

Gdym mitował/ *Cum amarem, particulæ autem* By/ *&* Jeſliby *non niſi imperfecto & perfecto & futuro iunguntur vt* Bych mitował/ Jeſlibych mitował. *Si amarem, ſimiliter &* Gdyż/ *vt* Gdyżem mitował. *Cum amarem, & amauerim.* Jeſliby mitował. *Si amauerit.* By przyiechał/ *Si et cum venerit. In potentiali ſemper* by *ſubijcitur, vt amarem,* Mitowałbych/ mitowałbyś/ mitowałby. *&c.* Jechałbych/ Tenby ſie vczył.

Quanquã & pluſquã perfectum hoc modo efferimus, vt veniſſem ſi iuſſiſſes, Przyſłałbym był/ byś był roſkazał. *Integra coniugatio ab indicatiuo petatur.*

bym et by
Byś by.
Byſmy et
Bychmy.
byſcie, by
Gdyżem
gdyżeś.
Gdyż
gdyſmy.
gdyżeſcie
gdyż.

Li pro ieśli/ verbis adiungitur. Chceßli/ *Si ius,* Moześli/ *Si potes, & ita de reliquis.*

Obseruandum, by *interdum peculiari quadã significatione vsurpari, vt modo imperandi, modo optãdi vim habeat, vt* Byś milczał. By domá siedział/ *quod est, ad verbum, si tacueris, id est, Tace, si domi sedeat, id est, domi se contineat, quod vsus ipse declarabit.*

▼ *INFINITIVVS.*

Vide supra infinitiuorum terminationes.

Præsens. Miłowáć/ *amare,* Vczyć/ *Docere.* Czytáć/ *legere. Futurum,* Bede miłował/ Mam miłowáć/ *amaturum esse, & sic de reliquis.*

▼ *PASSIVA.*

Trifariam passiua exponuntur Polonis, vt antemonui, aut enim ex participio præteriti perfe. temp. & verbo substantiuo cõstat, vt Jeśtem nálezion/ *ab actiuo,* Náyduie/ *Inuenior, Inuenio, aut tertia pluralis indicatiui præsentis cum casu vsurpantur, vt* Náyduią mie/ *Inuenerunt, id ẽ, Inuenior.* Vczą mie/ *Doceor, cũ nominatiuo certo careat, Passiuè exponi debet, vt si quis dicat,* Choć śie złodziey kryje/ á wżdy go náyduią/ *id ẽ, Etsi fur latitat deprehenditur tamen. Aut per pronomen Si quis impersonalem locutionem hoc nuncupare malit, esto sanè: cum in hac lingua impersonalia accusatiuum habeant. Ego tamen passiuum esse nõ dubito.* To przynie śiono. *Hoc allatũ est.* W ksiegi wiedziono. *In acta relatum est.*

men sie/ exprimitur. Nayduie sie/ Inueni-or, Opilem sie/ Ebrius sum. Quod paßiuorũ genus & Italis est familiare cum dicunt, Quæsto se truoua, To sie náyduic. Quello se fa, To sie dzieie/ Quod & Galli & Germani vsurpãt.

Paßiuorum species, cum ex verbo substantiuo & participio constat, vtrunq; suo loco requirendũ est. In hac autem specie, variantur verba per tria genera adiectiuorum more.

Secundæ speciei coniugationem infra in imperfonalibus, Náyduia/ Náleziono/ Nayda/ vide infra.

Tertia species ab actiuorum coniugatione mutuanda est, Náyduie sie/ Náyduieß sie/ Náyduie sie/ &c.

Si quid aut difficultatis in Participio præteriti temporis paßiuo inueniendo occurrerit, perfectum actiui consulendum est, à quo Participiũ paßiuum formatur, cuius rei hæc exempla & regulas subijciam.

REGVLA GENERALIS.

Verba primitiua, paucis anomalis exceptis, et frequentatiua in Am/ desinentia, formant paßiuum præteritum participij, in Any/ & Ony. Szukam/ Szukány. Spiewam/ Spiewány. & eorum composita. Slychan/ Slychány. Fukam/ Sfukány. A Mam/ et miewam/ quæ in hac lingua neutra esse viden

tur, & quibuſdã alijs, non formatur participiũ paſsiuum. Nemo enim ſanus dixerit, Miany/ Miewány. Ścinam/ Ścinány. Pokrapiam/ pokrapiány. Jmáć/ Jmány. *et. Quæ in* Ony/ Zdradzam/ Zdrádzony. Zdarzam/ Zdárzony. Oſkarżam/ Oſkarżony.

Item quædam quæ e impurum habent, & quæ in áć/ in eć/ & in uie/ deſinunt: ſimiliter formãt hôc participium in Any/ *vt* Orzę/ Orány. *ablato* z. Miłuie/ Miłowány. Lać/ Lany/ *&* lity/ *quod adiectiuumeſt, non participium, vt quidem iudico,* Bráć/ Brány/ Wybrány. Siać/ Siany. Klwáć/ Vklwány. Plwáć/ Vplwány. Szczwáć/ Vßczwány. Tkáć/ Tkány. *& compoſita,* Nátkány/ Przetkány/ *&c.* Widzieć/ Widziány/ *quod habet in Plur. Numero* Widzeni.

Promiſcuæ terminationes.

Poymuie/ Poiety/ *à ſimplici,* Jety. Náyduie/ Náleziony. Nápominam/ Nápomniony/ & Nápominány. Poczynam/ Poczęty. Przede/ Przedziony. Tnę/ Ciety/ Vcięty.

Hinc, Roſpięty/ Nápięty/ Roſpinam/ & Nápinam/ & przypinam/ &c. & Zágięty/ à Záginam.

Krádnę/

Krádne/ Krádziony. Ciagne/ Ciagnio
ny. mkne/ *à quo* pomykam/ pomkniony.
Tre/ Tárty. Noße/ Noßony. *& cõposita.*
Dre/ Dárty. Siedze/ Siádły. *& compo-*
sita quæ nomina potius quam participia sunt, vt
Ssiádły/ Osiádły. *&c.*

Ab Jde/ *compositum est,* Dochodze/ *vn-*
de Doßły/ *quod perfectum & maturum sonat,*
ego nominibus talia non participijs ascribo.
Rádze/ Vrádzony. Wiße/ Wießony/ *et*
Obießony/ *&* Záwießony/ *ab alijs compo-*
sitis, Cießę/ Cießony/ Vcießony/ Pocie-
ßony/ *&c.*

Sadze/ Sadzony. Wiode/ Wiedzony.
Jem/ Jedzony/ *ab hoc verbo fit,* Sniedny. *Es-*
culentus vel esui aptus.
Stawie/ Stawiony. Rozumiem/ rozumiany.
Dme/ Nádymam. Dety/ Nádety.
Sidle/ Vsídlony. Bronie/ Broniony.
Wikle/ Vwikłány/ Chronie/ Vchroniony.
Vmiátam/ Vmieciony. Karmie/ Karmiony/
vnde Karmny/ *vt* Karmny wol/ Karmny ká-
płun/ *Altilis.* Myie/ Myty.
Szyie/ Szyty. Ryie/ Ryty.
Pije/ Pijány/ *&* Pity/ *Poculentus nomen, vel*
potui aptus, vt Miod pity/ *Mulsum.*
Robie/ *& composita,* Robiony/ Vrobiony.
Trzese/ Trzesiony/ Drapie/ Drapány.

Bode/ Bodziony/ Trápie/ Trapiony.
Zne/ Zety. Leczyć/ Leczony.
Kłne/ Klety. Strzege/ Strzeżony.
Słubuie/ poślubiony. Topie/ Topiony.
Sypie/ Sypány. Krwáwie/ Krwáwiony.
pießcze/ pießczony. Sieke/ Sieczony.
Mowie/ Mowiony/ Rzeczony.
Karze/ Karány. Párze/ Párzony.
Pieke/ Pieczony. Racze/ Vraczony.
Wloke/ Włoczony/ Gárdze/ Gárdzony.
Czcze/ Czciony. Bije/ Bity.
Gryze/ Gryziony/ Ogryziony/ & Ogryzły *nomẽ.*
Chodze/ *à quo cõposita,* Przechodzony/ *etc.*
Moge/ *vnde* Przemagam/ Przemożony/ & Zamagam sie/ *habent* Zamożyßty/ *nomen.*

Kole/ Kloty.
Porze/ Proty.
Tłuke/ Tłuczony.
Skube/ Skubiony & *cõposita.*
Skubie/ Skubány.

Roßte/ *habet* Roßty/ *quod est non participium, vt* Koń roßty. *Equus grandioris staturæ, vel molle.*

Cætera quis facile conijciat, si hæc semper in promptu habuerit.

Quæ non habent paßiuum participium, sic circunloquimur, Jam iest śmetny/ *pro* Śmie ce śie/

ceſie. Smutny/ & Zásmucony/ pro ſmu ceſie/ Zásmucam ſie.

Quod antea monui, quædam vltimam vocalẽ amittere, diligenter obſeruandum eſt, vt Po czet/ *pro* Poczety. Poiman/ *pro* Poimány. Vbit/ *pro* Vbity. Pȳan/ *pro* Pȳány. Vſieczon/ *pro* Vſieczony.

℣ IMPERSONALIA.

Duas impersonalium classes initio constituimus. Alia enim in a desinunt, aliam terminationem sortita particula ſie *adsciscunt. Quæ a finiunt à personalibus sumpta sunt: nempe à tertia persona plur. indic. præsentis cuius paradigma subijciemus.*

Indicat. Præs.	Gráia/ *Luditur.* (*sumẽ.*
Pluſquã perfe.	Grano/ *Ludebatur, & lu-*
Imper. & Perf.	Grano było/ *Luſumerat.*
Futuro,	Beda gráć.
Optati. Præſ.	Boday grano.
Perfect.	Bodayby było grano.
Futurum,	Bodayby grano.
Subiun. Præſ.	Gdyby grano.
Perfect.	Gdyby było grano. *etc.*

Sni ſie/ Snimi ſie/ Snito mi ſie/ *cum ablatiuo & o.*

Præteritum horum verborum formatur à præterito paſsiuo, vt Milowano/ Lano/ Poieto/ poimano/ Krádzione/ Tárto/

Dárto/ Siedziano/ Szto/ à ßedź/ & composita, Podeßto/ Odeßto/ & à frequentatiuo, Jeźdzano/ Skubiono/ Bito/ Bijano. Byto/ Bywano. Tłuczono/ Stłuczono. Kloto/ Kolono. Możono/ Scięto/ Ścinano. Náleziono. Wiedziono. Wodzono. Wożono. Jedziono. Myto Vmywano. Szyto/ Szywano. Vmieciono. Klwano. Plwano. Trzęsiono. Przedziono. Bodziono. Żeto. Poczęto. widziano. Sieciono. chodzono. Protostrzyżono. Broniono. Karmiono. Ryto. Orano. Kleto. Mowiono/ Rzeczono/ Rzekło się/ Powiedano & Powiedziano/ *Sed istud est perfectum illud frequentatiuum,* Sypano/ Suto/ *à* Suć/ *etc. Hæc autem casum recipium,* vt Widziano go/ *visus est.* Zábito go/ *Interemptus est, quod de iis intelligendum est quæ ab actiuis formantur.*

PARadigma posterioris formæ.

Indicat. Præs.	Dzieie się.	Cuie się.
Impe. & perf.	Działo się.	Cnęło się.
Pluſquã perfect.	Działo się było.	(się.
Futuro,	Będzie się działo.	Żecnie
Impera. Præs.	Niechay się dzieie.	
Futurum,	Niechayby się działo.	
Op. præs. et Impe. prætermisso by.	Bodayby się działo. &	

Pluſquam

Pluſquam perfe. Bodayby ſie było działo

Obſerua quod ſupra monui in hoc modo & Subiunctiuo ſæpe omitti, Boday & gdy/ *præſertim in imperfecto, vt* Robiłoby ſie/ *Laboraretur.* Jádłoby ſie/ Jużby ſie ſpało/ *ſicut in actiuo dicimꝰ,* Spałbych/ Jadłbych/ bym miał co/ *&c. quæ conditionem ſignificant.* Byś y zdechł/ Byś mie nabárziey prośił/ *conſequentiam negationis ſignificant, id eſt, non faciam quod poſtulas.*

Subiũctiuus planè cũ Optatiuo cõuenit voce.

CONIVGATIO Verbi Subſtantiui.

Indicatiui Præſens.

Jeſtem/ Jeſteś/ Jeſt.
Jam ieſt/ Tyś ieſt/ On ieſt.
Jeſteſmy/ Jeſteſcie/ Sa.

Imperfectum &c.

Byłem/ Byłeś/ Był.
Jam był/ Tyś był/ On był.
Byliſmy/ Byliſcie/ Byli.

Fœminimum.

Byłam/ Byłáś/ Była.
Byłyſmy/ Byłyſcie/ Były.

Neutrum.

Byłom/ Byłoś/ Było.
Byłyſmy/ Byłyſcie/ Były.

Futurum.

Bede/ Bedzieß/ Bedzie.

Bedziemy/ Bedziecie/ Beda.

Imperatiui Præsens.

Niech bede/ Badź/ Niechay bedzie.
Badźmy/ Badźcie/ Niechay beda.

Futurum.

Niechaybych był/ Badź/ Niechayby (był.
Niechaybyśmy byli/ Byście byli/ Niechayby byli.

Optatiui Præsens.

Bodaybych był/ Byś był/ By był.
Bodaybyśmy byli/ Byście byli/ by byli.

Vtinam fuissem & si fuissem.

Imperf. etiã Subiunct.

Bych był/ Byś był/ By był.
Byśmy byli/ Byście byli/ By byli.

Plusquam perfectum.

Byłbych był/ Byłbyś był/ Byłby był.

id est, fuissem.

Infinitiuus.

Być. *Participium,* Bedac.

Być/ *cũ Datiuo, Futurum significat, vt* Być dzdzowi/ *pluet,* Być mu v nas/ *ad nos veniet &c.*

PARTICIPIVM.

Participia,

PArticipia cûm adiectiuis sint similia, quicquid ad eorũ cognitionẽ erit necessarium, inde peti poterit, loquor autem de genere. Declinatione. Casibus. Numeris. etc. Temporis autẽ cognitio huius loci est propria.

Terminatio actiua, præsentis temporis masculini generis, ac. Fœmin. aca. Neut. ace. Kmieć robiac/ Kmiotowná robiaca/ Bydło robiace. Obseruandum tamen, terminationem ac/ sæpius pro Gerundio in Do vsurpari: & omnis est generis, vel explicatur ꝑ subiunctiuum. Ociec vmieráiac dzieći swe brátu poruczył. Mátká list czytáiac omdlálá. Bydło orzac zdechło. id est, dum moreretur, dum legeret, dum laboraret, vel moriens, legens, laborans. Notanda sunt anomala, Jem/ Jedzac. Mowie/ Mowiac/ & rzekac/ árzekam/ & rzkac/ vnde, Nierzkac. Latine, Nedum, vel tantum abest, ad verbum, non dicendo. &c. Ab indicatiui persona prima formatur hoc Participium & facilime ac nullo prorsus negotio inueniri potest.

DE PARTICIPIO ACTIuo præteriti temporis.

Poloni in Participijs actiuis imitantur Græcorum aoristum primum. Latini hoc participium efferunt per ablatiuum absolutum passiuæ vocis. Eius terminatio est szy. Sicut Græci σας, vt ἀριστήσας ποιήσας.

Ziadszy kes/ poiedziem w droge. Przeczytawszy ksiegi/ spalił ie. Przepisawszy ten list/ wroćże mi gi. *Quo dicendi genere nihil apud Polonns est frequentius, neq; elegantius.*

FVTVRVM.

Nulla est peculiaris vox huius temporis in participio. Quoties autem opus est, nos futuro indicatiui vtimur, vel circunloquimur per verbũ habeo. Sum iturus. Poiádę/ *vel* Mam iechác. *Sum scripturus.* Bede pisał/ *vel* mam pisáć.

Passiuæ quoq; vocis nullum hic futurum habemus sed circunlocutione vtimur. vt amandus, Godzien miłośći/ Godzien ábygo miłowano/ *vel* ktorego beda miłowáć/ *et sic de reliquis.*

De participio passiuo præteriti tẽporis, vide supra in verbis passiuis, vbi copiose hanc partem prosequuti sumus. Quod ad participij Syntaxim attinet, ne plura à nobis commemorentur, planè sequitur sui verbi constructionem, vt Miłuie pieniądze/ Miłuiąc pieniądze. *&c. Quare in Syntaxi nos de participio nihil trademus.*

ADVERBIVM.

Aduerbia-

A Duerbiorũ voriæ cũm terminationes, tum significationes sunt. Admittunt etiam comparationem vt & apud Latinos. Alia autem à se existunt, alia aliunde orta.

Terminationum aliæ sunt a/ vt Kryiomka/ Tectè. piechota/ quod & pießo/ dicitur pedestri itinere. Aliæ sunt kiem/ vt Milczkiem/ Taciturè. Narokiem/ Data opera. Catkiem/ Dußkiem/ Poiedynkiem/ & illa puerilia. Pezem/ Lorem. Alia in mie/ Omácmie/ Obscurè, vel in tenebris, vt Omacmie siedzieć. Alia in ie/ quæ terminatio est vsitatißima, vt Pieknie/ Pulchrè. Alia in ecz/ vt Wreczʒ/ comminus, & dozab tametsi ad nomen pertinet, videtur tamen in Aduerbiũ transire. Alia o/ vt Trudno/ Difficulter. Prożno/ in cassum. Pusto/ vt Pusto domstoi. Solitudo est domi. Alia in wie/ vt Ledwie/ Vix. alij dicũt Ledwe/ & Záledwe. Alia in ko/ vt Dáleko/ Procul, pro quo dicimus etiam Opodal/ quod satis commode Latinè expresseris per longiusculè. vt Jeßcze opodal miásto. Adhuc lõgiusculè distat oppidũ.

Declinationis speciem ista aduerbia habere videtur, vt Z dáleká/ Z dála/ z wysoká/ z głoboká. Aduerbiis etiã loci annumerari possunt, Z zastola/ Z załáwia/ przezdzieki/ Z zaczapcza/ Z zarzecza/ quæ vno verbo Latino exprimine-

exprimi nequeunt, vt Jdez zarzecza/ *Venio, abea parte, quæ transfluuium est, & sic de alijs.* (*His addi potest,* Poprzek/ Ná vkoś/ Ná prost/ Wciąż/ *& similia.*)

Aduerbijs etiam adcenseri potest, Oslep/ *id est, clausis oculis,* Cyt/ *tacite. Sed ex significationibus ipse terminationes elucescent, quas succinctè trademus.*

Quæ à se existunt, Dziś/ Dzisia/ *Hodie, quod tamẽ videtur esse à* Dzień/ *Dies,* Jutro/ Jutroß/ *cras, quod ego à nomine* Jutrznia/ *&* Jutrzenká/ *id est, phosphorus stella, deduco.*

Aliunde orta, vt Wieczor/ *vesperi. Quædam huius claßis circunloquimur, vt* Po Polsku/ Po Niemiecku/ Po Włosku/ Po czemu/ Po iákiemu/ Po náßemu/ Po stáremu/ Po Bákwárku/ *quod elegãter formauit doctiß. Kochanouius. Quædam bifariam efferuntur, vt* Lákomo/ Lákomie/ *Auidè, & similia.*

▼ SIGNIFICATIONES.

Loci, id est, in loco. Hîc, Tu/ Sám/ Aywo/ Ayw. *Illic.* Tám/ támo. *Istic.* Tám/ gdzieś ty iest. *Ibi,* Tám/ Owdzie. *Vbi,* Gdzie. Gdzie wziąć tu wziąć/ Gdzie nábyć tu nábyć. *peculiaris phrasis quod dicitur. Nõ quærẽdũ vbi aliquid haberi iure poßit*

sed o-

sed omnino habendum esse, sine vllo delectu. quo iure qua iniuria. &c. Kedy/ Gozieß/ Kedyß. *Vbicunq;* Gdzie/ & Kedykolwiek. *Vbiq;* Wßędy/ & Wßędzie. *Vbiuis,* Ledá gdzie/ Ledákedy. *Alibi,* Indziey. *Intus,* Wnątrz/ Wewnątrz. Bliſko/ Blizu. Naciesni/ Naprzeſtrzeni. *Foris.* Ná dworze. *Supra,* Ná gorze. *Infra,* Ná dole. *Præſto.* Pogotowiu/ *vel* Nádoredziu/ *id eſt, in promptu.*

Ayw.

Ad locum, Huc, Sám/ *Illic,* Tám/ *Iſtuc,* Tám. *Eò,* Tám.

Quò, Gdzie/ Kedy. *Quocunq;* Gdzie/ & Kedykolwiek/ Náktorakolwiek ſtrone. *Foras,* Precz. *Introrſum,* Wnątrz. *Retrorſum,* Wſpák/ Názad. *Surſum,* Ku gorze. *Deorſum,* Ná dol. *Quorſum,* Ktoredy. *Leuorſum,* Ná lewo/ Kſobie. *Dextrorſum,* Ná práwo/ Od ſiebie/ *Verſus.* Ku/ & Ná/ *Adde.* Wtwarz/ Wznák/ *Pronè, Supinè.*

De Loco. Hinc, Stad. *Illinc,* Stámtad. *Inde,* Zowad. *Vnde,* Skad. *Alicunde,* Skad. *Infernè,* Odeſpodz/ Zdołu. *Supernè.* Zwirzchu/ po wirzchu/ Ná wirzchu. *Poloni dicunt peculiari quadã phraſi,* Przyiechał wirzchem/ *id eſt,* Ná koniu. *ad*

niu. *ad ſtatuendum diſcrimen itineris pedeſtris & curulis. Deſuper,* Zgory.

Per locum, Hac, Tędy. *Illac,* Gwędy/ Onędy. *Iſtac,* Tam tędy. *Peregrè,* Precz. *Abeo peregre,* Jádę precz. *& Abſum peregre.* Jám ieſt w gośćinie. *Hinc,* Zágośćić ſie. *Diu domo abeſſe, & peregrè abeſſe, &* Rozgośćić ſie. *Itineris impedimenta deponere, & quaſi reſpirare.* Jedzie z gośćiny. *Peregrè redit. Domi,* Domá/ W domu. *Militiæ,* Ná woynie. *Humi,* Ná ziemi. *Ruri,* Ná wśi.

Temporis, Hodie, Dźiś. *Cras,* Jutro. *Nunc,* Teraz/ Ná ten czás. *Nuper,* Niedawno. *Aliquando,* Niekiedy/ Czásem/ *Iam,* Już. *Tum,* Tędy. Tym czásem/ Wten czás. *Mane,* Ráno/ Z záránku/ S poránku/ *& diminutiuum* Rániuczko. *Sero.* Pozdno/ *vnde verbum.* Opozdźić ſie/ *Tardius venire, vel Sero. Semper,* Záwżdy/ & záwße. *Pauliſper,* Málo/ Máluczko/ Náchwile. *Quo ad,* Jle. *Quãdiu,* Pokí/ Dokad/ Sotad. *Hactenus. Iam,* Teraz. *olim,* Kiedyś/ Przed láty/ Z dawná. *Modò,* Dopiro/ Dopirko/ Dopirucźko. *Pridem,* Dawno/ Sawienko z dawná. *Dudum,* Dawno/ Długo. *Nuper,* Niedawno/ Onegda/ *vnde* Onegdáyßy/ *Nuperus.*

w tym, id eſt, interea, w tym przißedł wieczor.

perus, Niedawienko/ *Nuperimè.* *Antea,* Przedtym. *Heri,* Wczorá. *Nudius tertius,* Trzeciego dniá/ *&c.*

Postridie, Názáiutrz/ *Perendie.* *quidam interpretantur* przez dzień/ *quod non placet, cum diem significet qui postridianum sequitur.* *Interpretor,* Po iutrze. *In posterum,* Ná potym/ Od tad/ Od tego czásu. *Nunc huc, nunc illuc.* To tám/ to sam. *Modo, id est, paulo post,* Po chwili/ Wnet/ Náty-chmiast. *vsq;* Aż. *quod inepti quidam dicũt* ex idioma *sequuti Mazouiticũ verbis ad locum & de loco significantibus iungitur.* Jest áż z Rzymá/ *Roma vsq;* Postał áż do Rzymá. *Romam vsq;* *Subinde,* Często. *Adhuc,* Jeßcze. *Adde.* Wespiaczki/ W pierwo spy.

Skoro. *Postquã.* *Vbi.*

Numeri, Semel, Raz. *Bis,* Dwárázy/ Po drugie. *Iterum,* Dwá kroć. *quod non inflectitur.* *Dicimus autem,* Pięć rázow. *sed,* Pięć kroć/ *& sic in infinitum.* *Toties,* Tyle kroć. Tyle rázow. *Quoties,* Jle kroć/ Jle rázow. *Sæpe,* Często/ Częstokroć. *Raro,* Rzadko. *Rursus.* *Iterũ,* Záśie/ *&* Powto-re/ *&* Znowu/ *Vnde* Powtarzáć/ *Iterare.*

Negandi, Non, Nie. *Neq;* Ani/ Ni. *Minimè,* Namniey/ Bynamniey/ Bykaßká. *Nullatenus,* Żadną miárą/ Żadnym

dnym sposobem/ Zadnym obyczáiem/ Nikakie/ Nikáko/ & Owßeki/ & similia exoletis relinquimus aniculis, & monachis.

Affirmandi, Ták/ *Ita*. Owßem/ Bá/ *Quippe*, *Etiam*. *Quod etiam proprie respondet nostro* Też/ *vt*, *Etiam dæmones Deum metuunt*. Też Cżártowie Bogá sie boią. *Vtimur etiam in ecliptica oratione & eaquidem reprehẽsoria vt aliqua iniuria affecti dicimus*. To też. *deficiente oratione innuere volumus, id nobis displicere*. *Contemptum interdum significat, interdum affirmant. vt si quempiam cœlo tactum dicas aut mortuum, respõdeat alter*, Złyć też był/ *quasi dicas, merito sceleratus, enim aut cert erat, quæ vsus melius docebit*. Ták wczás/ *Sic satis vel mediocriter*. Záprawde/ Poprawdzie/ Wprawdzie/ Iście/ Záiste. *Certè*, *Profecto*. Práwie/ *Planè*. Nowßem/ *Maximè*. Bezpochyby/ Bezpochybnie.

Demonstrandi, *En*, Oto. *Ecce*, Owo. *Hẽ*, Owo ia. Ano/ Ali/ Aliż/ Aliści.

Optandi, Boday/ *Vtinam*. O By/ *O Si*.

Hortãdi, Nuż/ & Nuże/ *Eia*, *Age*, *Agedum*, *Agite*, & Nuż iedno/ Nu iedno.

Ordinis, Zá tym/ Po tym/ *Deinde*. Ná potym/ *Deinceps*. Nápochwilek/ Pochwili/ *vt* Schoway mi to ná pochwilek. *Mihi hoc reponi aut asserua, vt paulo post vtar*.

vtar, videtur esse temporis non ordinis. Rázem/ Simul. Zárázem/ Z strzaſkiem/ Protimus, Cõtinuo. Przedtym/ Przodkiem/ Antea. Potym/ Poſtea. Pochwili/ Náoſtátek/ Náwet/ Konieczinie/ Deniq. Tameſi Konieczinie/ affirmandi ſit, & ſignifiret, omnino, plane. Nádto/ Druga/ Ktemu/ Præterea. Wzaiem/ viciſsim. Náprzemiány/ Idem, quod et alternatim & alterius dicitur. Interrogandi. Czemu/ Sla czego/ Cur, Quare. Kiedy/ Quando, Aza/ Azaß/ Zaß/ Za Zali/ Num. Nunquid. Nonne. Co/ Czemu nie/ Czemu ták/ Quid. Quidni. Quid ita. Similitudinis, Jáko/ Jákoby/ Jáko iedno/ By/ Quaſi, Ceu, vt Tanquã. Ták iáko/ rzkomo/ & wrzkomo/ quaſi, Rzkomo nie wieß. Quaſi neſcias, vel perinde ac ſi neſcias. Tákże Gwák/ Tákież/ prout. Rownie/ Æquè. Perinde. Wßytko záiedno/ Ináczey/ Inák/ Nieináczey/ Aliter. Secus. Non ſecus. Bifariam conſtruitur, vt Nieináczey iáko/ & Nieináczey/ iedno iáko/ Non ſecusquã, Ktorym obyczáiem/ Wktóry obyczay. Quo modo.

Qualitatis, Mężnie/ viriliter. Dobrze/ Zle/ Benè. Male. Prętko/ Celeriter, quæ interdum bifariam efferuntur, vt Mocno/ Mocnie. Lácno/ Latwie. Smießno. Smießnie/ Ledwo/ Ledwie. Srogo/ Srodze. alia in

o/ *tantum desinunt, vt* Płocho. Twárdo. Długo. Teßno. Prożno/ Po prożnicy/ & *quæ gestum significant,* Sztychem/ *Punctim,* Płáza. Vrywcza. Vriwka. Strzaskiem/ & *ista.* Jednáko/ *vno modo* Dwoiáko/ Troiáko/ Dziesiecioráko/ &c. *Bifariam, Trifariam, Decem modis.*

Quantitatis, Wiele/ *Multum;* Siłá/ *quod cum nomen sit, in aduerbium transit,* Siłá pieniedzy/ *vis, id est, multum pecuniæ,* Bárzo/ *Multum, Valde.* Máło/ & Kasek/ *Multum,* Dosyć/ & Dość/ & Dośći/ *Pöeticè. Satis.* Názbyt/ *Nimium.* Doßczatká/ *Penitus, omnino prorsus. Composita cum* práwie/ *vt* Práwie cudnie/ *Perpulchrè. Composita cum* przy/ *vt* Przydußnieyßym/ Przystráßnieyßym/ *de quibus in nomine diximus.*

Item hæc, Niemal/ Bez máłá/ Blisko tego/ O włos/ & *illud raucidũ* Jákmiarz/ *ferè sic interpretantur, penè, prope, propemodum, fere, & ferme. Huc pertinet & vsitata illa in hac lingua locutio.* Dobrze żyw/ *pro,* Ledwo żyw/ *quod vehementer irasci significat. Ego hinc natum esse hoc dicendi genus existimo. Adeo bile efferueo, vt præclare mecum agatur, quod sim superstes.* Dobrzem żyw ná cie/ *Vehementer tibi succenseo. Item* Zle/ *pro vix sumitur:* Zle był przyiechał/ Zle sie okazał/ *pro eo quod est,*

Dobrze nießaleie id ẽ, mało nic. by dobrze skonał. etiam si animam agat.

Ledwo

Ledwo przyiechał/ Ledwie sie okazał. *Quod explicare possumus, per* Dopiero. *Sed in hac locutione obseruandum est vt semper aliquid subyciatur, vt* Zle s siadł s koniá/ á vmárł. *Huc addenda sunt & ista,* Lekko/ Polekku/ Po mału/ Po kesu/ Po kasku/ Ledwie/ Ledwo/ Záledwie/ *Sensim, Paulatim, Pedetentim, Ægrè, Vix.*

Dubitandi. Snadź/ Podobno/ Co wiedziec/ Jesli/ *Forsan, Forsitan, Fortasse, Vtrũ, An.* *Czy, & czyli ꝙ min. comptum est.*

Personis attribuuntur. Zemna/ *Mecum.* Z toba/ *Tecum.* Z soba/ *Secum.* Z námi/ *Nobiscũ,* Z wámi/ *Vobiscum. Sed hæc sunt Pronomina potius quam aduerbia.* Rázem/ Całkiem/ *Simul. Integrè.*

Separationem seu distributionem hæc significãt, Z osobná/ *Seorsim.* Po iedynkiem/ *Sigillatim* Rozdzielnie/ *Diuisè.* Jnáczey/ *Aliter.* Ná dwoie/ & We dwoie/ *Bifariã quod &* Dwoiákim sposobem/ *exponitur.* Ná troie/ *Trihariam.* Rozmáicie/ *Multifariam; & ita de reliquis,* Ták wielu/ Tylko/ Tylo/ Byle/ Jedno/ By iedno/ wżdy/ *excludendi Aduerbia, Solum, Tantum, Modo, Saltim, Duntanxat.* *Sic kryiomka/ Pokatnie.*

Iurandi, Ná/ *vt,* Przysiagł ná Bogá/ *ꝑ Deum qui dicunt* przez. *Latine non Sarmatice loquuntur, quanquã sit in frequenti vsu. Datiuum*

 tamen

tamen sæpius vsurpant in iuramentis, vt Bogu ſlubuie/ & przyſiegam.

Eligendi, Rácżey/ Wiecey/ Gwßem/ Nowßem/ *Potius, Magis, Imo, vltimum illud barbare quidam Latiniſantes dicunt. & Imo, nos, Imo, vero.*

Congregandi, Społu/ Społecżnie/ Gromáda/ Stádem/ *Simul, vna, Coniunctim.*

Prohibendi, Niechay/ Niech/ Nie/ *Ne.*

Concedendi, Dobrze/ Czyſcie/ *quæ cum prò prie ſint aduerbia qualitatis, tamen vſurpãtur, prò eſto ſanè.*

Euentus. Z przypadku/ Z trefunku/ Trefunkiem/ *Forte, Fortuito, quæ nomina non ſunt,*

Comparandi. Mniey/ *Minus,* Wiecey/ *Magis.* Nalepiey/ *Optimè.* Nagorzey/ *Peßimè.* Namniey/ *Minimè,* Naywiecey/ *Plurimum, &c.*

☞ *COMPARATIO.*

Eſt naturalis, & præter naturam in aduerbijs comparatio, ſicut & in nomine, vt oſtendi.

☞ *NATVralis Comparatio.*

Proſto/ proſciey/ Naproſciey.
Sowito/ Sowiciey. Sporo/ Sporzey.
Bliſko/ Bliżey. Predko/ Predzey. *Celeriter.*
Rzadko/ Rzedzey. *Raro.*
Czeſto/ Cześciey. *Sæpe.*
Mężnie/ Mężniey/ Nameżniey. *Fortiter.*

Spráwie-

Spráwiedliwie/ Spráwiedliwiey/ Naſpráwiedliwiey. *Iuſtè. &c.*

Drobnie/ Drobniey/ Nadrobniey. *Minute.*

Długo/ Dłużey/ Nadłużey. *Longe.*

Krotko/ Krotcey/ Nakrotcey. *Breuiter.*

Srogo/ & ſrodze/ Srodzey/ Naſrodzey.

Miálko/ Mieley/ Namieley.

Nomen Miálki/ *opponitur profundo & ſignificat aquam quæ vado tranſiri poteſt, cum non obeſt profunditas.*

Rádo/ Rácżey/ Naráczey/ *&c. Libenter.*

Diminutiua Aduerbia.

Drobnie/	Drobniuchno.
Czyſcie/	Czyſciuchno.
Krotko/	Krociuchno.

Et infinita huius generis.

COMparatio contra naturam.

Máło/	Mniey/	Namniey.
Wiele/	Wiecey/	Nawiecey.
Dobrze/	Lepiey/	Nalepiey.
Zle/	Gorzeý/	Nagorzey.

Aduerbia à nominibus non orta.

Bárzo/ Bárziey/ Nabárziey. *& ſimilia.*

Im/ *&* Tym/ *comparatiuis iunguntur. id eſt, Quò, Eò,* Im wiecey vczyſſ/ tym mniey vmie. *Quò magis doces, minus ille ſcit, ad verbo. Tanto indoctior, quanto diligentius docetur.*

Obſeruandum aduerbiorum comparationem imitari ſuorum Adiectiuorum naturam.

In Superlatiuis vtimur interdũ particula Co/ *vt* Co narychley/ *interdum omittitur,* Na/ *vt* Co rychly/ *quod respondet Latino quàm. In nominibus adiectiuis hoc quoq; obseruatur, vt,* Co nalepßy/ Co napredßy/ Co naczelnieyßy/ *& absq;* Na/ Co lepßy. *&c.*

PRÆPOSITIO.

QVarundã Præpositionum varia est constructio: vnde fit, vt interdum vnius eiusdemq; Præpositionis varia sit significatio, vt Aliud est, Po/ *cum Accusatiuo, vt* Brnie po pás/ po koláná. *Item aliud,* Szedł po chleb/ Po wino. *Aliud cum Ablatiuo, vt* Po nim/ *Post eũ,* Po nim/ *Ab eo, &c. Item, Aliud est,* Za to. *Aliud,* Zá tym/ *quod nos suo loco trademus.*

SIGNIFICATIONES PRÆpositionum, quæ Accusatiuum adsciscunt, apud Latinos.

Ad,	Do/ Ku/ K/ Ná/
Apud,	V/ Przy/
Ante,	Przed/
Aduersus,	Przećiw/ Przećiwko/
Cis,	Stey strony/
Vltra,	Zá/ Zoney strony/
Intra,	W/

Extra,

Extra, *Vix vno verbo exponi potest, et plerũq; circũlocutione effertur, vt postea exẽplis ostẽdemus, Extra vrbẽ,* Zá

Circum, { Około/ (miáſtem/ &c.
Circa, { Około/

Circiter, Około/ *q; vox interdum exponitur per* Z/ *vt* Mam z dzieſieć koni/ Jeſt mu ze dwádzieſcia lat/ *Sunt mihi equi circiter decem. Annos natus eſt circiter viginti.*

Contra, Przećiwko/ Przećiw/

Erga, Ku/ Przećiwko/ *in bonam partẽ,* Ná/ *Princeps erga Populũ clemens,* Sobry ná poddáne/

Inter, Miedzy/

Infra, *Exponimus fore,* Pod/ *ſed habendũ eſt hîc delectus, vt ſi dicas, Eſt infra omnes alios, id ẽ,* Podleyßy miedzy wßytkimy/ *vel* ze wßytkich.

Supra, Nád/ Ná/

Iuxta, Przy/ Podle/ Wedle/ Według/ podług/ V/ Jmo/ &

Ob, przed/ (Mimo.

Per, przez/

Prope, Bliſko/ Jákmiarz/ *Ruſticũ ẽ.*

Præter, Okrom/ Oprocz/ Krom/ kromia/ procz/

Propter, Dla/ Podle/ przez/

Poſt, po/ Zá/

Penes, przy/
Secundum, po/
Trans, za.

▼ *ABLATIVO HÆ FAMVlantur.*

A, Od/ z/ *Pro quo etiam scribimus s.*
Ab, Od/ z.
Abs, Od/ z.
Absq̃, Bez/ Oprocz/ Procz/ Krom/
Cum, z/ S/ ze/ (Kromia/ S to mocy/ iest go s to/ bedzie go s cie/ Chlebá s potrzebe/
Clam, Krýjomka/ *Quãquã circũlocutione hic vtimur*, S tym sie przed oycem kryje/ *Hoc facit clam patre.*
Coram, przed/ przy/
De, O/
E, z/ ze/
Ex, z/ ze/ Wy/
Pro, za/ przed/
Præ, W/ przed/
Sine, Bez/ Procz/ &c.
Tenus. po/ Do.

▼ *VTRVNq; casum quatuor hæc admittunt.*

In, W/ We/
Sub, pod/ po/ przy/

Super,

Super, Ná/ Nád/ O/ W/
Subter. Pod.

OBSERVATIO.

Istæ Præpositiones, Bez/ Nád/ Od/ Przed/ Przez/ Z/ W/ *interdum assumunt e/ in fine, euphoniæ gratia,* Bez/ & Przez/ *sequente consonante, non tamen perpetuò, vt* Beze ćći/ Beze wßey chćiwośći/ *Sine honore.* Beze mnie/ *Sine me,* Przezemnie/ Nádewßytki/ Nádemna/ Nádełbem/ Odemnie/ Przededrzwiámi/ Przedemna/ Ze wßytkich/ Ze wnatrz. Ze wßad. *In verbis compositis hoc diligẽter obseruandũ, vt* Rozedrzeć/ Zedrzeć/ *amittit e in præteritis,* rozdárł/ zdarł. Zetrzeć/ Stárli. Zgiać/ Zegnie. *futuri tẽporis,* Wełbie/ We dnie/ We wßytkim/ We wśi/ We krwi/ We mnie/ We stu lat/ We stu koni/ We dwoie/ We troie/ We czwore. *In compositis verbis idem huic Præpositioni accidit quod superiori quod nisi quis obseruet, facile hallucinabitur,* Wzbiera wisłá/ Wezbráłá wisłá. *Sed hæc ad vsum relegamus.*

Pro ku *sæpe dicimus,* k/ *vt* Służy k stołu/ *vide in literis.*

Constructiones Præpositionũ vide in earũ Syntaxi, quam Deo auspice, postea trademus.

CONIVNCTIONES.

COniunctionum aliæ sunt simplices, vt bo/ gdyż/ zwłaszcza/ Enim, Præsertim. Cõpositæ, vt bowiem/ Abowiem/ á zwłaszcza. Alia connectunt orationem, vt A/ I/ siue Y/ też wiec/ quod sæpe est expletiuũ. Sæpe etiam pro tedy/ vsurpatur, vt Jesli nie tedy/ wiec owedy. Item interrogatiuum est negationẽ includens? vt, Wiecto cnotá? wiec to bieśiádá? Quasi dicas, minime. Et á, quoq. Przy tym gdy/ tedy/ skoro. Niż/ niźli/ Quæ duæ collationem significant, vt złoto lepsze niż & niźli srebro/ melius aurum argento, id est quã aurum. Jnácżey mowi niż pirwey/ aliter loquitur quã prius. Dicitur & nim/ vt, Poczekaż nim przyiáde/ Expectabis diu, ſ. priusquã redeo. Nim sie pan vbierze ia sie náiem. Cibum ego sumpsero anteq herus se ornarit dum se ornat.

Differunt vsu, A/ & I/ tametsi significatione conueniunt. A/ enim præterquã quod coniungit, videtur interrogatoriis particulis accedere, vt Brátá iuż ociec opátrzył/ á ia czo bede miał? Vbi á interrogando connectit. Nec licet hoc loco vsurpare i. Item non dicimus á to á owo/ Sed i to iowo. Sed ista vsus docebit.

Skoro/ est Latine, cum primum. Vbi primum, simul,

mum, simul, simulac, & simulatq. Przytymi/ præterea vel ad hæc, vulgus post epistolarum salutationem ab hac particula ferè literas inchoare solet. Aliæ coniungendo disiungunt, vt ábo/ álbo/ vel, aut, siue, seu. Quod etiam dicitur lubet lubo. Pro quo etiam vtimur Imperatiue verbi substantiui bądź/ vt, Bądź krotko/ bądź długo/ id est, ábo krotko/ ábo długo. Item, li additum dictionibus, vt, Czyrwonyli/ Czarnili/ siue ruber, siue niger. Abo et Albo/ Sæpe interrogationibus adhibentur, vt, Abo sie ten chłop vpił/ num hic ebrius est. Quanquã in oratione interdum vsurpatur pro Snadź vel Po dobno. Podobno/ vel Abo pan nie spo- sobnego zdrowia. Fortasse herus æger est. Item Ni/ & Ani/ nec, neq. Qui ex Latino in Polonicum interpretantur, sæpius errant, harum Cõiunctionum vim non obseruantes. Vt quando, vel, pro etiam capitur, & intendit orationem: interdum per Coniunctionem copulatiuam, Ji/ interdum per chocia reddũtur. Vel rex me salutauerit, Jkrol by mi sie kłaniał. Vel mihi oculum eruito. Wyłup mi chocia oko/ etiam oculum. Aliæ aduersantur. Záśie/ & Záś/ quanquã sunt Aduerbia, tamen pro aduersatiuis Cõiunctionibus vsurpantur. Bá/ & Lepak/ huc adjiciũtur. Bá/ magis intendit orationem, & interdum est Aduerbium affirmandi. interdum aduersatur. vt, cum

dicimus

dicimus, Bá niechce. *Ego vero nolo. interdum explet orationem, sed semper præponitur.* Lepák *vero postponitur, & significat idem quod vero.* Ja Lepák/ Ale/ Lecz/ *Sed* Acz/ Aczkolwiek. Choć/ Chocia/ Chociay/ Jednák. Przedsie. *quæ interdum iunguntur, Licet. Quamuis, Quanquam,* Jednák. *est tamen. quod etiam dicimus,* Wżdy/ & A wżdy. *Quod tamẽ minuit interdum & pro salem accipitur, vt,* By wżdi pan był ná mie łáskaw/ o datekbym nie dbał. *&c.*

Jowßem/ & Nierzkąc/ Chybá. *Imo, Nedum explicauimus.*

Nisi, Solum, videtur esse Aduerbium, eius vsus est diligenter obseruandus.

Causam aliæ reddunt, Gdyż. Bo/ Bowiem/ Abowiem. Ponieważ. *Nam, enim, etenim, namq, quandoquidem.* Przeto. Iż/ Iże. Jeśli/ Jeśliże. *Quoniam, Quia, quod, si.* Iż/ *cum* Jáko/ *sæpe commutatur, vt,* Wielki dziwiáko sie nie wściekł/ *vel* Iż sie nie wściekł.

Et istæ adiunctiuæ Gdy. Aż. *sæpe significat ita, vt,* Wnet w trawy vderzyli/ áż ßumiáło w głowie. Aby/ By/ Jle. *Cum, Dum, vt Ne, Quatenus.*

Inter rationandum istis vtimur, Tedy/ *(quod etiam est Aduerbium temporis). Ergo, Igitur,* Przeto/ Przetoż/ A przetoż. A ták/ Owa/ Awa/

Awa. Nátoniec. *Quapropter, Proinde, Quãobrem, Deniq.*

Quædam in oratione præponuntur, vt Gdyż. Bo/ & Abowiem. *Quædam postponuntur, vt* Bowiem. *Cætera faciliora.*

INTERIECTIO.

PAucas habent Poloni Interiectiones. quarum aliæ comminatiuæ, vt, Biáda/ & Biádaß. *Væ, cum tamen sit Nomen Substantiuum. Aliæ dolorem significant, vt,* Ach/ Och/ O/ Niestotyß. *Hei, Heu, Ah, O. quod & indignantis est infandum. Risum aliæ, vt,* Chá/ chá/ chá/ Chy/ chy. Ho/ ho/ ho. *Silentium, vt* St *apud Latinos. Polonice* Cyt/ *vt in Aduerbijs diximus. Reliquæ cum ex sermone quotidiano, tum ex lectione sunt cognoscendæ.*

FINIS.

SYNTAXIS.

Nomínum Constructío.

Quæ de Substantiuorum & Adiectiuorum Relatiui & antecedẽtis constructione à Latinis traduntur, in hac lingua per omnia obseruari debent. quare de ijs nihil trademus. cum ea aliis etiam linguis quibusdam sint communia, Ad cuius rei cognitionem plurimum afferent momenti quæ in Etymologia sunt à nobis tradita, sine quibus, frustra quis hæc in manus sumpserit Quis autem ignoret dicendum esse, Sobry pan. Dobra páni. Sobre wino. Roś nálezion. Cnotá nie przepłáczona. Przymierze zgwałcone. Moiá rzecz. Twoj pożytek. Náße bydło. Záwżdy tym pachnie gárniec/ czym sie s przodku vmázał/ ábo/ czego s przodku náwrzał. Czyy tho koń? páński. Czyiá tho wieś? Oyczowska. Czyie to gumno? Moie. Komu należy státeczność? Stáremu. Ktoż á mna idzie? Kto mie prowádzi? Sługá. Czo sie domá dzieie? *Exempla Adiectiuũ cum Substantiuo, vbi comprehenduntur Participia & Pronomina.*

Item Relatiui & Antecedentis, Interrogatiui & Reddditiui, tã per Nomen quàm per Verbum.

Respondere possis. Pije sie. *Sed vsitatius est, alteram verborum formam vsurpare,* Pija/ siedza/ gráia. Co then myśli:

myſli? Nic dobrego. Po czemu korzeczy tá? Po dzieſiáći groſzy. Zá coś ty kſiaſzki kupił? Zá groſz. Jle kto pieniedzy ma w ſkrzyni/ tyle y godnośći/ a bo tyle mu wierza. *ADMONITIO.*

Interdum Relatiuum non reſpondet in genere ſuo antecedenti. Vt in hoc REI verſiculo: Nie byłaby żadna rzecz oczbych ſie zátroſkał. *Vbi* oczbych *poſitum eſt, pro* o kthorabych. *Sed illud rarius accidit.*

Genitiui conſtructio.

Genitiuum aſciſcunt hæc & ſimilia Nomina Adiectiua. vt, Pełen wſzego dobrego. Pełen wrzodow. Swiádom przyſzłych rzeczy. Wdzieczen dobrodzieyſthwá/ & Niewdzieczen łáſki. Godzien & niegodzien miłośći. Pilen vrzedu ſwego. Pewien ſmierći y zdrowia. Beſpieczen vpadku. Niebeſpieczen zdrowia. Pewien czego. Winien & niewinien karánia. Prożen kłopotu. Syt chlebá. *Et quæ ſunt his affinia.*

Huius loci ſunt iſta. Młodzieniec pieknych obyczáiow. Człek wielkiego rozumu. Wielkiego záwołánia. Pánná nadobney vrody.

Item Genitiuo iunguntur iſta, vt, Teſzno go. Szkodá tego. &c. *Adde,* Trzebá/ & Potrzebá.

trzebá. Trzebá nam Hetmáná. Potrzebá nam pieniędzy. *Genitiuo efferũtur quæ tẽpus significãt*, Cżásu onego był wielki głod. *Ab his degenerant*, Bogáty w pieniądze/ Pewny ná nogi/ Wolen od frászunku/ Od woyny.

Datiui constructio.

Hæc & alia quã plurima Datiuis iungũtur. Może być godzien Rzeczypospolitey/ *id ẽ, Idoneus.* Trudno mi. *Occupatus sum. Dicimus etiã*, Trudno to ná mie. Trudno to nań. Jemu to trudno. *Dicitur &* Podobień ku brátu/ *&* podobień do brátá. Kázdemu dobremu życzliwy. Cnotliwy przyiaciel. Syn Oycu posłuszny. Podobien brátu/ *pro etiam dicunt*; Ochapia sie do brátá/ *Fratri similis, de facie intelligitur*, Stráżny wszytkim. Srog nieprzyiacielowi. Groźny/ *idem* Silny/ *&* Silen. Wisłá brzegowi śilna. Rowny. Wierny. Skłonny. Pożyteczny. Szkodliwy. Spolny. *Quæ omnia & alia prope infinita huius generis Datiuum adsciscunt.*

Et cõposita ex przy/ *vt*, Przyrodny. Przystoyny. Przyległy. Przychylny.

Accusatiui & Ablatiui constructio.

Hi duo casus raro in oratione absq; verbo aut Præ-

positione ponuntur. Proinde in Verbis & præpositionibus eorum constructionem exequemur. Ablatiuo casu efferũtur nõnulla, vt Włoch rodem. Skad rodem. *Sed hæc rariora.*

¶PRONOMINIS SYNTAXIS.

In Etymologia Pronominis, quædam ad Syntaxim pertinentia delibauimus accuratè obseruanda. In Pronomine primitiuo tertiæ personæ, Sie *obseruandum est omnibus personis & numeris accommodari, vt in eius inflexione videre est.* Stáram sie o sie. Stáray sie o sie. Stára sie o sie. *&c.* Niewiem o sobie. Niewieß o sobie. Niewie o sobie. Niewiem nic ná sie/ *id est* do siebie. *Quod dum Latine quidam vno modo reddere conantur per Se, turpiter impingũt.* Znam wielka iego łáske przećiw sobie. *Summam eius erga me beneuolentiam agnosco. pro quo barbari dicunt, erga se, Polonico idiomate decepti.* Rádowáli sie sobie. Robie soba. *Ego meo corpore laboro.* Robiß soba. *Tuo corpore.* Robi soba. *Suo corpore. Item,* Mam s soba co czynić. *Multa mihi incumbunt negotia.* Maß s soba co czynić. Ma s soba co czynić. *Idẽ sciendum de Pronomine possessiuo* swoj. Nie damći swego mieczá/ *id est,* mego.

Pożycz

Pożyć mi swego koniá. Wydał wßytki swoie pieniądze. *Rectè dixeris,* Day mi noż swoy/ *id est tuum cultellum. quod vsitatius est quàm* Twoy. Mam swoiey máiethności dosyć. *non autem* Moyey. *cum tamen* Moy/ *vsitatum sit.*

Swa/ *pro* Swoiá. *Fœminini generis, absolute interdum ponitur, vt,* Káżdy swa porze. Ja w swa/ á ty wswa. Káżdy w swa. *Subauditur autem* Rzecż/ *vel aliquid simile.*

Swoy/ *interdum accipitur pro eo qui se alteri opponat. Vt cum dicimus,* Ja sie swego nie boie. Radby swego vbił.

Me/ & Twe/ *contractum á* Moie/ & twoie/ *vsurpatur etiam absolutè. vt,* By w me. *Si in me a hoc esset potestate.* By w twe. *Si in tua.* By w iego. *Si in eius.* By w ich. *Si hoc penes ipsos esset.* Nie stoi zá me. Stoi zá náße.

Ich/ *numeralibus & quibusdam adiectiuis et Aduerbiis adiungitur.* Dwá ich. Pięć ich. Siedm ich. Wiele ich. Málo ich. Sześć ich. *Præponitur etiam in oratione.* Mam ich wiele. Widziałem ich niemáto. *Intelligendum autem aliquod substantiuum quod in oratione præcesßit.* Wypádły sárny z lásá/ Wiele ich było? *Quot erant?* Wy wiodł Krol czyßych ludzi ná woyne/ á wiele ich zginęło, &c.

VERBORVM SYNTAXIS.

Nos methodi gratia in Verborum Syntaxi ordinem Latinorum sequemur, quatenus linguæ huius ratio & idiotismus feret.

Verbo personali finito præponitur nominatiuus legitime cohærẽs. Ja czytam. Ty czytaß. On czyta.

Ante autem monuimus, ista Pronomina Verbis non præponi, nisi discriminis & singularis cuiusdam demonstrationis causa. Vt si dicas, Thyś Pánie nádzieią moią. *Tu Domine, & non alius, spes mea es.* Cnotha człowiekà wßedy záleca. *In quibusdam subauditur nominatiuus. Vt,* Mowia. Powiedáia. Plota. Szemrza. *Vbi intelligitur, homines. Et hæc Verba in impersonalia transeunt. Et hæc absolutè ponuntur* Grzmi. świta. Błyska ſie. Mirzcha ſie. *A Latinorum consuetudine hæc differunt, & personali constructioni adscribuntur: Vt,* Jdzie deßcz. *Pluit.* Jdzye śnieg. *Ningit.* Jdzye grad. *Grandinat.* Márznie. *Est gelu.*

Quæ figurate efferuntur cum Latinis conueniunt, paucis quibusdam exceptis. Collectiua notanda sunt, quæ interdum non facile agnoscuntur. Vt Lotroſtwo/ *pro* Lotrowie. *Et Collectiuorũ more construuntur. Vt,* Lotroſtwo mu bebná podbíjáia. *Reius in Zodiaco.*

Verbi Substantiui & similium constructio.

Hoc Verbum partim cum Latino sermone conuenit, partim suam peculiarem habet Syntaxim. Bog iest naywietße dobro. *Deus est summum bonum.*

Pronominatiuo vsurpamus ablatiuum secundum & interdum eandem rem dupliciter efferimus. Ociec moy iesth dobry gospodarz & dobrym gospodarzem. Ten v mnie bogáty m/ & bogáty. *Quod dicendi genus non temere sed cum iudicio est vsurpandum. Verba quæ his sunt affinia sic plane construuntur. Vt,* Bráth twoy został Káßtellanem. *non autem* Káßthellan. Bedzyeß v mnie wdziecznym gosciem. Czyni ſie pánem. Sstał ſie głupim/ Mądrym/ *id est factus est.* Swietym go zowa. *&c.* Obráli go Cesárzem. Vczynili go Krolem. *Eleganter subauditur Verbum Sum.* Jeſlim cnotliwy. Jeſliś dobry. *de quibus supra diximus. Item,* Moiá to rzecz. *ſ. est.* Nie mey tho głowy rozum. Nie do tego mi teraz. *ſ.* iesth. Nic mi do thego. Nie długo mnie. Nie długo páná/ *ſ.* bedzie. *Non diu erit superstes herus. Interdum variatur constructio.* Bedzie koniec tey rzeczy. Nie bytby nigdy koniec. Nie byłoby ni-

gdy kończą. *Pro Verbo substantiuo omnis personæ & vtriusq; numeri impersonaliter, & quidem frequentissime vsurpatur.* Nie máß/ *cum genitiuo.* Nie máß piwá w kárczmie. Nie máß iuż ná swiecie komu wierzyć. Nie máß páná domá. Nie było go. Nie máß ludzi ná swiecie/ wßytko zdziczáło. *Et obserua huius Verbi coniugationem cum verbo substantiuo conuenire, idq; in tertiis personis singularibus.*

Genitiuum admittit sæpius. Jam iest dobrey nádzieie. Człowiek ten iest ostrego wzroku/ Okrutnego sercá/ wielkiego wzrostu.

Datiuum ascisci interdum: Jest mu dziesięć lat. Było mu sto lat gdy vmárł. Trzi látá temu. *Anno abhinc tertio.* Coż mu. Nic mu. *Subin. est. Item,* Być mrozowi. Być dzdzowi. Być śniegowi. Być mu w kárczmie. Żal mu. Dußno mu. Trudno mu. Miło mu. Nie miło mu. Rad mu. Nie rad mu. *& similia, quæ exponuntur varie, obseruata cuiuslibet verbi significatione. Vt,* Być dzdzowi. *Pluet &c.* Być pijánicy w kárczmie. *Helluo cauponam adibit.* Jeßcze mu być czyßtym człowiekiem. *Verbum substantiuum aliquando indui significat. Vt,* W swieto záwżdy bedzie w koßtownej ßácie. Gdy ßie ożenił/ był w hárt aßowey ßubie. *Ecliticôs inter-*

pticôs interdum dicimus. Ná tym máło. Ná tym wiele. s. iesth/ vel należy. Nic mi do tego/ s. iest. *Nihil mihi cum hac re negotij.*

Verba quædam apud Latinos gestum aut statũ aliquem significantia, Nominatiuum à tergo habent. quem Poloni vel per Aduerbium vel periphrasi exponunt. Dormit securus. Spi bespiecz nie. *Bibit ieiunus.* Pije ná czczo. *Incedit sordidatus.* Plugáwo chodzi. *Vbi notandum est, verbum* Chodzić/ *pro indui accipi. vt Latine incedere. It cubitum incœnatus.* Idzye spáć/ *vel* kładzie sie nie wieczerzáiac/ *vel* nie wieczerzawszy. *Nocturnus obambulat.* Po nocy chodzi/ & w nocy/ *et* nocnym obyczáiem. *Quædam Verba pro nominatiuo habent genitiuum partem significantem, vt in his versibus.*

Bom widział iedno ksiaże tu pod zamkiem w polu/ Ano sie zá nim włoczy dziwnego kakolu. *id est,* dziwny kakol. &c.

Verba Genitiuo iuncta.

Longum esset Verba omnia simplicia enumerare, quæ genitiuum postulant. Nos igitur paucis in præsentia erimus contenti, vsus reliqua suppeditabit. Bronić. *Vetare, Tueri.* Tego nam broni sumnienie. Vżyć/ Záżyć/ Vżywáć. *Vti.* Mácáć. *Attrectare.* Vczyć. *Docere.* Litho-

wáć. *Dolere. Quod &* Lito mi tego *dicitur.*
Et Żálowáć. *Quod &* Żal mi tego *dicitur.*
Strzedz. *Cauere, Custodire, &* Strzedz ſie.
Ważyć ſie. *Audere.* Ważyć. *Æſtimare, Accuſat. admittit.* Lękáć ſie. Báć ſie. *Timere.*
Wiárowáć ſie. *Cauere.* Chybić. *Aberrare.*
Szukáć. *Quærere.* Myśćić ſie. *Vlciſci.*
Jáć ſie. *Iungitur etiam accuſatiuo cum Præpoſ.*
Zá. Jat ſie tego/ & Jat ſie zá to. *Aggredi.*
Życzyć. *Optare.* Pożyczyć. *Mutuum dare & accipere.* Czekáć. *Expectare.*
Mylić. *Aberrare, Fallere.*
Boli mie głowá. Boli go ſerce.
Pátrzyć. *Attendere, Inſpicere.*
Tknąć ſie. *Tangere.* Dzierżeć ſie. *Retinere. Inhærere alicui rei.*
Życzyć. Żadáć. Winſzowáć. *Optare.*
Słuchác. *Audire.* Náwyknąć. *Aſſueſcere.*

Verba compoſita Genitiuum admittentia.

Quæ ex Od *componuntur, interdum Genitiuo iunguntur. Vt,* Odſtąpił ſwey ſprawiedliwośći. *A ſuo iure receſſit.* Odmowić komu dobrodzieyſtwá. *Beneficium negare.* Odrzec ſie páńſtwá. *Ebrietatem verbis conceptis repudiare, uel abiurare, quod eſt* Odprzyſiadz.

Oduczyć

Oduczyć sie złego. *Dediscere quod malum est. Neq; tamen omnia Verba ex* Od *composita hanc admittunt Syntaxim. Quæ ex* Do/ Dostáć pieniedzy. *Pecuniam nancisci* Doczekáć ßcześcia/ & doczekáć sie. *Post longam expectationē fœlicitatem consequi. Vt paucis rem complectar, omnia verba ex* Do *composita genitiuo iunguntur, tametsi & alios amdittant casus.*

Quæ ex Ná. Nábyć/ Nábywáć. *Acquirere, Parare. Quod tamen non est perpetuum.* Nakrzywić rogow/ geby. Náwyknać czego. Nástáwić głowy. *& quæ paßiuæ ꝑ sie/ efferuntur* Náiadł sie chlebá. Pozbáwić kogo gárdłá.

Quædam ex Nád/ *vt,* Nádrabiono tego lásá. *Huius syluæ bona pars excisa est.*

Quæ ex Po/ *plerunq; genitiuum asciscunt.* Popráwowáć czego. *Quippiam resarcire.* Pociagáć. *Attrahere.* Pozwalam wam tego. *Hoc tibi concedo.* Pożyć niepzyiacielá. *Hostem in potestatem redigere. Sed multo plura sunt quæ Accusatiuo iunguntur.*

Quæ ex Pod/ *sæpius hanc habent syntaxim.* Podeprzeć vbostwá. *Pauperem fulcire, eiq; patrocinari. Alia infinita Accusatiuo iunguntur.*

Quæ ex Prze/ *interdum habent genitiuum. vt,* Przebaczyć cudzich wystepkow. *Ignoscere.* Przepłáćić. *vt,* Przepłáćiłem tho sukno.

kno. *Iniquo pretio pannum emi. Vnde* Nieprze płácony/ *cui nullum pretium æquari posſit.* Przesiádło nam tey bieſiády. *Pœnas luimꝰ ob comeſſationem, & ſimilia. Cætera Accuſatiuos aſciſcunt.* Przeſtáć złości. *A vitiis ſibi tẽpare.*

Quæ ex Przy/ *raro admittunt genitiuum, niſi quando pars, non totum ſignificatur,* Przyłożyć/ & Przyſtáwić ſwego. *De ſuo aliquid adijcere.* Przytłucze ſie złego naſienia. Przyſtrzegáć czego. Przyczynić. Przyſłuchác ſie. Przybywa fraſunku. Przybywa nocy.

Quædam ex Wy/ *vt,* Wygráć zawodu. *Sed raro.*

Quæ ex Y/ *Sæpius Genitiuum aſciſcunt, vt,* Vlać winá z konwie. *Effundere vini aliquid ex amphora.* Vchodzić fraſunku. *Moleſtiam vitare.* Czći komu vwłaczáć. *Famam alicuius rodere.*

Quæ ex Zá/ *raro tamen accidunt.* Zániechác. Zámieſzkác obiádá. Záżyć roſkoſzy. Zápomnieć powinnośći.

Quæ ex Z/ Wiele ſie przyiaciół zebrało. *multi amici conuenerunt.* Zbyć kłopotu. *Curas abigere.*

Regula, quam ego Partís nuncupo.

Hæc regula huius linguæ eſt fere propria: ideo non faci-

non facile à peregrinis percipi potest. Quoties autẽ pars alicuius rei non totum intelligitur, verbo adiũgi debet Genitiuus, vt, Day mi chlebá. *Da mihi panem.* Náley piwá. *Infunde zythum.* Weźmi śrebrá. *Accipe argentum.* Day mu śerá/ pieniedzy/ *&c. Dato illi caseum, Pecuniã.* Złodziey wziąwszy pieniedzy vciekł. *Ablata pecunia fur aufuit. In quibus omnibus intelligendum est hoc Genitiuo partem rei significari. Si enim dixeris,* Day mi chleb/ Syr/ Pieniądze/ Srebro. *totum intelligendum erit, id est, Da mihi totum panem, integrum caseũ, omnem pecuniam, totum argentum.*

Regula Negationis.

Omnia verba Negatio qb⁹ p̃ponitur, Genitiuũ admittunt, etiamsi citra negationẽ aliis casibus cõnectantur. Vczynił rzecz śiebie godna. *Rem se dignam admisit.* Nie vczynił tego co mu roskazano. *Imperio non paruit.* Mam pieniądze. Nie mam pieniedzy. *Sunt mihi pecuniæ, pecunia careo. Sic* Mam chleb/ nie mam chlebá. Miał mu to zá złe. Nie miał mu tego zá złe. *Hoc in eo non reprehendit. Quod dicendi genus omnes fere peregrinos licet huius lmguæ non imperitos fugit.*

Verba Datiuum admittentia.

In hoc

In hoc idiomate, sicut & apud Latinos, quodlibet fere verbum admittit Datiuum cum aliis casibus, vt, Przyczytáć komu náuke wielka. *Alicui eruditionem insignem tribuere.* Dziś rádzi vbogim bíora/ bogátym dawáia. *Hodie fere spoliantur pauperes, ditantur opulenti.* Życzyć sobie ßczęścia. *Sibi felicitatem optare.* Zwierzamći zdrowia mego. *Tibi salutem meam credo.* Przypináć komu Poprzegow. *Aliquem vrgere metaphora ab equis sumpta, qui vt expeditiores sint, arctius succinguntur.* Et Wádzić komu. *Alicui nocere.* Szkodzić/ *idem, & sexcenta huius generis.*

Reperias tamen quædam verba, quorum proprius est Datiuus. Dziwuie sie ßáleńſtwu ludzkiemu. *Hominum miror vesaniam.* Przypátruie sie mądrym ludziám/ ábym z nich mogł bráć przykład. *Sapientes accurate intueor, vt eos imitari possim.* Przysłuchawam sie temu. *Id ausculto. Sunt qui dicant,* Wierzę to/ *meo iudicio non satis apposite.* Wierzę temu. *Hoc credo.* Wierzę tobie. *Tibi credo. His adde.* Służę rad káżdemu/ & káżdemu sie rad záchowuie. *De omnibus libens bene mereor. Vnde elegans vocabulum* Záchowánie. *quod & obsequium & gratiam interpretari soleo. Vt si dicas,* Ten ma wßędy dobre záchowánie. *Hic apud omnes gratiosus est. ac*

si dicas,

ſi dicas. Ma wielka łáſke v ludźi. *Vel. obſequio multos ſibi amicos peperit. Sed hæc parergos.* Folgowáć komu. *Alicui indulgere, parere.* Pomoc/ & Pomagáć komu. *Iuuare quempiam.* Zábieżeć cżemu. *Alicui rei occurrere.* Záſtapić nieprzyiacielowi. *Hoſti inſidias ponere, vel de improuiſo aggredi.* Vſtapić komu. *Alicui cedere.* Rádze tobie. *Tibi conſulo.* Quanq̃ Przykrzyć ſie komu. *Alicui eſſe tedio.* Záigráć komu. *Illudere cuipiam, quod metaphorice pro moleſtiam faceſſere capitur. Hoc verbum & alia q̃ plurima bifariam efferuntur.* Rádze tobie. *Tibi conſulo.* Rádze ſie ciebie. *Conſulo te.* Zopilſtwá mu przyßłá tá niemoc. *Excrapula morbum contraxit. & przyßłá nań. Quanq̃ interdum hæc differunt.* Przyniesiono nam dobra nowine. *Allatus eſt ad nos fœlix nuntius. & przyniesiono do nas.* Dáruieć ty kſiegi. *Do tibi hunc librũ. &* Dáruie cie tymi kſiegámi. *Dono te libro.* Bedzie mi to ku pożytkowi/ & Przydzie mi to s pożytkiem. *Hoc mihi erit lucro. Sed hæc ſunt propemodum infinita, & ab ipſo vſu petenda.*

Accuſatiuus poſt Verbum.

Actiuis verbis ſubijcitur accuſatiuus, & hæc regula nihil eſt facilius. Tametſi interdum occurrunt locutiones actiuæ in quibus, pro accuſatiuo genitiuus po-

nitiuus ponitur. Ma trzech ſynow. *Tres habet filios &c. Exempla regularia infinita ſunt:* Miłuię cnotę. *Amo virtutem.* Zábił gęś ná obiad. *Anſerem in prandium mactauit.* Rozdawam pieniądze. *Pecuniam largior.* Piję wino. *Bibo vinum.* Minął miáſto. *Præteriit vrbem.* Przeſkoczył gránicę. *Metas trãſilyt.* Jam was cnoty náuczył. *Virtutem vos docui, & hic eſt duplex Accuſatiuus. A Latinis hæc differunt.* Vmárł nagłą śmiercią. *Repentina obijt morte. id eſt mortem. Interdum ꝑ Accuſatiuo vſurpatur Genitiuus poſt imperatiuum, vt,* Dáy mi nożá/ mieczá. *& infinita alia, attamen in aliis modis vſurpatur accuſatiuus, vt,* Dał mu noż/ miecz *&c. Quod Latini hoc loco de menſura aut ſpacio tradunt, nihil ad huius linguæ Syntaxim pertinent. Vt, Adhuc abſum à Cracouia dici vnius iter.* Jeſzcze do Krákowá mam zdzień iázdy. *ad Genitiuorum partis conſtructionem pertinet.* Mam imienia ná trzy mile. *Præpoſitionis eſt conſtructio. Sic illa,* Ná wzwyſz. Ná & wſzyrz. Ná mieſz. *&c. Vt,* Jeſt tey wieże ná wzwyſz 50. łokiet. *Turris huius altitudo eſt 50. cubitorum.*

A Latinis hæc & ſimilia differunt. Mam cię zá ſzczęſliwego. *Te beatum iudico.* Kriję wyſtępek przed thobą. *Cælo te culpam.* Proſzę cię o tho/ & Proſzę tego. *Hoc à te peto.* Pytam o czás

tam o czás y o mieyſce. *Quæro tempus & locum, vel, de loco & tempore. Et,* Pytam drogi. *De via interrogo, &,* Pytam ſie o drodze. *Idem,* Obrał ſie w ßáthe. *Veſtem induit, &* Oblokł ßáte. *& contrarium,* Zwlokł. *Exuit.* Obuł ſie w trzewiki. *&* Obuł trzewiki. *Induit calceos.* Dał mu ſwą corke zá żone. *Dedit ei filiam vxorem.* Bior cie zá ſędziego *vel,* Dam ſie ná cie. *Sumo te iudicem.* Głowá mie boli. Bok go boli. *Doleo caput. Dolet latus, quæ duo videntur Synecdochice efferri.*

Ablatiui cum Verbo conſtructio.

In Verbi ſubſtantiui conſtructione monuimus, Ablatiuum ſæpius pro Nominatiuo vſurpari in hac lingua, quod alijs linguis nunquã accidit, quod ſciam. Dicunt igitur Poloni. Nie badź głupim *pro* głupi/ *id eſt, imprudens aut ſtultus ne eſto.* Vczynił go pánem. *Ad honores eum euexit, vel ad opes.* Zowie ſie ſłáchćicem. *&* mieni ſie/ *pro ingenuo ſe venditat.* Jeſth proſthym chłopem/ *plebeius eſt, vel priuatus.* Nie czyń ſie tym/ czymeś nie ieſt. *Quod non ſis, eſſe noli. Vel, pro eo qui non ſis, ne te vendites. &c.*

Sunt & Verba infinita, quorum proprius fere eſt Ablatiuus. Nos aliquot exempla ſubiecisſe erimus contenti. plotkámi ſie nie paray. *Quod etiam dicitur,* Nie baw ſie. *Nugis ne occupa-*

tor, est enim paráć ſie/ & báwić ſie/ occupari. Vnde Zabáwá/ occupatio. Brzydzić ſie złoſcia. A malitia abhorrere. Nie obyde ſie ná tydzien ośmiadzieſiat złotych. Brákowáć oſobámi/ pokármem. &c Delectum perſonarum & ciborum &c. habere. Vnde Brák/ delectus, & Motonymice, pro re quæ habitu delectu vilior eſt iudicata. Száfowáć pieniadzmi. Pecuniam adminiſtrare, Diſtribuere, Diſpenſare. Inueni as tamen apud Poëtas hoc verbum cum accuſatiuo. Vt, Sobrá ſwe porzadnie ßáfuie. Sic Władáć/ Regere, Gubernare. Bog wßytkim władnie. Deus regit omnia. Sobrze wozem kieruie. Scite currum flectit. Mnich ßali ludźmi. Monachus dementat homines. Ludźmi może kłámáć/ ále Bogiem nie. Mentiri hominibus facile eſt, at Deo non item Skłamał mna. Mendacio fefellit. Pachnie Roża. Roſam olet & Metaphorice, To powrozem pachnie. Res ſuſpendio digna. Quam Metaphoram ſane elegantem habent & Galli, dicunt enim: Il ſent la hart. Reſtim redolet. ad verbum. Księgi przypádły prochem. Situm libri contraxerunt. Kámieniem ćiſnął. Lapidem torſit, iecit. Trwoży ſoba. Animo perculſus eſt. Komu kłjem/ więzieniem/ etc. grożić. Alicui minari fuſtem, vincula. Aliter, Cœlum minatur pluuiam, Być dżdżowi/ & zá

nioſło ſie

niosło sie ná deszcz. & sexcenta huius generis.

Item passiua verba ablatiuum admittunt cum præpositionibus. Tametsi vt ante monui rarior sit passiuorum usus in hac lingua. Passiua autem hic intelligo, quæ circunlocutione efferuntur. Jam iest od ciebie chwalon/ & Bywam od ciebie chwalon/ Proszon. &c. *A te laudor, rogor, uel inuitor.* Wiele mie złego od ciebie podkáło. *Multis à te incommodis sum affectus.* Jám iést od niego bárzo pocieszon. *Magna me affecit voluptate.* Boday áby pijáństwo było od Krolá s Polski wywołáne. *Vtinam à Rege è Sarmatia proscribatur ebrietas.* Od żadnego nie słyszan. *A nemine auditus.* Ziemia bywa zágrzaná/ *id est,* zágrzewa sie od słońcá. *A sole terra calescit.* Cirpie od niego/ & mam krzywde. *Patior ab eo iniuriam.* Wole od sąsiadá być łupion/ niżli od nieprzyiacielá záprzedan. *Malo à ciue spoliari, quàm ab hoste venire.*

Quæ instrumentum significant, ablatiuo iungũtur. Kijem go vbił. *Bacillo hominem cecidit.* Káżdego rátuy czym możesz. *Omnibus quo possis opitulare.* Záchowánim przijazń stoi y bywa záchowaná. *Obsequio retinetur amor*

Modum significantia, ablatiuum regunt. Tego dowiodł wielką biegłoscia. *Rem peregit magna dexteritate.* Fortelem tego dostał.

Id astu est assequutus. Vyrzyß czym cie potka. *Videbis quo, vel quomodo te excipiet.*

Causa ablatiuo effertur. Czym sie to dzieie/ iż go nie máß? *Qui fit, quod abest. vel, quænam eius absentiæ causa est? Tametsi etiam genitiuo hic sæpe cum Præpositione vtimur. Vt,* Z miłośći cnoty to czynie. *Hoc virtutis amore facio.* We seli sie s swey prace. *Labore suo lætatur. Vsurpatur etiam in causa significanda Præpositio* Od *Vt,* Od wielkiego frásunku/ schnie. *Curis macrescit, exhauritur. Item præponimus interdũ Præpositionem* Przed/ *Vt,* Przed wielkim dostáthkiem iuż sie zápomniał. *Hominem transuersum agunt nimiæ opes. Præpositio* Dla/ *cum genitiuo idem significat.* Dla swych trudnośći/ nie moge czásem ýieść. *Ita sum occupatus, vt interdum vix cibum sumere liceat. Idem significat* Przez/ Przez niesposobne zdrowie. *Ob aduersam valetudinem.* Przez swe niedobre zdrowie niemoglem tego vczynić. *Aduersa me valetudo impedit, quominus id facerem.*

Quæ Latini hoc loco commemorant, cum Polonico idiomate non conueniunt. Vt, Nostri conflictantur graui pestilentia. Dicas Sarmatice, Jest miedzy náßymi srogie powietrzze/ ábo mor. *Laborare febri.* Mieć febre/ Má febre srekáć/ Goracke/ Zimno. *Laborare morbo,* Niemoc/ Chorowáć. *Laborare capite, & laborare pe-*

borare pedibus, & , ex pedibus. Ná głowe/ y ná nogi niemoc. *Quod etiam dicitur,* Boli go głowá/ Bola go nogi. *Laborat ex capite, ex pedibus.*

Quæ pretium significant, Ablatiuo rarius efferuntur. Kupił sobie kord zá swe własne pieniadze. *Suis ipsius numis ensem emit, &* Własnemi pieniadzmi. *Præponitur interdum Præpositio* Zá/ *cum ablatiuo. Vt,* Zá naymem zábił sasiádá. *Pretio vicinum interemit. & cum Præpositione* Z. *cum Genitiuo.* Z groszá sie zá dzień viednał. *Pactus est vnius diei laborem asse, seu grosso, vt vulgus loquitur.* Ja z tego nie bede robił. *Hoc pretio non locabo meam operam.* Nie máß nic drozßego/ iáko to co prośbámi kupuiem. *Nihil carius constat quàm quod præcibus emitur,* Służy zá pieniadze. Zá co tobie mam służyć.

Nie stoi to imienie zá sto grzywien. *Hic fundus centum minis non stat, vel non æquat centum minarum pretium.* Wiele cie to koßtuie? *Quanti hoc emisti?* Dziesieć großy. *Assibus decem.* To cie niemáło bedzie koßtowáło. *Hoc tibi paruo non stabit. Quod etiam dicunt,* Przypłáciß tego. *Hoc loco fit mentio duorum verborum, licere & liceri. Vt, Quanti hoc licet in foro, id est venit.* Po czemu to ná rynku. *Liceri aut & licitari est Polonice in rebus mercato*

riis, Dáć/ Poſtąpić/ Vt, Zá dźieſięć więźniow dáie złoty czerwony. *Captiuos decem aureo licetur numo.* Zá the kupia poſtępuieć ſto złotych. *Has merces centum florenis licitor.* Cenić *autem eſt, pretium indicare. Vt,* Drogo cenić ſukno. *Carum pro panno vel panni pretium indicare.*

Item verba hæc Stać/ & Przedáć/ *cum præpoſitione & Accuſatiuo iunguntur, & à Latina Syntaxi differunt.* Zá co ten towar ſtoi. *Quanti hæ merces æſtimãtur?* Zá ſześć groſzy to przedáie. *Sex aſſibus hoc vendit. Item* Ważyć *ſine Præpoſitione, & reſpondet Verbo valeo. Aureus numus Pannonicus duobus & quinquaginta aſſibus valet.* Czyrwony złothy waży groſzy pięćdźieſiąt y dwá. *id eſt,* Pięćdźieſiąt y dwá groſzá. *Quanti?* Zá co? Po czemu? *Tanti.* Zá to. Po temu. *Dicimus etiam.* Zytho ieſth w tychże pieniądzach iáko toni. *Tanti frumẽtum venit, quanti anno ſuperiore. &* Zá ty pieniądze. *Eodem pretio. Pluris,* Więcey/ Drożey. Więcey mie to koſztuie. *Hoc pluris emi.* Drożeiem to kupił. *Idem, conſtructione tamẽ differunt. Minoris emi quàm tu.* Tanieiem kupił niż ty. *à* Tanie/ *id eſt leuiter, ſeu leui pretio.* Zá co zá to. *Quouis pretio, vel quantumuis magno pretio.* Ledá zá co. *Viliſſimo pretio.*

Ablatiuos etiam iſta cum præpoſitione aſciſcũt.

powſcia-

powściągáć się od gniewu. *Abstinere ab ira.* Hámować się od złego. *A malo sibi temperare.* Od każdego bierze co może. *Ab omnibus aufert quod potest.* Vstąpić komu z drogi. *Cedere alicui via.* Jest tu z Krakowá do Wiednią mil 50. *Distat 50. miliaribus. Abesse domo.* Nie być domá. *Vnde,* Nie było go domá/ *aberat domo: &,* Nie był domá. W mieście/ we dworze/ ná rynku. *in vrbe, in aula, in foro.* Hinc Niebytność/ *absentia, & præsentia* bytność. *quod frequentius circunloquimur.* Przy mnie to nigdy niebywa. *Id nunquam fit in mea præsentia, vel,* w bytności mey/ *&c.* Jam iest rozny od niego. *Differo ab illo. quanquam differre interdum est* Odkładáć. S-yem odłożono. *Dilata sunt Comitia.* Item, Idzie droga/ śrzodkiem. *Incedit via, it medio, quæ sine præpositione efferuntur. Quædam bifariam proferri solent.* Przeskoczył prog. *Transilijt limen. &,* Skoczył przez prog.

Temporis Nomina.

Varie ista apud Polonos efferuntur. Aliquando enim Genitiuum habent: Tych czásow máło cnotyná świecie. *Rara inter mortales virtus hac tempestate.* Tego dniá vmárł. *Eo die obyt.* Tey godziny mi się syn vrodził. *Hac*

bora natus est mihi filius. Interdum præponitur Zá/ Vt, Zá czásow iego tho sie działo. Hoc accidit eius sæculo. Zá Krolá Zygmuntá. Regnante Sigismundo. Zá mnie tho nie bedzie. Hoc non fiet me superstite. Zá niego. Eius tempestate. Zá żywotá iego. Dum vixit, Eo viuente. Aliquando cum Præpositione W/ & Accus. W ony czásy wielki był pokoy. Ea tempestate summa pax vigebat, & po ten czás/ hoc tempore. Po ty látá. Zá krotkie látá. Hisce annis. Paucis annis. Po thy dni. Hisce diebus. W dzień niedzielny/ & w niedziele. & ita de reliquis. vt, W nowu Máiá bedzie strásżne zácmienie słońcá. Nouilunio Maij ingentem sol patietur eclipsim. W rok. Anno exacto, vel post annum, quod etiam dicimus, Po roku.

Differunt tamen hæc, Jest ieszcze w swoich leciech młodych. Est adhuc virenti ætate. Et, Wrocił sie we trzy látá. Anno tertio rediit. Dicimus etiam, Był v mnie tymi czásy. Superiobus diebus apud me fuit. Rychło potym. Długo potym, paruo & longo post tempore. Ode trzech lat v mnie nie był/. & trzy látá temu iáko v mnie nie był/ Przez ty trzy látá v mnie nie był. Triennio ab hinc apud me non fuit. W ten czás/ & Má ten czás. Hoc tempore. Pod ten czás. Sub id tempus. O tym czesie/ O tey dobie/ O te doby. Hoc tempore.

Hoc mo-

Hoc momento. Swá dni go nie było. *Biduo abfuit.* Dziesięć lat z Moskwa walczymy. *Decem annos cum Moscho bellum gerimus.* We dnie y w nocy robi. *Dies atq; noctes laborat.* Już trzy godziny ná dzień. *Iam hora diei tertia.* Pirwßa godzina w noc. *Prima noctis hora.* Już mu s pięćdziesiat lat. *Est natus circiter quinquaginta annos. Quemadmodum etiam dicimus,* Mam z dziesięć złothych. *Mihi sunt circiter decem floreni, ꝑ quo etiam dicunt* okolo. Do trzech lat. Ná trzy látá. *Ad triennium & in triennium.* Ná świtániu. *Ipso diluculo.* Zá kilká dni. *Paucis diebus.* Trzeciego dniá Márcá do mnie przyiechał. *Ad me venit tertio Martij die.*

Locorum Nomina.

Ad locum, Jechał z woyskiem do Węgier. *Exercitum duxit in Pannoniam. Sic,* Do miáſtá/ do domu/ do zamku/ do wśi.

E loco, Wrocił ſie z Włoch/ ábo przyiechał. *Redijt ex Italia. Sic,* Z miáſtá/ z domu z zamku/ ze wśi.

In loco, Niemiec chce/ ábo chce ſie Niemcowi w Węgrzech pánować. *Germanus in Pannonia vult regnare.* Jam ieſt w mieſcie. Idę z miáſtá. Idę do miáſtá.

Per locum. Vt, Ná Kráków poiedziem.

Ibimus Cracouia. Láſem/ & ná lás. Borem & ná bor/ & przez wieś. *Locorum Nomina ſine præpoſitionibus non vſurpantur, præter* domá/ *quod eſt Aduerbium.* Mießká w Krákowie. *Degit Cracouiæ.* Vczył ſie we Włoßech. *In Italia dedit operam literis. Inepti quidam Sarmatæ Latiniſſantes promiſcue confundunt vrbium & regionum nomina. Dicunt enim, Eſt Italiæ, pro eſt in Italia, & iuit Italiam, pro iuit in Italiam: quia etiam dicunt, eſt Cracouiæ, iuit Patauium. Sed hæc parergos.*

Numeralia Nomina.

Quædam ad hanc rem pertinentia in Etymologia delibauimus. Cæterum quod ad Cardinalia ſeu primitiua attinet. Vt, vnus, Duo, Tres. Obſeruandum eſt in conſtructione, quid vſus obtinuerit. Vt, Chłop iednym Wołem robi. *Vno boue facit opus agricola.* Dwiemá Wołmi/ Trzemá/ & Trzemi Wołmi. Cztermi wołmi. *Quæ ſequuntur hanc habent Syntaxim:* Piacya Wołow. Szeſcia wołow. Siedmia wołow. Oſmia Wołow. Dziewiacia Wołow. Dzieſiacia Wołow. *Sed hæc vſus docebit. Ad interrogationem Quot?* wiele? *iſta Nomina reſpondent. Quanquam* Wiele *Polonicum latius patet, quàm Quot Latinum. Significat enim ut quantum.* Wiele śrebrá. *Quantum argenti.*

Wiele pánow: Dwá. Wiele pań: Trzy. Wie lat: sto.

Ordinalia respondent quæstioni Quotus, a, um. pro quo Poloni propriam vocem nõ habẽt. Sed abuntur nomme interrogatiuo Ktory/ *vt Quotus in ordine,* Ktory w rzędzie. *Primus,* Pirwßy *Secundus,* W: ory. *Tertius,* Trzeći. *&c.*

Distributiua circunloquimur per Po/ *vt* Po-iedynkiem s kim czynić. *Singulariter certamine cum aliquo pugnare.* Po iednym/ *Singuli.* Po dwu/ *Bini.* Po trzech/ *Terni.* Po czterzech/ *Quaterni.* Po piaći. *Quini. Singulis datus est annulus.* Káżdemu po pierścieniu dano. Potrzech złotych sic nam wßyſtkim dostáło. *Singuli ternos florenos accepimus.* Po dziesiaći. *Deni,* Po dwudziestu/ *Viceni.* Po trzydzieści. *Triceni &c.* Po stu/ *Centeni.* Po tyſiacu/ *Milleni.* Po wielu lat máia. *Quot annos nati sunt singuli.*

Obseruandum etiam huius linguæ idioma. Dicimus enim, Dwá polegli/ & dwá ich poległo. *Duo ceciderunt.* Dziesięć náßych zábito/ á pięć ránnych. *Decem è nostris interempti, quinq; autem vulnerati.* Dwádzieścia tyſięcy ná plácu zostáło. *Viginti milia in conflictu desyderata sunt. Non dices Sarmatice,* Wiele są. *Quot sunt. Sed,* Wiele ich ieſt. *Neq; iam,* Wiele przyiechali. *Quot aduenerunt. Sed.*

Wiele ich przyiechało. Wiele ich pije. *Quot bibunt. Et ita de reliquis.*

Infinitiuus.

Latina Infinitiui constructio in Polonico sermone raro locum habet. Significauit mihi suis lueris, se cras ad me venturum. Pisał do mnie iż iutroß v mnie będzie. *Aiunt eum esse Cracouiæ.* Powiádáią iż iest w Krákowie. *Quod dici potest:* Powiádáią go być w Krákowie. Powiádáią o wielkim głodzie we Włoßech. *Aiunt Italiam magna laborare fame.* Nie powiádayże go być v mnie. *Caue dicas eum apud me esse.*

Prágne cie widzieć/ S toba mowić. *Cupio te videre, Te alloqui: pro quibus etiam dicũt,* Radbym sie s toba widział/ & radbym cie widział. Radbych s toba mowił. Myslę iecháć precz. *In animo habeo peregre proficisci.* Muße mowić/ kiedy każą. *Iussus loqui cogor.* Nie mogę z złą żoną mießkáć. *Cum mala vxore viuere nequeo.* Vczę go spiewáć/ Gráć/ Táńcowáć. *Doceo hominem cantare, ludere, saltare.* Godzi sie mowić. *Licet loqui.* Przystoi/ & słußße mu sie pánu vpokorzyć. *Æquum est vt hero sit supplex.* Tráfia sie iecháć do miástá. *Contingit vrbem adire.*

Godzi

Godzi ſie o tym wiedzieć. *Id ſcire refert.* Strzeż ſie by cie nie poznał być ſmetnym *Caue ne te triſtem eſſe ſentiat. Quod melius dicitur.* Strzeż ſie áby po tobie ſmetku nie poznał Zda ſie ſobie madrym/ & być madrym. *Sibi ſapiens videtur.* Nie przyſthoi mu być ſláchćicem. *Non conuenit ei nobilitas.* W ~~Rzymie wſzytko wolno/ ále cnotliwym być nie godzi ſie. Romæ cum liceant omnia, non licet eſſe probum.~~ Już mam czás iecháć ſtad *Tempus eſt hinc abeundi.* Nie dáie mu iecháć *Non patitur eum proficiſci.*

Præterea vt ante monui, infinitiuus pro futuro ſæpe vſurpatur. Vt, Choć złodziey raz y dwá vciecze/ przedſie mu gárdło dáć. *Fur licet ſemel atq; iterum aufugerit, tamen capite pœnas luet. & alia infinita huius generis. Item eclipticos infinitiuo vtimur in interrogatione. Vt,* A iuż iecháć pánie? *Num proficiſcendi tempus eſt? vel Mene ire? ſubintel. iubes.* A bráć? *Capiamne? Qua phraſi vtimur, cum de ea re de qua agitur, p̄ceſſit oratio.*

Latinorum more eleganter vtimur infinitiuo in narrationibus pro indicatiuo. Skoro przyiecháło Rycerſtwo/ to bráć/ to łupic/ *&c. Vbi aduenere milites, mox capere, & p̄dari, ſ. cœperũt.*

☞ *De primitiuis & frequentatiuis, vide quæ in Etymologia annotauimus, ſunt enim diligenter obſer-*

obſeruanda, & diſtinguenda. Vt, Dam/ Dawam. Rozeznał/ Rozeznawał. Wywiodł/ Wywodził. Przywiodł/ Przywodził.

Impersonalia.

Antea demonſtratum eſt, duplicem eſſe impersonalium verborum terminationem. Aut enim tertiam perſonam indicat, præſentis plural. numeri mutuantur. Vt, à Miłuie/ *Amo, fit* Miłuia. *Amatur. Aut ſimilia ſunt paſſiuis, quæ particulam ſie/ adiunctam habent. Vt,* Godzi ſie/ *Decet. Quibus adduntur hæc, & ſimilia:* Trzebá & Potrzebá. *vbi ſubauditur ieſt/ Opus eſt, vel oportet, &* Teſkno/ *cum genitiuo, Tædet. Videntur & hæc impersonaliũ habere formam:* Oto idzie. *De eo agitur.* Ná rym ſtánęło. *Sic conſtitutum eſt. Porro impersonalia verba caſus ſuos habent in conſtructione. Quæ ab actiuis oriuntur, conſtructionem habent interdum abſolutam, & ſine caſu. Vt,* Wßędy miłuią. *Vbiq; amatur.* Ná rynku ſie bią. *In foro pugnatur.* W Polßczę ſie o wiárę ſzárza. *quod actiuum non eſt. In Sarmatia de Religione contenditur. Caſum hæc recipiunt:* Kiymi ſie bią. *Fuſtibus pugnatur.* Złodzieiá obießa. *Fur ſuſpendio necabitur, & ſexcenta huiuſmodi.*

Quædam hoc modo conſtruuntur: Nie godzi ſie cudze-

ſie cudzego prágnać. *Alienum concupiſcere non decet.* Godzi ſie káżdemu/ o duſznym zbáwieniu wiedzieć. *Omnes decet ſalutari doctrina imbui.* Nie godzi ſie ábyś miało tym wiedzieć/ do czego nic nie máſz. *Non decet ea te ſcire quæ ad te nihil attinent. Cum nominatiuum aſciſcit eſt perſonale. Vt,* Tho mi ſie nie godzi/ *vel* Przyſtoi. *Hoc me non decet, vel mihi non licet. In alia ſignificatione:* Ná to ſie nie godze. *Ad hoc non ſum idoneus.* Then ſie ná woyne godzi. *Bello idoneus, aptus.* Trzebá/ *genitiuo interdum iungitur, vt ante docuimus.* Do káżdey rzeczy pilnośći trzebá/ & Potrzebá/ *quod eſt nomen declinabile, & neceſsitatem ſignificat. In omni re diligentia eſt opus. Interdum verbum præcedit.* Trzebá ſie temu vczyć/ kto chce vmieć. *Eum literis operam dare oportet, qui doctus eſſe velit.*

Imperſonalibus annumerari poſſunt, Należy. *Decet, Conuenit. Cuius conſtructio eſt duplex. Vt* Nie należy ná dobrego człowieká zdradzáć. *Virum bonum fallere non decet.* Należy káżdemu cnoty pilnowáć. *Virtutem colere quenq; decet. Et cum caſu,* To tobie/ & ná cie należy. *Hoc te decet. Eiuſdem ſignificationis eſt* Przyſtoi. *Sed datiuo tantum iungitur. Item verbum ſubſtantiuum ſæpe pro refert & intereſt ponitur, ecliptice tamen. Vt ſi quæras:* Coż ná tym?

Sub.

Sub. ieſt/ *Latine, quid refert.* Wiele ná tym. *Multum intereſt.* Málo ná tym. *Parui intereſt. Tametſi pro intereſt aliquando dicimus* Należy/ & przyſtoi/ *Vt,* Przyſthoi káżdemu Bogá chwalić. *Intereſt omnium Deum colere.* Należy to Rzeczypoſpolitey/ áby náuki były záchowáne. *Reipub: refert conſerua ri literas. Pro* Należy/ & przyſtoi/ *Dicimus interdum* Jeſt/ *cum genitiuo. Vt,* Nie ieſt mądrego człowieká/ mowić pirzchliwie. *Non eſt ſapientis temere loqui. Sæpius tamen addimus* rzecż. *Vt,* Nie twoiá to rzecż. *Hoc tibi non conuenit, vel, non tuum eſt. &c.* Nic mie do tego. *Nihil mea refert.* Coż tobie do tego ſ. ieſt. *Quid tua intereſt.*

Żal mi tego/ & litó mi tego/ *vſurpantur ſubaudiendo verbum (ieſt) pro pœnitet, dolet, miſeret: pro quibus dicunt* Żáluie/ Lituie. Teſno *cum genitiuo, ut ante monui, ſignificat tædet. vſurpant etiam hanc phraſin,* Już mi ſie tu vprzykrzyło. *Huius loci iam pertæſum eſt, quod perſonaliter efferũt,* To mi ſie mieyſce vprzykrzyło. Wſtyd mię ſ. ieſt. *Me pudet, cum Genitiuo.*

Tráfia ſie/ Przygadza ſie/ Bywa/ *ſunt fere Synonyma, & ſignificant, Accidit, Euenit, Contigit.* Chce ſie. *Libet.* Wolno ſ. ieſt. Godzi ſie. *Licet.* Zda ſie. *Placet.* Lepiey ſ ieſt.

Præſtat

Præstat Aduerbium pro verbo. Varie exponitur verbum vacat. Dicimus enim, Non mihi vacat, Trudno mi. *Omnibus vacat.* Wßytkim łacno/ *&c.* Dosyć/ *Aduerbium, id est Satis, vsurpatur pro verbo impersonali, Sufficit, pro quo figurate dicimus,* Poty krys/ *quod hactenus significat. Est enim Aduerbium loci. Constat mihi.* Wiem. *Non constat inter omnes,* Nie zgadzáią sie wßyscy. Zgadzam sie z nim/ *Mihi cum illo constat. Debet,* Ma. *Apparet,* Znáć/ *infinitiuus est, &c.*

De Aduerbio pauca.

Comparatiua sic construuntur, vt, Lepiey spiewam niżli ś niżty. *Melius te cano. Superlatiua autem hoc modo. vt,* Nalepiey ze wßystkich vczynił/ *Optime omnium fecit. &* Nalepiey vczynił niż wßyscy. *Item Comparatiuus & Superlatiuus sui positiui constructionem sequuntur. Vt,* Bliśko miáśtá/ *prope vrbem.* Bliżey miáśtá/ *propius vrbem.* Nabliżey miáśta/ *proxime vrbem.*

Dosyć & Máło/ *genitiuo iunguntur.* Dosyć wymowy/ á máło rozumu/ *Satis eloquentiæ, sapientiæ parum. Partim, dicimus,* Cześcia. *Pridie,* Dzień przed/ *cum ablatiuo. Vt,* Dzień przed Wielkanocą/ *Pridie Paschæ.*

Vulgus

Vulgus Romanum dicit Wilia. *Postridie,* Názáiutrz/ *& admittit* Po/ *vt,* Názáiutrz po Wielkieynocy/ *Postridie Paschæ. Reliqua pete ex superioribus.*

De Coniunctione.

Differentiam A & I Coniunctionum copulatiuarum vide in Etymologia.

Aby/ *Vt & Ne, sic construuntur:* Proße cie ábyś tego nie czynił/ *Peto à te ne id facias.* *Dicitur &* Zeby. Boie sie aby sie Ociec nie rozniemogł/ *Vereor ne pater in morbũ incidat, pro* aby & zeby. *Ponitur sæpius simplex* By. *vt ante docuimus.* *Bifariam dicimus,* Nie wat

vt, { Gdy/ *tempus.* pie iż sie wroći/ & Nie wat
vt, { Jáko/ *similiter.* pie aby sie nie miał wroćić/
vt, { Jáko/ *i. quàm.* *Non dubito quin reuertatur.*
vt, { Chocia. Kaźeć iechać/ & Kaźeć á
vt, { Boday. byś iechał. *Iube, ut proficiscaris, & proficisci.*
vt, aby.

vt, Jż. Boie sie iż sie nie ostoi/ *Metuo ut subsistet.*

Quòd uel Ji sie tobie ná zdrow u polepßyło/ ra
Quia, iż. dem temu/ *Te conualuisse gaudeo. Cætera ante dicta sunt.*

Quo ad, Jle/ *vel* Co/ *vt,* Jle/ & Co bedzie mogło być/ *Quo ad eius fieri poterit.*

De Præpo-

Quæ Præpositiones quibus iungantur casibus, dixi in Etymologia. Sed mira est quarundam præpositionum varietas, quæ multum negotij huius linguæ imperitis facessit. Nos quo ad eius fieri poterit, rem perspicuè explicabimus.

Do/ *i. Ad,* Podź do mnie/ *Veni ad me, & hæc est propria significatio. Cæterum interdum latius patet eius uis. Vt cum dico:* Nie znam/ & Niewiem nic do siebie/ *Nullius rei mihi sum conscius.* Do siebie stapáia nogámi. *De antipodibus, qui sibi aduersa figunt uestigia.* Do tego nie mam przekázy/ *Hac in re nullum sentio obstaculum.* Nie mam do ciebie żadney winy/ *Nulla in re te culpo.* Oskárżono mię do páná. *De me apud herum habita est conquestio. Et si quæ sunt similia.*

K/ *quoties pro* Ku/ *ponitur, consonantem præcedit* Wolam k tobie. *Quæ de re aliàs à me dictum est.* Ku/ *promiscuè tam vocabulis quã consonantibus præponitur. Vt,* Ku iármárkowi/ *Ad nundinas.* Ku lásu/ *ad syluam. quod etiam versus significat. Vt si dicas,* Jechał ku Krákowowi/ *Cracouiam versus profectus est.* Nie mam sie k temu/ *Eo non inclinat animus.*

O/ & przy *differunt, tametsi interdum confunduntur. Vt,* O Oyczá mieszka/ & przy

Oycu mießka/ *Apud patrem habitat. Differũt, vt si dicas:* Choć v Oyczá mießka/ á wżdy przy nim nie był gdy vmarł/ *vel* przy iego śmierći/ *Licet apud patrem degit, tamen ei morienti non adfuit. Quod inepte dixeris:* Nie był v niego/ *vel* nie był v śmierći iego. Przy thymem był/ *Huic rei interfui.* Był przy obiedzie/ *prandio interfuit.* Przy tobie/ *te præsente. Coram me,* Przy mnie to mowiono/ *Hoc me præsente dictum est.*

Przed/ *duplicem habet casum.* Záiąc przede psy vcieka/ *Fugit Lepus persequentes canes.* Przed śmiercią/ *ante obitum.* Przed świtánniem/ *ante diluculum.* Przed pánem/ *Coram hero, Hero præsente. Dicunt etiam:* Powiem to przed Pánem/ *hoc hero dicam. Ad verbum, coram hero.* Niewiem czo mam czynić przed tym złym sąsiádem/ *hæreo, adeo mihi molestus est hic malus vicinus. vel, Ob malum vicinũ, & præ malo vicino, vehementer angor.* Chłop przed chwastem dobrze sie nie wściecze/ *Præ tot herbis noxijs parum abest quin rusticus insaniat.* Mam droge przed sobą/ *Mihi est peregre proficiscendum. In hac significatione iungũtur ablatiuo. Quoties autem in motu significãdo adhibetur, habet accusatiuum. Vt si dicas,* Nie noßą plotek przed kápłany/ *Nugæ ad pontifices non deferuntur.* Nie trzebá przed sie ledá

czego

czego bráć/ *Non quiduis aduertendum, aut in animum recondendum est. Vel, non quiduis tentandum aut aggrediendum. Vnde elegans vox cõposita ex tribus.* Przed sie wzięcie/ *Conatus, cœptum, Italice, impreha.* Wyśedł przed miáſto/ *Extra vrbem egressus est.* Przez/ *cum accusatiuo, vt,* Przeto/ *propterea.* Przez swe trudnośći/ nie mogł przyść/ *Obsuas occupationes venire non potuit. Item,* Nie mam nic przez gościá/ *Non est quod apponam hospiti.* Przez Bog/ *Opem implorantis est, per Deum, uel pietatis indicium est.* Przez/ *cum genitiuo, vt,* Przez kłopotu to nie będzie/ *Hæc res moleſtia non carebit. Et Synonima sunt,* Przez/ bez proći/ Oprocz/ Krom/ Kromia/ Okrom/ *quæ omnia respondent præpositioni, Sine, & genitiuum asciscunt.* Przez/ *etiam accusatiuo iungitur, vt,* Przez miáſto/ *per vrbem.* Przez pole/ *per agrum.* Przez láś/ *per syluam. Et notandum discrimen inter* Przez/ *&* Po/ *Dicimus enim:* Przez płot przeſkoczył/ *sepem transiliit.* Przez miáſto poiedźiem/ *Vrbem traiiciemꝰ.* Chodźi po mieście/ *per vrbem incedit, vagatur.* Przez pole/ Przez gore. *Interdum vsurpatur pro* Zá polem/ Zá gorą/ *post agrum, post montem ad verbum.*

Przećiwko/ *Aduersus, Contra, è regione, dátiuum exigit.* Przećiwko Bogu/ *aduersus Deum.* Mie-

um. Mießkam przećiwko Ratuſzowi/ è regione curiæ habito. Sumitur & in bonam partem pro iuel erga. Vt, Znam łáſke iego przećiwko ſobie/ Noui hominis erga me benenolẽtiã

Zá/ varia ſignificat, quo fit ut varios quoq; caſus habeat. Primum accuſatiuo iungitur, & ſignificat pro. Zá głowe dał ſto grzywien/ Cædem redemit, uel luit miniscentum. Oko zá oko/ Oculus pro oculo. Liſt zá liſth/ Cżapká/ zá cżapke/ Dobre zá dobre/ Złe zá złe/ & ſexcenta huius modi Nie mam co robić/ Non eſt quod laborem. Mam zá co pánu dzieko wáć Eſt quod hero agam gratias. Zá pieniądze wſzyſtkiego doſtánieſz. Wet zá wet. Poyde s toba zá leb/ tecum pugnabo. Zá páſy chodzić Luctari. Wział go zá reke/ Manu ipſum apprehendit. Mam zá to/ Exiſtimo. Deinde ablatiuo iungitur, & ſignificat poſt uel trans. Vt, Mießká za wiſła/ trans Iſtulam habitat. Jść zá kim/ Sequi alterum. Zá miáſtem/ poſt vel prope vrbem. Pśi mu zá vchem wyła/ proverbium, quo ſignificamus, aliquem in anguſtijs uerſari. ad verbum ſonat, Eius aures allatrant canes. Cum motui ſignificando adhibetur, Accuſatiuum habet. Vt, Jechał zá rzeke/ profectus eſt trans fluuium. Jeſt zá rzeka/ eſt trans fluuium. quietem ſignificat. Item dicimus, Przyczynić ſie zá kim/ alicuius nomine alterum rogare. Vnde Przyczyná/ deprecatio. Zá roſkazánim/ pro

Nároſkazánie/ *imperio.* Zá prośba/ *pro.* Ná prośbe/ *vt,* Vczyń to zá moia prośba Zá moia przyczyna/ *Hoc meæ deprecationi concede. Hoc me rogante facito.*

W/ & We/ *duos admittunt caſus. Cum quietem deſignant, ablatiuo iunguntur. vt,* Jeſt w domu/ Jeſt w mieſcie/ Pije w kárczmie/ Ma kotki we łbie. We dnie/ *interdiu,* W nocy/ *noctu,* We ſpiaczki/ *inter dormiendum. quod eſt aduerbium, Sicut &* Wrecz/ *Cominus.*

Quando motui adhibentur, accuſatiuũ aſciſcunt. Przyiał gościá w dom/ *hoſpitẽ excepit in ædes.* Poyde do ciebie w dom/ *adibo tuas ædes.* Dał mu w gebe/ *colaphũ ei inflixit.* Mnie to w łeb/ *prouerbiũ, in meũ caput hoc recidit.* Vderzyli w ſie/ *in ſe mutuo irruerunt, uel impetum fecerunt.* Wpádli w błoto/ *in cœnũ deciderunt* Mowił mu w oczy/ *in os ei dixit.*

W/ *interdum cum hoc caſu tpi ſignificando adhibetur. vt,* Wdzień nowego Látá/ *Calen: Ianuarij.* Nie godzi ſie w świeto robić/ *die feſto opus facere ẽ nefas. Sed de his q̃dam antea delibauimus.* Wdawa ſie w rzecz cudza/ *negotijs alienis ſe immiſcet.* Wrywa ſie w czudza powieść/ *orationem alterius interrumpit.*

Miedzy/ *ablatiuum aſciſcit, cum quietẽ ſignificat. vt,* Ktho miedzy dobrymi bywa/ bedzie dobrym/ *probus euadet, qui inter bonos ver-*

ſatur. Jeſt zgodá miedzy ſaſiády. Miedzy mna/á miedzy toba. *Quando motũ ſignificat, accuſatiuũ admittit. vt,* Nie chodź miedzy pijáne/ *Temulentis ne te adiungito.*

Pod/ *quietẽ ſignificans, ablatiuum habet.* Pod ziemią/ Pod niebem/ Pod ſobą/ *ſub ſe. Vnde* Podſobny/ *equus quadrigarius q aurigã portat. Formulas iurandi ſic interdũ effingunt:* Pod ma cnotha/ Pod ma wiárą/ Pod mym zbáwieniem/ *quaſi dicas, meã virtutẽ, fidẽ, ſalutem iuro.* Pod winą/ *multo inter poſita, quod vulgus ait, ſub pœna.* Pod pokrywką/ *ſub ſpecie uel in ſpeciẽ. Quãdo motũ ſignificat, accuſatiuũ habet. vt,* Moſkwicin/ Tátáry pod ſie pod bił/i. Pod moc ſwą/ *Moſchus Scytas ſubegit, uel in ſuam redegit poteſtatem.*

Peculiare eſt: Pod ten czás/ *hoc tpe. Itẽ:* Zeydzie ſie ten koń pod páná/ *equus hic portando hero aptus.* Podiezdek dobry pod páchołká/ *Mannus famulo idoneus.* Nieprzyiaciel ſie pod nas podſádza.

Trzi godziny dzien.

Ná/ *quietẽ ſignificãs, cũ ablatiuo, ſup et in.* Ná głowie/ *ſup et in capite.* Ná gorze/ *ſup monte et in monte.* Ná ziemi/ *humi. Interdum ponitur* ꝑ W/ Ná mieſcie/ ꝑ w mieſcie/ *in oppido. Accuſatiuũ aſciſcit in motu. vt,* Poide ná cie iáko ná Tátárzinà/ *ego in te ruã uelut i in Scythá* Szedł ná miáſto/ Ná pole/ *iuit in ꝟbẽ, rus, uel in agrũ.* Nic mi ná to nie odpowiedział

ad hæc [illegible] ut. Wydał swe pienia-
dze ná fráßki/ *in nugas effudit pecuniam.* Ná
twe słowo to vczynie/ *tuis uerbis fretus hoc fa-*
ciã. Ná moie prośbe vczyń tho. Tozle ná
mie wiedzie/ *inique hoc mihi obycit.* Proße cie
ná obiad. Trefił ná obiad/ *& w obiad/ in-*
uito te ad prandium. Tráfił ná głodnego pá-
cholká/ *vel* ná chudzine/ *incidit in hominem*
omniũ indigũ. Dáć ná wiáre. Dáć ná borg/
credere merces alicui, .. vendere nõ pśenti pecunia.
vender à credito Ital. Dáie sie ná cie/ ná twe
zdánie/ ná twoy rozsądek/ *tuo arbitrio stare*
volo. Przywiodł go ná hak/ *puerbiũ, in sum-*
mas eũ deduxit angustias. Szli chłopi ná ry-
by/ *piscatũ pfecti sunt. Et late patet in hoc genere*
hæc particula. podzmy ná przepiorki/ *eamus*
uenatũ Coturnices. Pośły dzieci ná grzyby/
pueri fungos collectum iuêre.

Nád/ *viriq; seruit casui. Quoties motũ signifi-*
cat accusatiuo iungitur. vt, Chwała tego nád
wszytki ine/ *supra oẽs alios laude hic uehitur.*
Huc adiungenda sunt: Nád to/ *pterea.* Nád o-
byczay/ *pter solitũ.* Nád rozum to iest/ *hoc*
supra ingeniũ est. Quietẽ cum significat, ablatiuũ
asciscit. vt, Stoi nád nim. Stoi nád robo-
tniki/ *ad uerbum, stat sup eum, ille imminet, eum*
diligent. obseruat, oparys instat. Ma nád so-
bą pánà/ *hero subiectus est, uel, dño sub*
Nád miástem moy dom siedzi/ *domus.*

ſitus, vrbi imminet. Zmiłuy ſie n[illegible]mna/ *mei miſerere.* Wiśi nád nim pomſtá/ *Vltio illi impendet.* Po/ *varie uſurpatur, uariamq́ habet cõſtructionẽ. Interdũ ſignificat Tenus, et accuſatiuo iungitur. vt,* Po koláno/ *genu tenus.* Po pás *cingulo tenus.* Po vßy/ *ad aures uſq́.* Poty/ *hactenus.* Po Wiſłe/ *ad Iſtulam uſq́. Interdum ſignificat id quod barbaré effertur, Pro. vt. Iuit pro pane, quod latine dicitur, iuit petitũ panẽ. vel, panis afferendi gratia,* Szedł po chleb. Po czo przyßedł? *cuius rei gratia uenit?* Po cie/ *accerſitum te.* Jechał do Wegier po wino/ *in Pannoniã vini emendi gratia ꝓfectus eſt. Interdum ſignificat, Ex, et ablatiuo iungitur. vt,* Nie chce po tobie iedno ßczyrośći/ *nihil aliud ex te uolo, quã ſynceritatẽ.* Wiele wział po żenie/ *multũ accepit dotis nomine, ad verbum, ex vxore.* Nic mi po tym/ *hæc res mihi plane eſt ſupuacanea. hac re non indigeo.* Znam po nim wielką miłość/ *ſummã ex eo beneuolentiam agnoſco. ad uerbum latinè, ſummam eius in me beneuolentiam experior.* Po tobie znam/ ze ſie ſmećiß/ *Ex te agnoſco animi ægritudinẽ.* Po/ *interdum ſignificat, poſt. vt,* Po tym/ *poſtea,* Po tobie/ *poſt te,* Po nim/ *poſt eum,* Po obiedzie/ *poſt prandium, à prandio.* Po ſpráwie/ *rebus iam tranſactis.* Już po Seymie/ *peracta ſunt Comitia.* Już po nim/ *mortuus eſt.*

BIBLIOTH: UNIV. JAGELLONICAE

Ad Cimelia